

# **Strategija obrazovanja Istarske županije**

**nacrt za javnu raspravu**

# Sadržaj

1.	Širi strateški kontekst .....	4
1.1.	EU razina .....	4
1.2.	Republika Hrvatska .....	5
1.3.	Ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje.....	7
1.4.	Borba protiv nejednakosti.....	7
1.5.	Osvremenjavanje školskog obrazovanja.....	8
1.6.	Osvremenjavanje visokog obrazovanja .....	8
1.7.	Modernizacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i promicanje obrazovanja odraslih 9	
2.	Pregled obrazovnog sustava .....	17
2.1.	Predškolsko obrazovanje .....	17
2.1.1.	Predškolsko obrazovanje (vrtići i jaslice) u Istarskoj županiji .....	19
2.2.	Osnovnoškolsko obrazovanje.....	22
2.2.1.	Osnovnoškolsko obrazovanje u Istarskoj županiji .....	25
2.3.	Srednjoškolsko obrazovanje .....	28
2.3.1.	Srednjoškolsko obrazovanje u Istarskoj županiji .....	30
2.4.	Mreža škola u Istarskoj županiji .....	33
2.4.1.	Prijedlog mreža srednjih škola u gradovima Istarske županije.....	33
2.5.	Visoko obrazovanje .....	35
2.5.1.	Republika Hrvatska .....	35
2.5.2.	Visoko obrazovanje u Istarskoj županiji .....	39
2.6.	Cjeloživotno obrazovanje.....	46
2.6.1.	Cjeloživotno obrazovanje u Istarskoj županiji .....	49
2.7.	Ostali oblici obrazovanja - poduzetničko obrazovanje .....	61
2.8.	Obrazovanje nezaposlenih.....	63
3.	Mogućnosti financiranja aktivnosti unaprjeđenja obrazovanja u kontekstu fondova Europske unije .....	66
4.	Analiza anketa.....	70
4.1.	Vrtići.....	70
4.2.	Osnovne škole .....	73
4.3.	Srednje škole .....	80
4.4.	Fakulteti i učilišta.....	88

4.5.	Učenički domovi .....	94
5.	Glavni izazovi sustava obrazovanja u EU .....	96
5.1.	Obrazovanje i vještine kao ključne strateške odrednice rasta .....	96
5.2.	Transverzalne i osnovne vještine .....	97
5.3.	Strukovne vještine – potreba za osiguranjem visokokvalitetnog sustava strukovnog obrazovanja .....	97
5.4.	Unaprjeđenje ishoda učenja, procjena i prepoznavanje .....	98
5.5.	Potencijal digitalnih tehnologija za obrazovni sustav .....	99
5.6.	Kompetencije nastavnog osoblja .....	100
5.7.	Financiranje obrazovanja .....	100
5.8.	Važnost stvaranja partnerstava .....	101
5.9.	Prioriteti za zemlje članice EU .....	102
5.10.	Trendovi u strateškom planiranju predškolskog obrazovanja na EU razini .....	103
5.11.	Trendovi u strateškom planiranju osnovnoškolskog obrazovanja na EU razini .....	103
5.12.	Trendovi u strateškom planiranju srednjoškolskog obrazovanja na EU razini .....	104
5.13.	Trendovi u strateškom planiranju visokog obrazovanja na EU razini .....	104
5.14.	Trendovi u strateškom planiranju cjeloživotnog obrazovanja na EU razini .....	106
5.15.	E-učenje u kontekstu cjeloživotnog obrazovanja .....	107
5.15.1.	E-učenje u globalnom kontekstu .....	108
5.15.2.	Mogućnosti on-line metoda i alata za učenje u poduzećima .....	109
5.15.3.	Top 10 ostalih pružatelja usluga za e-učenje .....	110
5.15.4.	E-učenje u području pripreme i provedbe EU projekata .....	111
5.15.5.	Ostale platforme za e-učenje .....	112
6.	Zaključci i preporuke .....	114
6.1.	Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije .....	114
6.1.1.	Vizija .....	114
6.1.2.	Prioritetni ciljevi i mjere .....	114
6.2.	Županijska razvojna strategija .....	115
6.2.1.	Prioritetni ciljevi i mjere .....	115

# 1. Širi strateški kontekst

## 1.1. EU razina

U kontekstu sve dublje društvene krize u kojoj se danas nalazimo, obrazovanje se ističe kao temelj buduće gospodarske vitalnosti Europe. Od obrazovanja se očekuje da potakne zapošljavanje, produktivnost, inovativnost i poduzetnički duh radnog stanovništva. Obrazovane osobe manje su marginalizirane u društvu i time manje podložne socijalnoj isključenosti. Težište učinkovitog obrazovanja danas upravo je na uključenosti. Cilj je svakom građaninu omogućiti razvoj vlastitih sposobnosti i stvoriti okruženje s jednakim uvjetima za sve.

Jedan od glavnih izazova u EU danas je velik udio mladih koji nisu dosegli minimalnu razinu obrazovanja. Imigrantsko podrijetlo i socioekonomski kontekst i dalje ima značajan utjecaj na mogućnosti i rezultate pojedinca u sustavu obrazovanja. Prema statističkim podacima prikupljenim za razdoblje do 2014.godine, niti jedna članica EU nije uspjela sniziti stopu lošeg uspjeha u obrazovanju petnaestogodišnjaka lošeg socioekonomskog statusa ispod 15%.

Sljedeći značajan problem je prekid školovanja bez stjecanja punog srednješškolskog obrazovanja (u EU stopa broja osoba koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje je 11%), a usko je vezan uz status roditelja. Oko 60% osoba koje rano napuste školovanje, kasnije je profesionalno neaktivno ili nezaposleno.

Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u EU trenutno iznosi 37,9%, međutim pristup toj razini obrazovanja nije ujednačen za sve skupine. Sustav visokog obrazovanja morat će se mijenjati kako bi se studenti koji dolaze iz nepovoljnih okruženja ostali u sustavu do stjecanja diplome.

Statistički podaci kažu da je svaka četvrta odrasla osoba u EU zastala na putu razvoja karijere zbog nedovoljno razvijenih vještina. Neposredna posljedica je ograničen pristup tržištu rada i zatvaranje mogućnosti za daljnje obrazovanje ili osposobljavanje.

## 1.2. Republika Hrvatska

U Pregledu obrazovanja i osposobljavanja za 2015.godinu navedene su glavne prednosti hrvatskog sustava obrazovanja i osposobljavanja:

- Niska stopa ranog napuštanja školovanja i
- Visoka stopa nastavka školovanja nakon završene srednje strukovne škole.

Pozitivnim pomakom smatra se donošenje Strategije za obrazovanje, znanost i tehnologiju, koja bi trebala biti glavni pokretač reforme u narednom planskom razdoblju.

Hrvatski sustav obrazovanja suočava se s nizom izazova, od kojih su tek neki:

- Pобољшanje rezultata obrazovanja u matematici na osnovnoškolskoj i srednješkoljskoj razini,
- Modernizacija nastavnih programa početnog strukovnog obrazovanja,
- Osposobljavanje u skladu s potrebama tržišta rada,
- Povećanje pristupa visokom obrazovanju
- Povećanje stope završetka visokog obrazovanja,
- Povećanje stope sudjelovanja u predškolskom odgoju i obrazovanju,
- Povećanje stope obrazovanja odraslih.

Hrvatska ima znatne strukturne probleme, prisutna je preopterećenost predškolskih kapaciteta te slabo financiran i neuređen sustav obrazovanja odraslih.<sup>1</sup>

**Tablica 1: ključni pokazatelji i referentne vrijednosti za eu i hrvatsku, za 2011. i 2014.godinu**

		Hrvatska		EU prosjek	
		2011.	2014.	2011.	2014.
<b>Obrazovno siromaštvo i smanjenje potrošnje: izazovi za obrazovni sektor</b>					
Udio 15-godišnjaka s lošim rezultatima	Čitanje *	-	18,7%	-	17,8%
	Matematika *	-	29,9%	-	22,1%
	Prirodne znanosti *	-	17,3%	-	16,6%
Ulaganja u obrazovanje	Javni rashodi za obrazovanje kao % BDP-a	4,9%	5,1%	5,1%	5,0%
	Javni rashodi za obrazovanje kao udio u ukupnim javnim rashodima	10,5%	11,2%	10,5%	10,3%
<b>Razina stečenog obrazovanja mladih u EU</b>					
Udio osoba koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (dobna skupina 18-24 godine)	Muškarci	5,9%	3,1%	15,2%	12,7%
	Žene	4,0%	2,3%	11,5%	9,5%
	Ukupno *	5,0%	2,7%	13,4%	11,1%
Stjecanje tercijarnog obrazovanja (dobna skupina 18-24 godine)	Muškarci	19,5%	25,6%	31,0%	33,6%
	Žene	28,5%	39,0%	38,7%	42,3%
	Ukupno *	23,9%	32,2%	34,8%	37,9%

<sup>1</sup> Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2015. za Hrvatsku; [www.mzos.hr](http://www.mzos.hr)

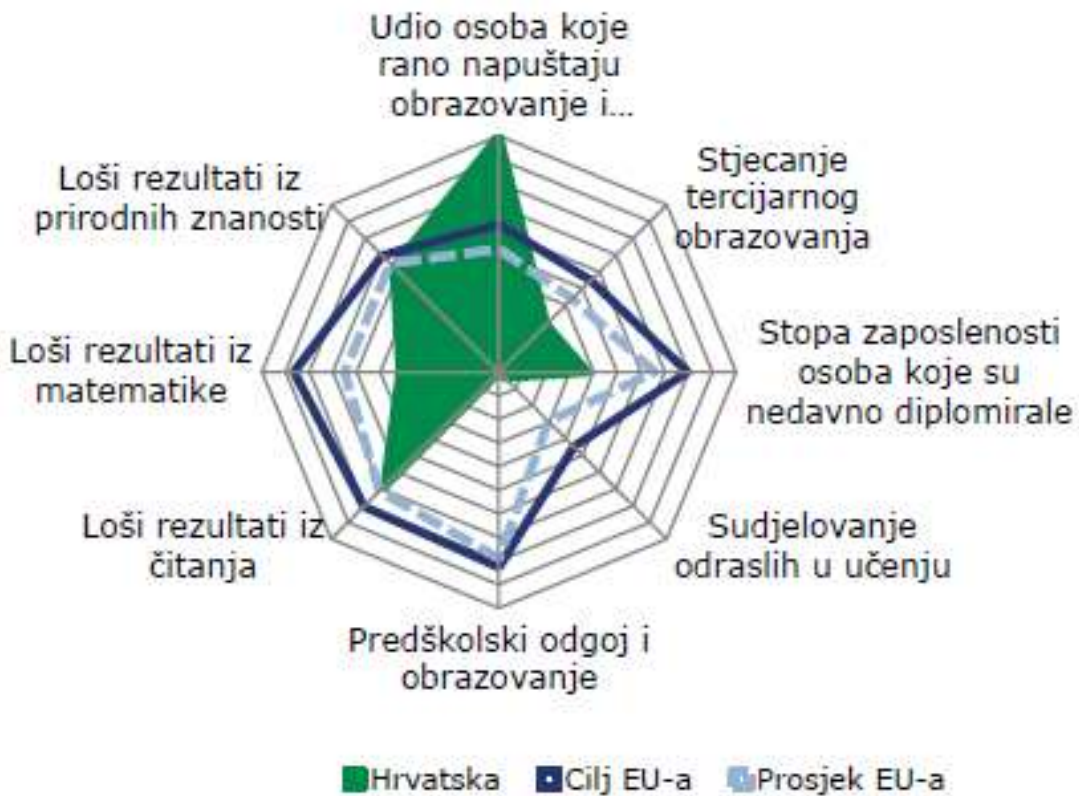
Poluge na razini politike za ukljuživost, kvalitetu i mjerodavnost					
Predškolski odgoj i obrazovanje (od 4.godine do početka obveznog obrazovanja) *		71,0%	71,4%	93,2%	93,9%
Sudjelovanje profesora u obrazovanju	Sve teme (ukupno)	-	96,8%	-	84,6%
	Obrazovanje djece s posebnim potrebama	-	46,1%	-	32,4%
	Višekulturna okolina	-	9,1%	-	13,2%
	Informatičke vještine za poučavanje	-	58,2%	-	51,0%
Učenje stranih jezika	Udio učenika razine ISCED 2 koji uče 2 ili više stranih jezika	50,0%	51,8%	63,0%	-
Udio učenika razine ISCED 3 u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO)		71,5%	71,1%	50,4%	48,9%
Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale prema stečenom obrazovanju (osobe između 20 i 24 godine koje su napustile obrazovanje 1-3 godine prije referentne godine)	ISCED 3-4	56,8%	47,3%	71,3%	70,8%
	ISCED 5-8	68,55	72,2%	82,5%	80,5%
	ISCED 3-8 (ukupno) *	62,7%	62,0%	77,1%	76,1%
Sudjelovanje odraslih u cjeloživotnom učenju (dobna skupina 25-64 godine)	ISCED 0-8 (ukupno) *	2,6%	2,5%	8,9%	10,7%

\*Referentna vrijednost ET 2020

Izvori: Eurostat (LFS, UOE, GFS); OECD (PISA, TALIS). Više informacija nalazi se na [www.ec.europa.eu/education/monitor](http://www.ec.europa.eu/education/monitor)

Napomena: podaci u tablici su okvirni, naročito za 2014.godinu korišteni su podaci iz 2012. i 2013.godine

Graf 1: Položaj u odnosu na najbolje (vanjska linija) i najlošije rezultate (unutarnja linija)



### 1.3. Ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje

Unatoč povećanju rashoda opće države za obrazovanje koji se očituje u povećanju udjela u BDP-u s 4,7% BDP-a u 2007.godini na 5,1% BDP-a u 2013.godini, to ne znači da su se izdvajanja za obrazovanje povećala, jer se hrvatski BDP smanjio za 12,5% od početka gospodarske krize 2008.godine. U posljednjih pet godina ukupni iznos javnog financiranja visokog obrazovanja smanjio se za 5-10%. Uslijed pritiska EK za smanjenje deficita i povećanje učinkovitosti javne potrošnje, velik dio ulaganja u obrazovanje u RH činit će sredstva iz europskih strukturnih fondova. U razdoblju od 2014.-2020. za reformu školstva u RH osigurano je oko 450 milijuna EUR iz ESF i 270 milijuna EUR iz EFRR. Za usporedbu, u 2011.godini opći rashodi za obrazovanje u RH iznosili su 2,7 milijardi EUR.

### 1.4. Borba protiv nejednakosti

RH ima najnižu stopu ranog napuštanja školovanja u EU (2,7% u 2014., na razini EU: 11,1%). Time je već postignut nacionalni cilj strategije EUROPA 2020., koji iznosi 4%. Drugi pokazatelji nisu tako dobri. Čak 29,9% petnaestogodišnjaka nije pokazalo osnovno znanje iz matematike (EU prosjek: 22,1%), testovi čitanja i prirodnih znanosti ne odstupaju znatno od europskih, ali se rezultati među spolovima bitno razlikuju. Lošije rezultate u čitanju imalo je 27,6% mladića u odnosu na tek 9,5% djevojaka. Udio kvalificiranih učitelja u školama koje se nalaze u socioekonomski povoljnijem položaju je veći, samo 9,1% učitelja osposobljeno je za podučavanje u višekulturalnom ili višejezičnom području, što ukazuje

na homogenost učionica, ali i nedovoljnu svijest o suvremenim pedagoškim trendovima. Nešto manje od polovine učitelja osposobljeno je za poučavanje učenika s posebnim potrebama u osnovnim školama u RH (46%), ali je to više nego u bilo kojoj drugoj zemlji u EU, osim u Poljskoj (56%).

Sudjelovanje u predškolskom odgoju i obrazovanju bilježi uzlazni trend, ali sa stopom od 71,4% RH je još uvijek na začelju u odnosu na prosjek EU od 93,1% u 2013.godini. Razlog je nedovoljan broj raspoloživih mjesta u gradskim/općinskim vrtićima te nedovoljan broj slobodnih mjesta u privatnim vrtićima, te cijena vrtića. U cilju poboljšanja situacije, RH je donijela Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, koji će se provoditi u ped.g. 2015./16. (NN, br: 5/15).

Reforma osnovnog školstva podrazumijeva prelazak na devetogodišnji sustav. Plan je bio eksperimentalno uvesti novi kurikulum u šk.g. 2016./17., a potpuna provedba planirala se već u idućoj školskoj godini. Reforma uvodi veću uključenost roditelja, objektivno ocjenjivanje i evaluaciju te izmjene povratnih informacija za roditelje o uspješnosti njihove djece. Učitelji bi trebali ojačati svoju ulogu, povećati stručnost te dobiti veću slobodu i kreativnost u radu.

## 1.5. Osuvremenjavanje školskog obrazovanja

Hrvatska je dostigla prosjek EU u postizanju tzv. transverzalnih vještina (digitalne vještine, strani jezici, poduzetništvo i sl), ali zaostaje u digitalizaciji nastavne prakse. U Hrvatskoj u prosjeku postoji jedno računalo na 26 učenika, a manje od 10% učenika polazi škole koje podržavaju digitalnu tehnologiju.

U RH srednjoškolac u prosjeku uči 1,5 stranih jezika, što je u skladu s prosjekom EU. Udio učenika koji uči dva strana jezika na ISCED 2.razini je također u skladu s prosjekom EU. Hrvatski učenici zaostaju u odnosu na svoje vršnjake u EU u vještini pisanja prvog stranog jezika i u znanju drugog stranog jezika.

Pozitivni su pokazatelji o stručnom osposobljavanju učitelja i uporabi IKT-a. Hrvatska se našla pri vrhu država EU po osposobljavanju učitelja iz IKT-a – 58,2%, ali je mali broj učitelja, koji IKT koriste u predavanjima (RH: 23,5%; EU prosjek: 34%). Udio učitelja, koji zadaju individualne zadatke učenicima, ovisno o njihovim potrebama, viši je od EU prosjeka i iznosi 51,2% (EU: 46%).

U tijeku je provedba mjere licenciranja učitelja i razrednika, što će dodatno osigurati kvalitetu u školama.

Uvođenje građanskog obrazovanja u osnovnim i srednjim školama još je jedna horizontalna interdisciplinarna tema. U narednim godinama očekuje se uvođenje građanskog obrazovanja u sve škole.

## 1.6. Osuvremenjavanje visokog obrazovanja

U 2014.godini znatno se povećao udio osoba u dobi 30 – 34 godine koje su završile tercijarno obrazovanje. Udio iznosi 32,2%, što je blizu nacionalnog cilja od 35%, ali još uvijek manje od EU prosjeka: 37,9%. Unatoč tome, na začelju smo u EU po broju visokoobrazovanih osoba u kontingentu radno aktivnog stanovništva (RH: 18,5%, EU-prosjek: 26%, najbolje pozicionirane zemlje EU dosežu udio od 35%), a zbog visoke stope odustajanja od studija, kao posljedica nedovoljnih sposobnosti pri upisu, ograničene akademske i profesionalne orijentacije te nedovoljnih financijskih sredstava.



Poseban problem predstavlja niska stopa zapošljavanja visokoobrazovanih osoba u RH. Samo 72,2% visokoobrazovanih osoba pronađe zaposlenje u roku 1 do 3 godine nakon diplomiranja, u EU u prosjeku 80,5%. RH ima jednu od najviših stopa nezaposlenosti mladih osoba.

U RH velik udio prvostupnika nastavlja školovanje zbog nedostatnog priznavanja diploma o stečenom obrazovanju na tržištu rada. Istovremeno je uočen porast broja osoba koje se zapošljavaju na radnim mjestima za koja su prekvalificirani.

Jedan od nedostataka je nesklad između znanja i vještina koje studenti stječu u sustavu visokog obrazovanja u odnosu na potrebe tržišta rada. Približno 60% studenata upisuje se na studije u području društvenih i humanističkih znanosti, od čega je 30% studenata ekonomije. Nesrazmjerno velik je i broj visokih učilišta.

Sustav financiranja visokog obrazovanja u RH u nepovoljan položaj stavlja učenike sa završenim strukovnim smjerovima srednjeg obrazovanja, jer ih polovina studira izvanredno, bez državnih subvencija za školarine, smještaj i prijevoz. Ti su učenici vrlo često slabijeg imovinskog statusa, ali i akademski slabiji jer dolaze iz strukovnih škola.

U tijeku je osmišljavanje i provedba Hrvatskog kvalifikacijskog okvira, koji bi trebao pokrenuti modernizaciju kurikuluma za visoko obrazovanje te srednje strukovno obrazovanje i osposobljavanje za tržište rada (SOO).

## 1.7. Modernizacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i promicanje obrazovanja odraslih

RH je u vrhu po sudjelovanju u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju na srednješkolskoj razini (RH: 71,1%, EU prosjek za 2013.: 48,9%). Stopa zaposlenosti osoba sa završenom srednjom školom je znatno ispod EU prosjeka i iznosi u 2014. godini tek 47,3%, dok je EU prosjek: 70,8%. Velik je i jaz u zapošljavanju mladih sa završenom srednjom odnosno visokom školom. Prijelaz iz škole na tržište rada težak je zbog zastarjelih obrazovnih programa strukovnih škola te otežanog stjecanja praktičnih vještina tijekom školovanja.

Obrazovanje odraslih osoba karakterizira loše upravljanje. U EU u programima obrazovanja i osposobljavanja sudjelovalo je 10,7% odraslih osoba, u RH tek 2,5%. U 2014. godini uvedene su poslodavcima veće potpore za osposobljavanje, ali je odaziv poslodavaca vrlo loš, dijelom zbog loše informiranosti o mogućnostima, a dijelom zbog složenih administrativnih procedura.

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije Republike Hrvatske donesena 2014. godine naglašava da se strategija bazira na demografskim, ekonomskim i kulturnim promjenama u kojima se hrvatsko društvo danas nalazi. Pritom je odgovornost države razvijati i upravljati hrvatskim obrazovnim sustavom u suradnji s privatnim sektorom. Kapital ljudskog znanja danas ima prednost nad stvaranjem kapitala prirodnih dobara, rutinskog rada pa čak i financijskog kapitala. Temelj obrazovanja danas predstavlja cjeloživotno učenje koje pojedince svih dobnih skupina potiče da uče kroz razne metode i da ima stalni pristup obrazovanju. Trokut znanja na kojem počiva ekonomija i društvo čine cjeloživotno obrazovanje, znanost i inovacije.

Strategija donosi sljedeća osnovna načela obrazovanja:

- Opće osnovno obrazovanje je obavezno

- Horizontalna i vertikalna prohodnost sustava mora biti osigurana
- Sve osobe s posebnim naglaskom na marginalizirane i slabo zastupljene skupine trebaju biti uključene u sustav obrazovanja utemeljenog na znanstvenim spoznajama
- Djelatnici u obrazovnom sustavu moraju biti kompetentni i poštovati načela profesionalne etike
- Odluke se donose demokratski i uz sudjelovanje svih ključnih čimbenika
- Škole i nastavnici moraju biti samostalni u osmišljavanju svoga rada
- Promicat će se interkulturalizam i europska dimenzija u obrazovanju

Strategija također naglašava potrebu za postizanjem fleksibilnosti i prilagodljivosti sustava obrazovanja i istraživanja te mora biti predmetom stalnog preispitivanja i periodičkim revizijama.

Osnovni ciljevi strategije su sljedeći:

- Kvalitetno obrazovanje dostupno je svima pod jednakim uvjetima; znanost mora pridonositi akumulaciji globalnog fonda znanja i doprinosti boljitku društva
- Cjeloživotno učenje se smatra principom na kojem se zasniva cjelokupno obrazovanja. Pritom je od velike važnosti razviti procese i sustav za priznavanje neformalno stečenih znanja i vještina te poticati primjenu IKT u obrazovanju
- U predtercijalnom odgoju i obrazovanju treba provesti kurikularnu reformu i osigurati sustav podrške djeci i učenicima te unaprijediti kvalitetu odgojno-obrazovnog sustava u svim segmentima
- U visokom obrazovanju treba unaprijediti studijske programe i dosljedno provoditi bolonjsku reformu. Također je važno osigurati kvalitetnu kadrovsku strukturu te učinkovit i poticajan sustav financiranja visokoškolskih ustanova. Također se naglašava potreba za poboljšanjem studentskog standarda i briga za socijalnu komponentu studiranja.
- Ciljevi obrazovanja odraslih su osiguranje preduvjeta za povećanje uključenosti odraslih građana u procese cjeloživotnog obrazovanja te proširivanje učenja, obrazovanja i usavršavanja na radnome mjestu i s radnoga mjesta.
- U području znanosti i tehnologije od ključne je važnosti razvijati konkurentna javna sveučilišta i znanstvene institute. Također treba poticati rast ulaganja u istraživanje i razvoj kroz poboljšanje sustava javnog financiranja te kroz poticanje ulaganja društvenog i poslovnog sektora u aktivnosti istraživanja i razvoja.

Ciljevi obrazovne politike po razinama obrazovanja su sljedeći i služe kao putokazi prilikom definiranja ciljeva ove županijske strategije obrazovanja:

Razina	Ciljevi
<b>Cjeloživotno učenje</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• integrirati politike cjeloživotnog učenja i obrazovanja sa ciljevima društvenog, gospodarskog, regionalnog i kulturnog razvoja te s politikama zapošljavanja i socijalne skrbi</li> <li>• izgraditi i razvijati sustav za cjeloživotno osobno i profesionalno usmjeravanje uvažavajući specifičnosti pojedinih dijelova sustava</li> <li>• razviti procese i sustav priznavanja neformalno i informalno stečenih znanja i vještina</li> <li>• poticati primjenu IKT u obrazovanju</li> </ul>
<b>Rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• provesti cjelovitu kurikularnu reformu</li> <li>• izmijeniti strukturu osnovnog obrazovanja</li> <li>• podići kvalitetu rada i društvenog ugleda učitelja</li> <li>• unaprijediti kvalitetu rukovođenja odgojno-obrazovnim ustanovama</li> </ul>

<b>odgoj i obrazovanje</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• razviti cjelovit sustav podrške učenicima</li> <li>• osigurati optimalne uvjete rada svih odgojno-obrazovnih ustanova</li> <li>• osigurati kvalitetu odgoja i obrazovanja</li> </ul>
<b>Visoko obrazovanje</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• unaprijediti studijske programe dosljednom provedbom postavki bolonjske reforme i redefinirati kompetencije koje se njima stječu</li> <li>• ustrojiti kvalitetan binarni sustav visokog obrazovanja usklađen s nacionalnim potrebama i principom učinkovitog upravljanja visokim učilištima</li> <li>• osigurati kvalitetnu kadrovsku strukturu visokih učilišta kao osnovu za unaprjeđenje kvalitete visokog obrazovanja</li> <li>• osigurati učinkovit i razvojno poticajan sustav financiranja visokih učilišta</li> <li>• osigurati zadovoljavajuće prostorne i ICT resurse visokih učilišta</li> <li>• unaprijediti studentski standard uz posebnu brigu za socijalnu dimenziju studiranja</li> <li>• internacionalizirati visoko obrazovanje i jače ga integrirati u europski i svjetski visokoobrazovni prostor</li> <li>• osigurati primjerenu važnost kulture kvalitete i principa odgovornosti u visokom obrazovanju</li> </ul>
<b>Obrazovanje odraslih</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• osigurati preduvjete za povećanje uključenosti odraslih građana u procese cjeloživotnog učenja i obrazovanja</li> <li>• unaprijediti i proširiti učenje, obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje na radnome mjestu i s radnog mjesta</li> <li>• uspostaviti sustav osiguranja kvalitete u obrazovanju odraslih</li> <li>• poboljšati organiziranost, financiranje i upravljanje procesima obrazovanja odraslih</li> </ul>
<b>Znanost i tehnologija</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• brzo pokretanje promjena u sustavu visokog obrazovanja i znanosti</li> <li>• međunarodno kompetitivna javna sveučilišta i javni znanstveni instituti u hrvatskom visokoobrazovnom i istraživačkom prostoru koji stvaraju novu znanstvenu, društvenu, kulturnu i gospodarsku vrijednost</li> <li>• okružje koje omogućuje i potiče interakcijske i transferne mehanizme suradnje istraživačke zajednice s inovativnim gospodarstvom i društvenim djelatnostima</li> <li>• sveučilišta, veleučilišta i znanstveni instituti uključeni u procese pametne specijalizacije i s njima povezane smjernice tehnološkog razvoja</li> <li>• nacionalne istraživačke i inovacijske infrastrukture s javnim pristupom, uz uključivanje u europske infrastrukture i povezivanje s njima</li> <li>• rast ulaganja u istraživanje i razvoj unaprjeđenjem sustava javnog financiranja te poticanjem ulaganja poslovnog i društvenog sektora u istraživanje i razvoj</li> </ul>

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (NN br 124/2014) također naglašava potrebu za optimizacijom mreže škola u lokalnim zajednicama u skladu s općim kretanjima u njihovim područjima. Konkretno, naglašava se potreba za:

- nastavkom optimizacije mreže škola i njihovih programa u skladu s demografskim kretanjima, demografskim specifičnostima i potrebama gospodarskoga sektora, s posebnim naglaskom

na suradnju i usklađivanje djelovanja mreže škola s potrebama lokalne zajednice u kojoj djeluje;

- izgradnjom mreža predškolskih ustanova, uz koju se veže i potreba za praćenjem demografskog stanja i kretanja te izrada projekcija povezanih s time na lokalnoj razini;
- omogućavanjem transformacije škola u lokalnim zajednicama u centre cjeloživotnog učenja, kulture i sporta te implementaciju ostalih aktivnosti kojima bi se udovoljilo potrebama i interesima djece i mladih u obrazovnom sustavu. Također se naglašava potreba za provedbom programa za specifične skupine (za učenike s teškoćama, darovite učenike, učenike pripadnike nacionalnih manjina i djecu uključenu u predškolski odgoj i naobrazbu odnosno djecu uključenu u predškole)

Za **osnovnoškolske i srednjoškolske ustanove s gimnazijskim programima** preporuka je njihova optimizacija u skladu s odredbama državnih pedagoških standarda. Od velike je važnosti osigurati smanjenje razlika u obrazovnome sustavu odnosno izraditi jednake kriterije za izdvajanje škola s posebnim statusom kao i osigurati novu namjenu školskim prostorima odnosno uvoditi nove programe u školske ustanove (na primjer programe za predškolsku djecu). Dodatne optimizacije odnose se na potrebu za smanjenjem nestručno organizirane nastave u manjim školama te u područjima od posebne državne skrbi, kao i na racionalizaciju sustava u obliku ukidanja nepotrebnih administrativnih pozicija te njihovo zamjenjivanje zapošljavanjem stručnih suradnika.

Za **srednjoškolske ustanove sa strukovnim programima** posebno se naglašava potreba za usklađivanjem strukovnih programa s potrebama gospodarskog sektora i tržišta rada. U postojećoj situaciji isti se ili slični programi provode na više lokacija pri čemu se zapostavljaju realne potrebe bazirane na različitostima pojedinih sredina. U tom smislu postojeći sustav je preskup i nije u stanju osigurati ujednačenu kvalitetu obrazovnog procesa na cjelokupnom teritoriju Republike Hrvatske. Od ključne je dakle važnosti postojeće programe za više srodnih zanimanja objediniti i osigurati jedinstvenu odgovarajuću kvalifikaciju.

U skladu s navedenim proizlazi potreba za uspostavljanjem mreža školskih ustanova koje bi bile u stanju odgovoriti na konkretnu društvenu, geografsku i gospodarsku situaciju u pojedinim područjima. Na temelju članka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN br. 152/2014) „mreža školskih ustanova obuhvaća sve ustanove koje obavljaju djelatnost odgoja i obrazovanja na području za koje se mreža utvrđuje, sa svim objektima u kojima se provodi odgoj i obrazovanje“, što se odnosi na matične škole te njihove područne škole odnosno odjele kao i na učeničke domove.

**Tablica 2: Obavezni sadržaj mreže škola na temelju članka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi:**

popis škola/ustanova u kojima se izvode:	b) popis ustanova	c) popis školskih ustanova	d) popis školskih ustanova	e) popis učeničkih domova
- redoviti programi odgoja i obrazovanja	prostorno prilagođenih	imenovanih vježbaonicama	imenovanima centrima	
- posebni programi za učenike s teškoćama	osobama s invaliditetom		izvrsnosti	
- redoviti programi i posebni programi za djecu s teškoćama u posebnim razrednim				

odjelima

- programi na jeziku i  
pismu nacionalnih  
manjina  
- umjetnički programi  
- sportski programi  
- međunarodni programi  
- alternativni programi  
- produženi boravak ili  
cjelodnevna nastava  
- srednjoškolski programi  
po sektorskim  
područjima za programe  
koje škole izvode

**Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe** (NN 63/2008) utvrđuje uvjete za rad dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost organiziranog oblika odgojno-obrazovnog rada s djecom predškolske dobi. Članak 3. navedenog standarda sadržava sljedeće postavke:

Programi odgoja i naobrazbe s obzirom na trajanje mogu biti cjelodnevni (7-10 sati dnevno), poludnevni (4-6 sati dnevno), višednevni (1-10 dana) te zasebni programi u trajanju od 3 sata dnevno.

Uz redovite razvojne programe omogućeni su i:

- **posebni programi** (rano učenje stranih jezika, glazbeni, likovni, dramsko-scenski, informatički, sportski, ekološki i vjerski programi kao i programi zdravstvenog odgoja, programi za djecu s posebnim zdravstvenim potrebama, programi rada s roditeljima te preventivni programi)
- **alternativni programi** (prema konceptima Marije Montessori, Rudolfa Steinera, sestara Agazzi, Jurgena Zimmera, Reggio, i drugih)
- **programi javni potreba** (za djecu s teškoćama, darovitu djecu, djecu hrvatskih građana u inozemstvu, djecu pripadnika nacionalnih manjina te programi predškole)
- **posebni programi** (programi koje dječji vrtići razvijaju na temelju svojih specifičnih kulturnih, tradicijskih, geografskih i ostalih specifičnosti)

Svi standardi navedeni u Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe morali su biti ostvareni do kraja 2011. odnosno 2013. godine, zavisno o koeficijentu izvodljivosti za pojedine kategorije standarda.

Članak 6. **Državnog pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja** (NN br. 63/2008 i 90/2010) donosi sljedeće postavke:

- Osnovna škola mora imati najmanje 8 razrednih odjela, odnosno najmanje po jedan odjel za svaki razred (1.-8.) čime se osigurava cjelovitost osnovnoškolskog obrazovanja
- U posebnim okolnostima škola može imati manji broj razrednih odjela odnosno ustrojiti kombinirane razredne odjele
- **Optimalna škola** koja radi u **jednoj smjeni** osnovna škola od 16-20 razrednih odjela s jednakim brojem razrednih odjela za svaki razred

- Matična škola s područnim školama odnosno područnim odjelima može se ustrojiti s minimalno 150 učenika. Izuzeci su osnovne škole s otežanim uvjetima rada, škole koje provode nastavu na jeziku i pismu nacionalnih manjina, odgojno-obrazovne ustanove s posebnim programima (za učenike s teškoćama) ili dislocirane škole, te privatne škole s pravom javnosti. Iznimno pod izuzetke mogu ući i ostale škole na zahtjev osnivača, no pritom je nužno pridobiti suglasnost ministarstva.
- Rad osnovne škola se ostvaruje u jednoj smjeni: poludnevno, produljeno ili cjelodnevno. Na ovaj način ostvaruje se optimizacija u ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva različitim oblicima nastavnih, izvannastavnih i slobodnih aktivnosti, dopunske i dodatne nastave te pravilnom izmjenom rada, odmora i prehrane učenika.
- Škola s više od 32 razredna odjela može biti organizirana isključivo uz suglasnost nadležnog ministarstva.
- Pri uspostavi mreža škola potrebno je voditi računa o koeficijentima izvodljivosti Državnog pedagoškog standarda, a uvjeti i rokovi u kojima se oni moraju ostvariti su sljedeći:
  - Do kraja 2017. godine: uvjeti za ustrojavanje matičnih i područnih škola odnosno područnih odjela s minimalno 150 učenika
  - Do kraja 2017. godine: mjerila za prostor i opremu u osnovnoj školi
  - Do kraja 2022. godine: optimalna škola s po 20 učenika u razrednom odjelu koja radi u jednoj smjeni.

**Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja** (NN 63/2008) uređuje „jedinствене uvjete za kvalitetan odgojno-obrazovni rad i uspješno ostvarivanje ciljeva i zadataka u srednjoškolskim ustanovama“, a člancima 3. i 4. iznosi sljedeće postavke:

- Srednja škola optimalne veličine ima 16-20 razrednih odjela odnosno 400 do 500 učenika; optimalan broj učenika u razrednom odjelu je 24 (minimalno 20, maksimalno 28 učenika)
- Maksimalan broj razrednih odjela ne smije biti veći od 32, odnosno škola može imati maksimalno 800 učenika. Razredni odjeli se u posebnim prilikama mogu ustrojiti i s manjim brojem učenika (područja od posebne skrbi, škole u rijetkim i tradicijskim zanimanjima, škole nacionalnih manjina te privatne škole s pravom javnosti)
- Razredni odjel može uključivati najviše 3 učenika s teškoćama. Maksimalan broj učenika po razrednom odjelu varira o broju uključenih učenika s teškoćama, a iznosi 26 učenika s jednim uključenim, 23 učenika s dva uključena odnosno 20 učenika s tri uključena učenika s teškoćama.
- Standard također utvrđuje zasebne uvjete za učeničke domove i škole odnosno izvođenje gimnazijskih, strukovnih i umjetničkih programa, poput broja pojedinih kategorija osoblja (nastavnika, pomoćnog i administrativnog osoblja, stručnih suradnika i sl.), mjerila za prostore u školama, higijensko-tehničke zahtjeve, opremu i sl.
- Krajnji rokovi za postizanje standarda zavise o koeficijentu izvedljivosti pojedinih kategorija standarda, a rokovi za buduće razdoblje su sljedeći:
  - Do kraja 2017. godine moraju se postići standardi vezani za rad srednjih škola u jednoj smjeni;
  - Do kraja 2022. godine moraju se postići standardi vezani za optimalnu školu s 24 učenika po razrednom odjelu koja radi u jednoj smjeni, mjerila za prostor i opremu u srednjoj školi te mjerila za prostor i opremu učeničkog doma.

U RH je u tijeku tzv. **kurikularna reforma**, kao prva mjera kojom je započeta realizacija Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije (Hrvatski sabor prihvatio u listopadu 2014.). Podrazumijeva izradu novog Okvira nacionalnog kurikulum (ONK), krovnog kurikularnog dokumenta koji na općoj razini

određuje elemente kurikularnog sustava za sve razine i vrste dovisokoškolskog odgoja i obrazovanja. Ujedno je temelj za izradu nacionalnih kurikuluma za sve razine i vrste odgoja i obrazovanja. Kurikularna reforma podrazumijeva cijeli niz sustavnih i korjenitih promjena u sustavu odgoja i obrazovanja sa ciljem uspostave usklađenog i učinkovitog sustava odgoja i obrazovanja da bi se:

”

- **djeci i mladim osobama** osiguralo korisnije i smislenije obrazovanje, u skladu s njihovom razvojnom dobi i interesima te bliže svakodnevnomu životu; obrazovanje koje će ih osposobiti za suvremeni život, svijet rada i nastavak obrazovanja
- **učiteljima, nastavnicima, stručnim suradnicima i ostalim djelatnicima odgojno-obrazovnih ustanova** osiguralo osnaživanje uloge i jačanje profesionalnosti, veću autonomiju u radu, kreativniji rad, smanjenje administrativnih obveza, motivirane učenike i smanjivanje vanjskih pritisaka
- **roditeljima** omogućila veća uključenost u obrazovanje djece i život vrtića i škole, dala jasno iskazana očekivanja, ponudilo objektivnije ocjenjivanje i vrednovanje, uputile smislene i češće povratne informacije o postignućima njihove djece
- **društvu** osigurala osnova za aktivno, odgovorno i konstruktivno djelovanje djece i mladih osoba u različitim zajednicama
- **gospodarstvu** omogućilo veću povezanost sa odgojno-obrazovnim sustavom i osnovu za konkurentost.<sup>2</sup>

Visoko obrazovanje stvara kompetencije za sagledavanje, analize i rješavanje najsloženijih zadataka te je time u ulozi glavne pokretačke snage svih promjena u društvu. Ukupan razvoj visokog obrazovanja u RH treba biti podređen konkurentnosti studenata za buduća zanimanja, kreativnosti i inovativnosti rada u svrhu samozapošljavanja i pokretanju društvenih i gospodarskih događanja. Potrebno je posebno poticati studije za nedovoljno zastupljena zanimanja. Posebno je istaknuta potreba razvoja kvalitetnih kadrova u znanstvenom i obrazovnom sektoru. Postavljeni su sljedeći ciljevi:

1. Unaprijediti studijske programe dosljednom provedbom postavki Bolonjske reforme i redefinirati kompetencije koje se njima stječu;
2. Ustrojiti kvalitetan binarni sustav visokog obrazovanja usklađen s nacionalnim potrebama i načelom učinkovita upravljanja visokim učilištima;
3. Osigurati kvalitetnu kadrovsku strukturu visokih učilišta kao osnovu za unapređenje kvalitete visokog obrazovanja;
4. Osigurati učinkovit i razvojno poticajan sustav financiranja visokih učilišta;
5. Osigurati zadovoljavajuće prostorne i informacijsko-komunikacijske resurse visokih učilišta;
6. Unaprijediti studentski standard uz posebnu skrb za socijalnu dimenziju studiranja;
7. Internacionalizirati visoko obrazovanje i jače ga integrirati u europski i svjetski visokoobrazovni prostor,
8. Osigurati primjerenu važnost kulture kvalitete i načela odgovornosti u visokom obrazovanju

---

<sup>2</sup> Izvor: Okvir nacionalnog kurikuluma, prijedlog, veljača 2016.; <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/02/ONK-18.2-POPODNE-2.pdf>;

Obrazovanje odraslih obrađeno je u zasebnom poglavlju i prepoznato je kao važan dio cjeloživotnog obrazovanja, a izvodi se kroz formalno i neformalno obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje kroz razne oblike učenja. Ciljevi su stjecanje transverzalnih kompetencija pojedinca (inicijativnost i poduzetnost, učiti kako učiti, kulturno izražavanje, društvena uključenost (volonterski, ekološki, politički i slični aktivizmi, usvajanje te primjena demokratskih vrijednosti i stavova), roditeljske vještine, kreativno i umjetničko vrednovanje i izražavanje, razvijanje osnovne ekonomske, financijske i medijske pismenosti i dr.) i usvajanje znanja i vještina koje ciljano jačaju fleksibilnost pojedinca na tržištu rada.

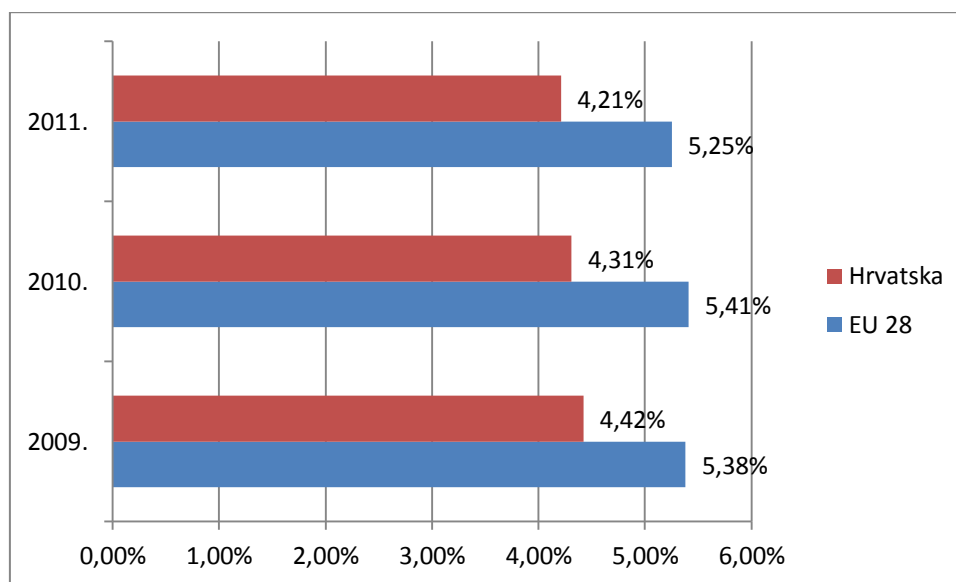
U RH je prema Popisu iz 2011.godine velik broj građana (uglavnom starije dobi) bez završene osnovne škole, 62.092 osobe starije od 15 godina, a sa završenom samo osnovnom školom 773.489. K tome treba dodati još 283.867 građana s nezavršenom osnovnom školom. U kontingentu radno sposobnog stanovništva ima najviše osoba sa završenim srednjoškolskim strukovnim obrazovanjem, više od 1,9 mil osoba. To ukazuje na potrebu izmjena i nadopuna programa za jačanje kompetencija radno aktivnog stanovništva te na potrebu stalnih prilagodbi zahtjevima gospodarstva i tržišta.



## 2. Pregled obrazovnog sustava

U okviru ovog poglavlja izneseni su statistički podaci i ostale relevantne informacije povezane sa svim segmentima obrazovanja (predškolsko, osnovnoškolsko, srednjoškolsko, visokoškolsko i cjeloživotno obrazovanje). Pregled je dan u širem kontekstu (RH razina), a zatim i za razinu Istarske županije. Na koncu pregleda dane su ključne preporuke za strateško planiranje obrazovanja u Istarskoj županiji.

**Graf 2: Izdvajanja za sve razine obrazovanja (% BDP-a), EU i HR razina:**



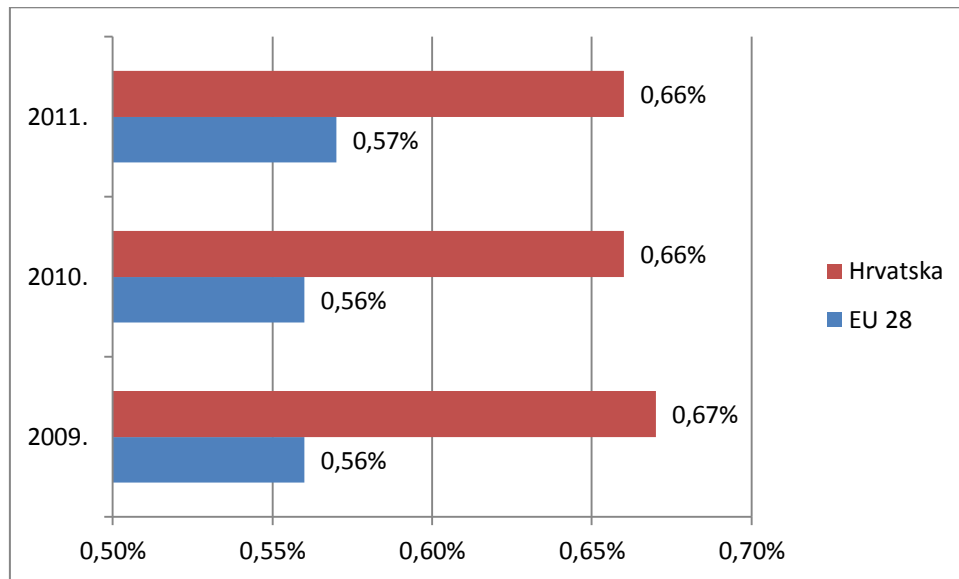
Izvor: Eurostat

Usporedba podataka na razini prosjek EU 28 i RH ukazuje na činjenicu da je izdvajanje za sve vrste obrazovanja u RH ispod prosjeka EU 28. U promatranom razdoblju 2009.-2011.godine, oba su trenda u laganom padu.

### 2.1. Predškolsko obrazovanje

Podaci o učešću ulaganja u predškolsko obrazovanje u BDP-u, na razini prosjeka EU 28 i RH ukazuje na činjenicu da je izdvajanje za predškolsko obrazovanje u RH iznad prosjeka EU 28. U promatranom razdoblju 2009.-2011.godine, oba trenda ne bilježe bitne pomake, u RH radi se o učešću od 0,66% BDP, a na razini EU 28 0,56% BDP.

**Graf 3: Izdvajanja za predškolsku razinu obrazovanja (% BDP-a), EU i HR razina:**



Izvor: Eurostat

**Nacionalni okvirni kurikulum** kao temeljnu strukturu predškolskoga kurikuluma ističe tri područja unutar kojih dijete stječe kompetencije:

- ja (slika o sebi)
- ja i drugi (obitelj, druga djeca, uža društvena zajednica, vrtić i lokalna zajednica)
- svijet oko mene (prirodno i šire društveno okruženje, kulturna baština, održivi razvoj)

Predškolsko obrazovanje učenicima mora osigurati:

- **temeljna znanja**  
odnosi se na usvajanje i praktičnu upotrebu pojmova i predodžbi kao kategorije pomoću kojih dijete razumijeva i objašnjava svijet oko sebe. Temeljna znanja djetetu moraju osigurati mogućnost usvajanja informacija, nesmetanu komunikaciju, međudjelovanje sa obrazovnim sadržajima, sposobnost prilagodbe na okruženje i pripremiti ga za buduće izazove
- **vještine i sposobnosti**  
odnosi se na vještine učenja, povezivanje sadržaja, logičkog mišljenja, argumentiranja, zaključivanja i rješavanja problema, sposobnost za preispitivanje vlastitih ideja i argumentirano iznošenje istih. Učenike se također osposobljava na identifikaciju različitih izvora učenja i iznalaženje načina njihove primjene, samoorganizaciju aktivnosti, zadovoljavanja svojih i tuđih potreba na društveno prihvatljiv način, interakciju sa drugima i okolinom, etičnost, solidarnost, kreativnost, inicijativnost, poduzetništvo i sl.
- **vrijednosti i stavovi**  
odnosi se na sposobnost prihvaćanja, njegovanja i razvijanja vrijednosti povezanih s obitelji, zajednicom i širim društvenim kontekstom

### 2.1.1. Predškolsko obrazovanje (vrtići i jaslice) u Istarskoj županiji

U Istarskoj županiji aktivan je širok spektar vrtića, kako javnih koje su osnovali općine ili gradovi, tako i privatnih, vjerskih te vrtića socijalnih ustanova. U skladu sa značajnim udjelom talijanske nacionalne manjine, u Istarskoj županiji također djeluju i vrtići u kojima se programi u potpunosti ili djelomično održavaju na talijanskome jeziku. Usto postoji i vrtić za djecu romske pripadnosti, koji je osnovala Udruga Roma.

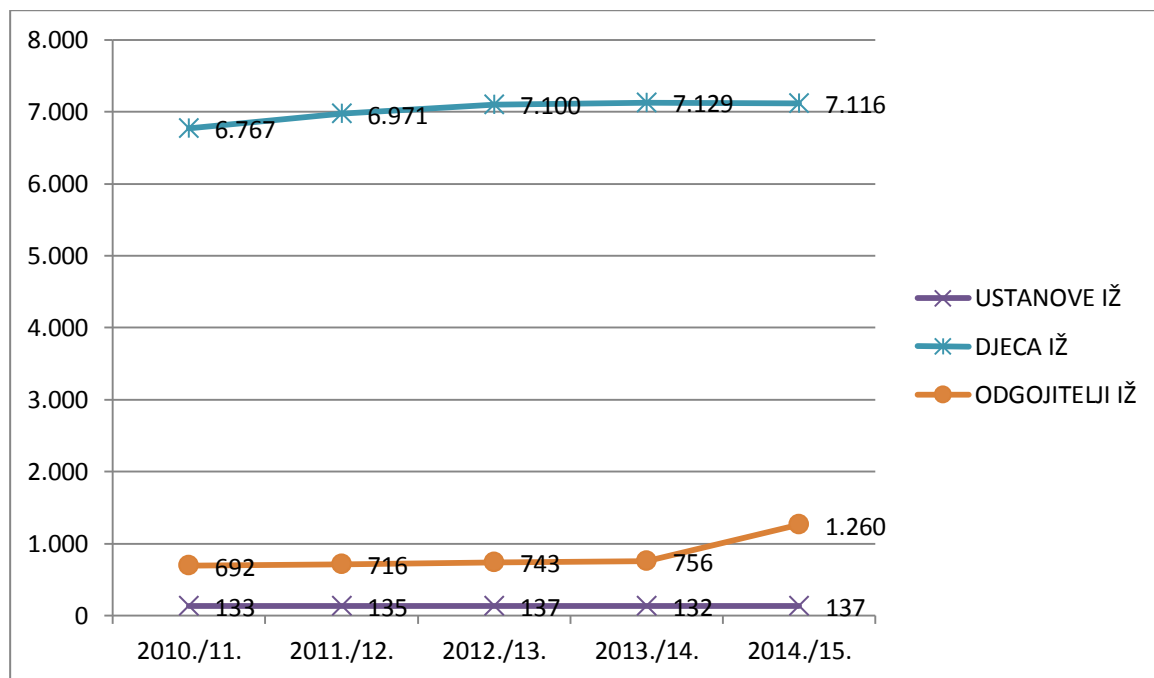
**Tablica 3. Predškolsko obrazovanje u RH i Istarskoj županiji u ped.g. 2014./2015.**

	Dječji vrtići i dr.pravne osobe	djeca		Odgojitelji i učitelji	
		ukupno	djevojčice	ukupno	žene
RH	1.590	133.764	63.666	18.800	17.919
Istarska županija	137	7.116	3.318	1.260	1.199

Izvor: DZS RH, Statistički ljetopis 2015.

U ped.g. 2014./2015. na području IŽ djelovalo je 137 dječjih vrtića i drugih pravnih osoba koje su se bavile djelatnošću predškolskog obrazovanja. U odnosu na situaciju u RH, svaku predškolsku ustanovu polazi manji broj djece – 52 (na razini RH – 84), jedan odgajatelj/učitelj na razini IŽ brine o 5,65 djece, na razini RH je to 7,12 djece.

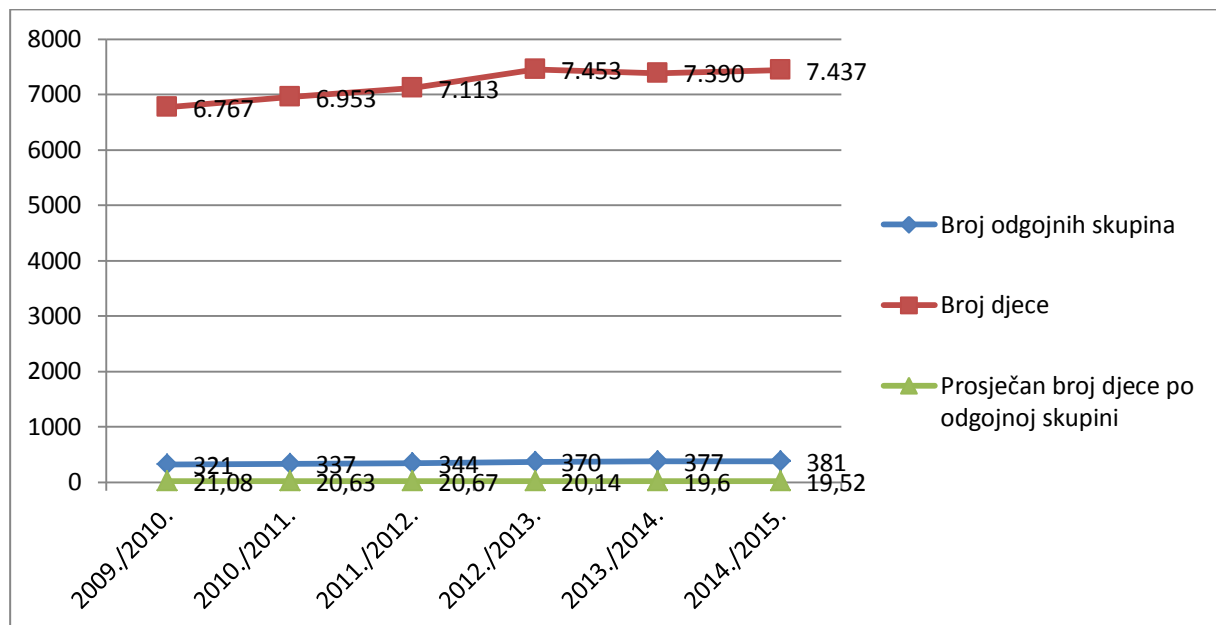
**Graf 4. Trendovi u predškolskom odgoju na razini IŽ u razdoblju ped.g. 2010./11.-2014./15., broj dječjih vrtića i dr.pravnih osoba koje se bave predškolskim odgojem, broj djece, broj odgajatelja i učitelja**



Trend broja dječjih vrtića i drugih pravnih osoba, koje obavljaju djelatnost predškolskog odgoja u promatranom razdoblju ukazuje na blagi pad broj ustanova. S druge strane pokazatelji broja upisane djece i broja odgojitelja odnosno nastavnika bilježe lagani porast, što znači da se uvjeti institucionalnog zbrinjavanja djece predškolske dobi poboljšavaju, naročito ako to sagledamo u kontekstu činjenice da se svake godine rađa sve manje djece.

U skladu s tim su i podaci te trendovi prikazani na sljedećem grafu, na kojem se vidi porast broja odgojnih skupina i pad prosječnog broja djece u jednoj odgojnoj skupini.

**Graf 5. Broj predškolskih ustanova, broj djece i odgojnih skupina u Istarskoj županiji po pedagoškim godinama:**



Izvor: Ured državne uprave u Istarskoj županiji, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti, Odjel za prosvjetu, kulturu i sport

Sveukupno 62 predškolske ustanove djeluju na području Istarske županije u pedagoškoj godini 2015/2016. Od ukupnog broja, 29 predškolskih ustanova osnovali su gradovi ili općine, 30 ih je osnovala privatna osoba, dok su po jednu osnovali udruge odnosno vjerske organizacije, dok jedna ustanova djeluje u segmentu Osnovne škole Scoula elementare Milana Sorga Oportalj-Portole.

Djeca s prebivalištem u općinama koje na svojem području nemaju ustanovu predškolskog tipa (općine Lanišće, Kaštelir-Labinci i Sveta Nedjelja), dječje vrtiće pohađaju na području ostalih jedinica lokalne samouprave, dok njihove matične općine financijski pomažu smještaj djece sa svojih područja. Područna odjeljenja matičnih vrtića na području Istarske županije djeluju u ukupno 17 općina.

**Tablica 4: Broj predškolskih ustanova, broj djece i odgojnih skupina u pedagoškoj 2013./2014. godini na području Istarske županije:**

	Javne	Privatne	Vjerske	Ukupno
<b>Broj ustanova</b>	28	32	1	61
<b>Broj odgojnih skupina</b>	299	76	2	377
<b>Broj djece</b>	5951	1399	40	7390
<b>Prosječan broj djece po odgojnoj skupini</b>	19,9	18,4	20	19,6

Izvor: Ured državne uprave u Istarskoj županiji, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti, Odjel za prosvjetu, kulturu i sport

Najveći broj djece (5.951) pohađa javne predškolske ustanove, a manje njih privatne (1.399) odnosno vjerske (40). Prosječan broj djece po odgojnoj skupini je najviši u javnim ustanovama (19,9), a slijede privatne (18,4) te vjerske (20).

Najnoviji raspoloživi podaci pokazuju kako je u pedagoškoj godini 2014/2015 u Istarskoj županiji djelovala 381 predškolska skupina, od čega 114 jasličkih te 267 vrtičkih. Ukupan broj djece raspoređenih po skupinama iznosio je 7.437, od čega je 1.637 djece bilo jasličke, a 5.835 vrtičke dobi (3-7 godina starosti).

**Tablica 5. Dječji vrtići i ostale pravne osobe u Istarskoj županiji koje provode programe predškolskog odgoja. Stanje: početak pedagoške godine 2014/2015:**

	Djeca prema dobi						Zaposlenici		
	Dječji vrtići	Druge pravne osobe	Ukupno	do 3 god.	3-5 god.	5-7 god. i stariji	Ukupno	Odgojitelji i učitelji	Zdravstveno osoblje
<b>Istarska županija</b>	133	4	7.116	1.562	2.849	2.705	1.260	763	27
<b>Državni</b>	101	3	5.844	1.217	2.367	2.260	1.048	613	21
<b>Privatni</b>	31	1	1.235	333	469	433	205	146	6
<b>Vjerskih zajednica</b>	1	-	37	12	13	12	7	4	-

Izvor: DZS RH

Daljnji dostupni podaci pokazuju kako se na području Istarske županije u vrtiće neprestano uvode novi programi predškolskog odgoja. Općine i gradovi na svojim područjima ulažu sredstva u opremanje, uređivanje, saniranje i rekonstruiranje te planiraju izgradnju novih objekata za provedbu programa jaslica i vrtića. Zajedno s jedinicama lokalne samouprave, privatni ulagači također ulažu u unaprjeđenje svojih infrastrukturnih kapaciteta.

Velik dio vrtića uz osnovne programe nudi i dodatne programe prema izboru roditelja. U tu svrhu pružaju se dodatni sadržaji u području sporta, glazbene i likovne kulture, stranih jezika, folkloru i zavičajnih radionica, a usto se provode i zasebni programi za rad s nadarenom djecom, kao i programi usmjereni na bolju integraciju djece s posebnim potrebama.

## 2.2. Osnovnoškolsko obrazovanje

**Hrvatski nacionalni kurikulum za predškolsko, obvezno osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje** osnovnoškolsko obrazovanje dijeli na 3 ciklusa, na koje se nastavlja 4. ciklus u okviru srednjoškolskog obrazovanja. Ciklusi pripadni osnovnoškolskom obrazovanju podijeljeni su na:

- 1. ciklus (1.-4. razred)
- 2. ciklus (5.-6. razred)
- 3. ciklus (7.-8. razred)

Svaki od navedenih ciklusa učeniku mora osigurati određene razine postignuća unutar zasebnih područja, koja se od ciklusa do ciklusa razlikuju po složenosti u pristupu, na način da svaki viši ciklus uključuje višu razinu složenosti i nadograđuje se na rezultate iz prethodnog ciklusa po određenim područjima i podpodručjima.

Jezično-komunikacijsko područje (uključuje materinski i strane jezike, kao i klasične jezike nakon prvog ciklusa)

### Slušanje

1. Priprema za slušanje
2. Primjenjivanje strategija za slušanje
3. Razumijevanja različitih slušnih predložaka iz različitih izvora: tradicionalnih i elektroničkih
4. Slušanje iz potrebe, sa zanimanjem i zadovoljstvom
5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

### Govorenje

1. Pripremanje za govorenje
2. Primjenjivanje strategija za govorenje
3. Ostvarivanje govorenja
4. Govorenje s potrebom i zadovoljstvom
5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

### Čitanje

1. Priprema za čitanje
2. Primjenjivanje strategija za čitanje
3. Razumijevanje različitih vrsta tekstova (tradicionalni i elektronički oblik)
4. Čitanje iz potrebe, sa zanimanjem i zadovoljstvom
5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

### Pisanje

1. Pripremanje za pisanje tekstova
2. Primjena strategija za pisanje
3. Ostvarivanje pisanih tekstova
4. Pisanje s potrebom i zadovoljstvom
5. Upoznavanje i poštivanje hrvatske kulture, kultura nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i drugih kultura

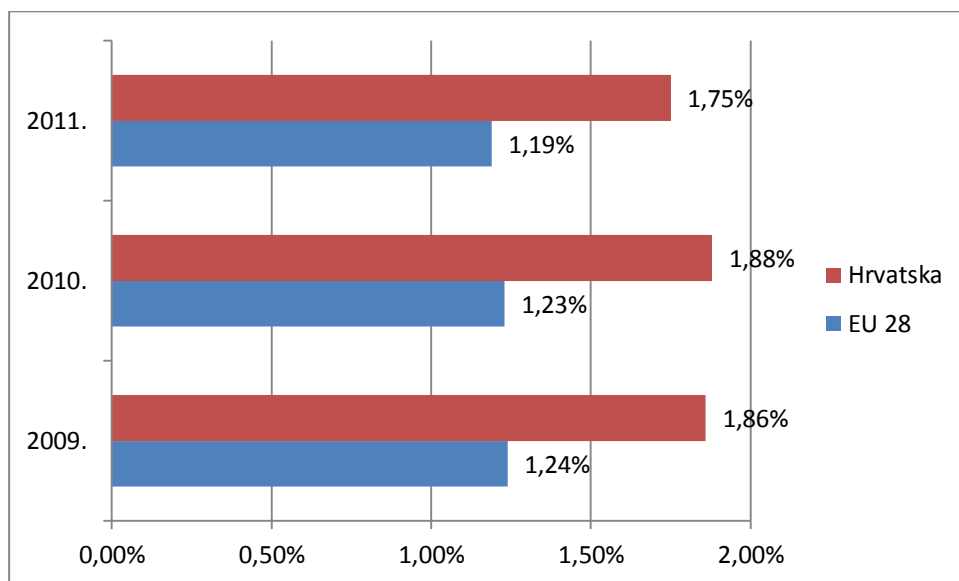
### Matematičko područje

#### Matematički procesi

1. Prikazivanje i komunikacija
2. Povezivanje
3. Logičko mišljenje, argumentiranje i zaključivanje
4. rješavanje problema i matematičko modeliranje

<p>5. Primjena tehnologije</p> <p>Matematički koncepti</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Brojevi</li> <li>2. Algebra i funkcije</li> <li>3. Oblik i prostor</li> <li>4. Mjerenje</li> <li>5. Podaci</li> <li>6. Infinitesimalni račun</li> </ol>
<p style="text-align: center;">Prirodoslovno područje</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Priroda i čovjek</li> <li>2. Planet Zemlja</li> <li>3. Materijali i njihova svojstva</li> <li>4. Život</li> <li>5. Gibanja i sile</li> <li>6. Energija</li> </ol>
<p style="text-align: center;">Tehničko i informatičko područje</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Tehničko stvaralaštvo</li> <li>2. Svijet tehnike</li> <li>3. Informacijska i komunikacijska tehnologija</li> <li>4. Rješavanje problema pomoću računanja</li> </ol>
<p style="text-align: center;">Društveno-humanističko područje</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Socijalne vještine i metode izučavanja pojava u društveno-humanističkom području</li> <li>2. Pojedinaac, identitet, kultura i društvo</li> <li>3. Prošli događaji, ljudi i društva</li> <li>4. Ljudi, prostor i okoliš</li> <li>5. Ljudi, društvo i gospodarstvo</li> <li>6. Politički sustav, građani i ljudska prava</li> <li>7. Svjetonazor i filozofija</li> <li>8. Religija i etika</li> </ol>
<p style="text-align: center;">Umjetničko područje</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Aktivno opažanje i razumijevanje svijeta umjetnosti i sudjelovanje u umjetničkom odgoju i stvaralaštvu</li> <li>2. Vizualne umjetnosti i dizajn</li> <li>3. Glazbena kultura i umjetnost</li> <li>4. Filmska i medijska kultura i umjetnost</li> <li>5. Dramska kultura i umjetnost</li> <li>6. Umjetnost pokreta i plesa</li> </ol>
<p style="text-align: center;">Tjelesno i zdravstveno područje</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Tjelesno vježbanje i zdravlje</li> <li>2. Antropološka obilježja</li> <li>3. Kineziološka teorijska i motorička znanja</li> <li>4. Motorička dostignuća</li> <li>5. Sprječavanje bolesti i promocija zdravlja</li> </ol>

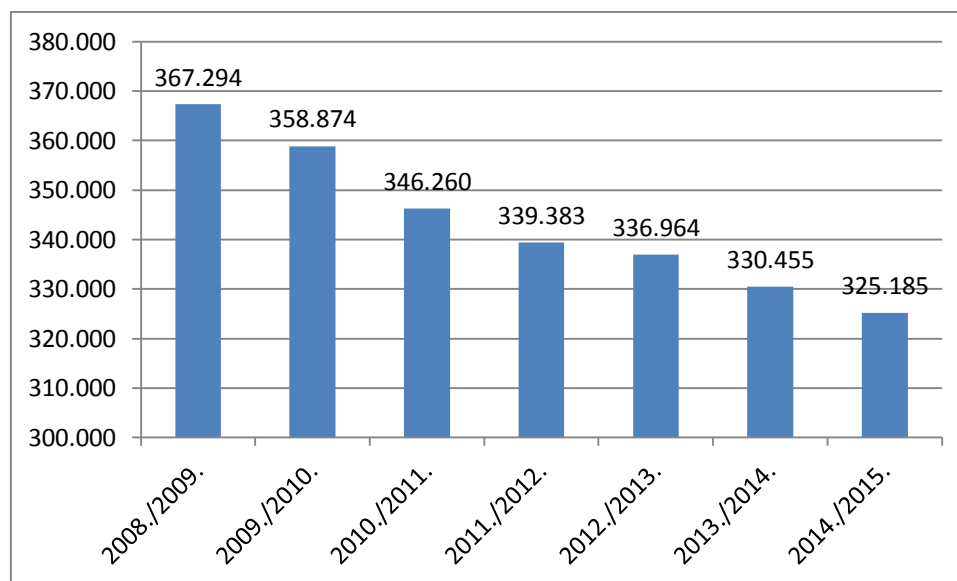
**Graf 6: Izdavanja za osnovnoškolsku razinu obrazovanja (% BDP-a), EU i HR razina:**



Izvor: Eurostat

Udio izdavanja za osnovnoškolsko obrazovanje u ukupnom BDP-u, u RH je više od onog na razini prosjeka EU 28. Prosječan udio u BDP-u lagano pada kako na razini EU 28, tako i u RH.

**Graf 7: Kretanje broja učenika u osnovnim školama na razini Republike Hrvatske**



Izvor: MZOS, Mreža školskih ustanova

Na državnoj razini izražen je neprekidan trend opadanja broja učenika u osnovnim školama, što je usko povezano s općim negativnim demografskim kretanjima, a prije svega negativnim prirodnim prirastom i smanjenjem ukupnog broja stanovnika. U razdoblju između školske godine 2008./2009. do 2014./2015. broj učenika u osnovnim školama pao je za čak 13% odnosno 42.109 djece.

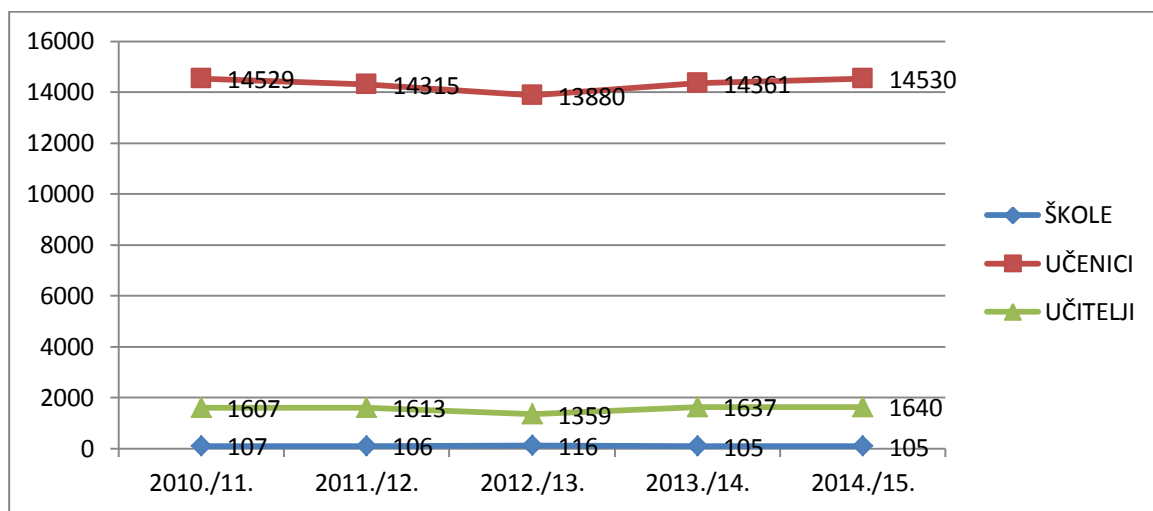


## 2.2.1. Osnovnoškolsko obrazovanje u Istarskoj županiji

Sveukupno 48 matičnih i 62 područne škole djeluju na području Istarske županije. Od ukupnog broja škola, 46 njih je redovnih, dok dvije spadaju u posebne odgojno-obrazovne ustanove. Istarska županija osnivač je 25 osnovnih škola, a 22 škole osnovali su gradovi Labin, Pazin, Poreč, Pula, Umag i Rovinj, dok je jednu školu osnovala fizička osoba. U Istarskoj županiji postoji 47 javnih i jedna privatna osnovna škola, a nastava se odvija u 110 školskih objekata. Nastavu u jednoj smjeni pohađa 92% učenika, u 88% škola.

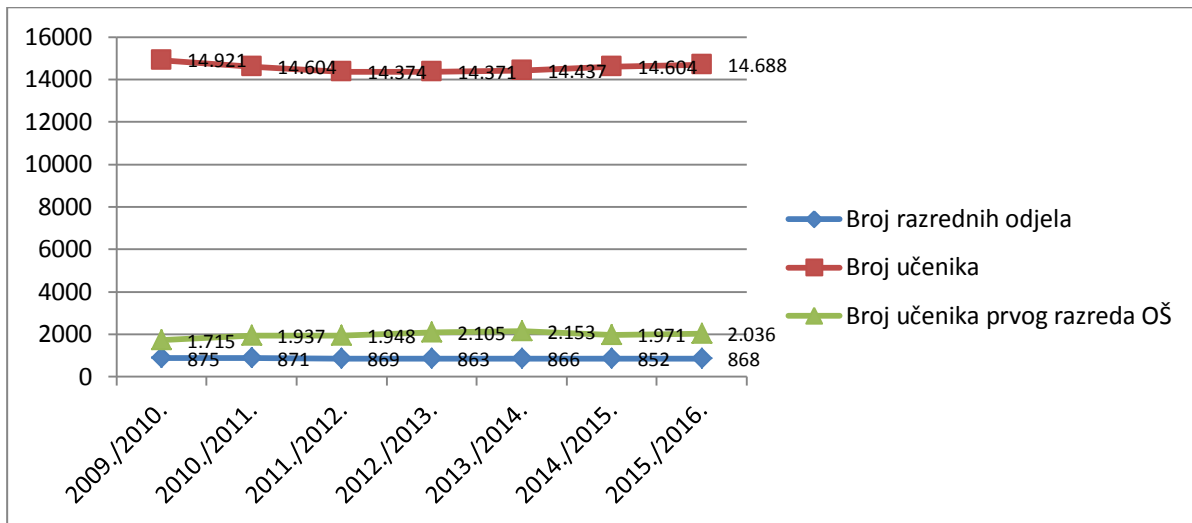
U školskoj godini 2013/2014 na području Istarske županije bilo je upisano 14.437 djece u 866 razrednih odjela. Prosječan broj učenika po razrednom odjelu u javnim školama iznosio je 17, a u privatnoj 4.

**Graf 8. Broj škola, učenika i učitelja po ped.g. u IŽ od 2010./11.do 2014./15.**



Usporedba podataka u promatranom razdoblju pokazuje da se broj učenika vraća na broj zabilježen u ped.g. 2010./11., ali je zato broj učitelja nešto veći. Broj škola konstantan je i u protekle dvije ped.g. iznosio je 105. Kretanje broja učenika sukladno je ostalim demografskim podacima, kao i broj učenika upisanih u 1.razred.

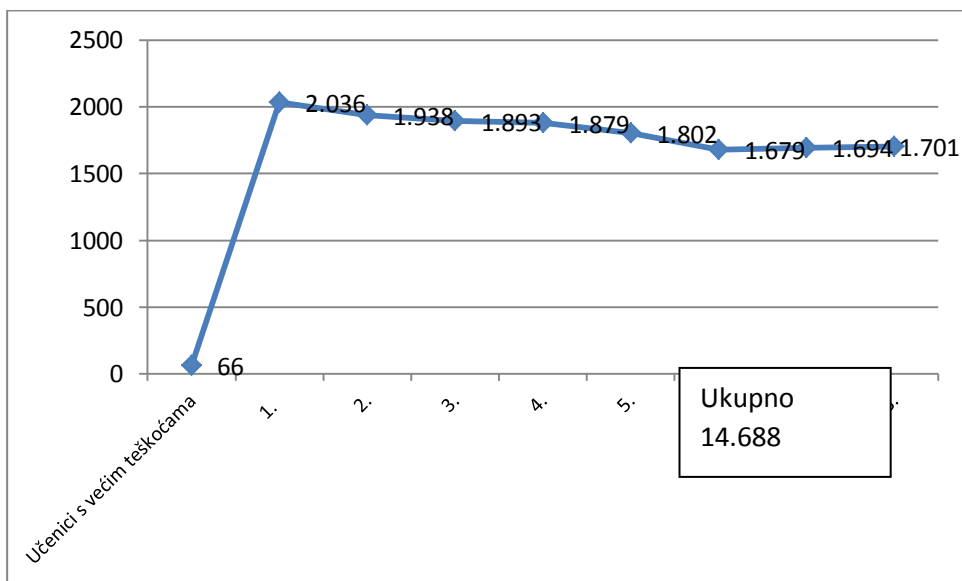
**Graf 9. Broj razrednih odjela i učenika po školskim godinama u Istarskoj županiji**



Izvor: Ured državne uprave u Istarskoj županiji, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti, Odjel za prosvjetu, kulturu i sport

U promatranome razdoblju vidljiv je blagi porast broja učenika, što je paralelno popraćeno i porastom broja učenika upisanim u prve razrede. Broj razrednih odjela također slijedi ovaj trend.

**Graf 10. Raspodjela učenika po razredima, početak školske godine 2015./2016:**



Izvor: Ured državne uprave u Istarskoj županiji, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti, Odjel za prosvjetu, kulturu i sport

Najveći broj učenika u promatranome razdoblju odnosio se na učenike upisane u prvi razred. Broj učenika pada recipročno s visinom razreda sve do 6. razreda kada opet blago raste.

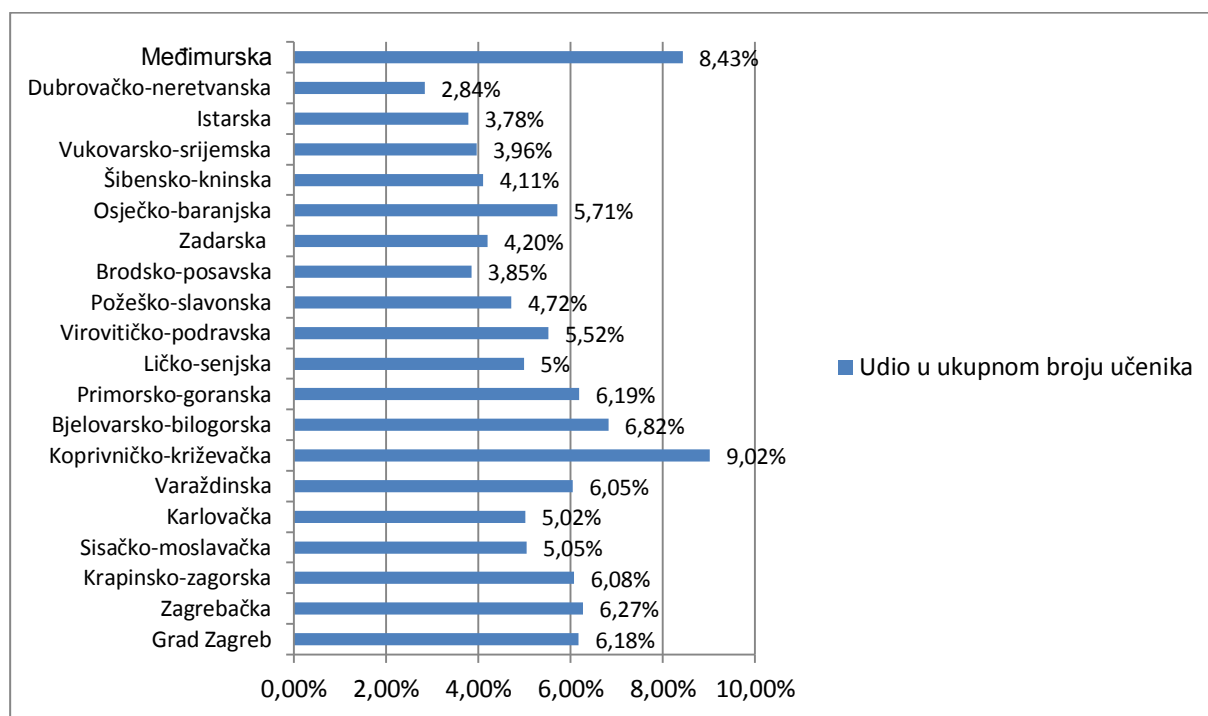
**Tablica 6: Osnovne škole, razredni odjeli, učitelji i učenici, početak školske godine 2014/2015:**

	Škole	Razredni odjeli	Učitelji	Učenici		
				Ukupno	1-4 razred	5-8 razred
<b>Istarska županija</b>	104	838	1.621	14.512	7.566	6.946
<b>Državne škole</b>	103	834	1.612	14.500	7.562	6.938
<b>Privatne škole</b>	1	4	9	12	4	8

Izvor: DZS

Osnovne škole u Istarskoj županiji zapošljavale su u školskoj godini 2014/2015 ukupno 1.621 učitelja, koji su radili sa 14.512 djece, što znači da jedan učitelj u prosjeku radi sa 9 učenika. Usto, prema raspoloživim podacima, u istarskim školama zaposlen je ukupno 2.281 djelatnik, od čega 1.771 učitelja i stručnih suradnika te 510 djelatnika u administrativnim i tehničkim službama. Ovo znači da u prosjeku na jednog učitelja odnosno stručnog suradnika dolazi osmero djece.

**Graf 11: Udio djece s teškoćama u razvoju u ukupnom broju učenika u osnovnim školama po županijama:**



Izvor: DZS, Mreža školskih ustanova

Istarska županija nalazi se na predzadnjem mjestu po pitanju udjela učenika s teškoćama u razvoju u cjelokupnoj osnovnoškolskoj populaciji na županijskoj razini. Jedina županija s nižim udjelom od istarskog (3,78%) jest Dubrovačko-neretvanska (2,84%), dok su županije s relativno najvišim udjelima učenika s teškoćama Koprivničko-križevačka (9,02%) i Međimurska (8,43%).

Osnovne škole u školskoj godini 2013/2014 pohađalo je 645 učenika s teškoćama u razvoju. Ukupno dvije posebne odgojno-obrazovne skupine za djecu s teškoćama djeluju na području županije, i to Centar Liče Faraguna u Labinu i Škola za odgoj i obrazovanje Pula.

U Istarskoj županiji aktivno je i 7 osnovnih glazbenih škola u rangu umjetničkog obrazovanja. Četiri od njih djeluje u pučkim otvorenim učilištima, a dvije u osnovnim školama. Ukupno 1.218 učenika pohađa ove škole, a u njima je zaposleno 112 učitelja odnosno profesora. Jedina osnovna škola na području županije koja provodi osnovne i srednjoškolske programe glazbenog obrazovanja je Glazbena škola „Ivana Matetića – Ronjgova“ u Puli.

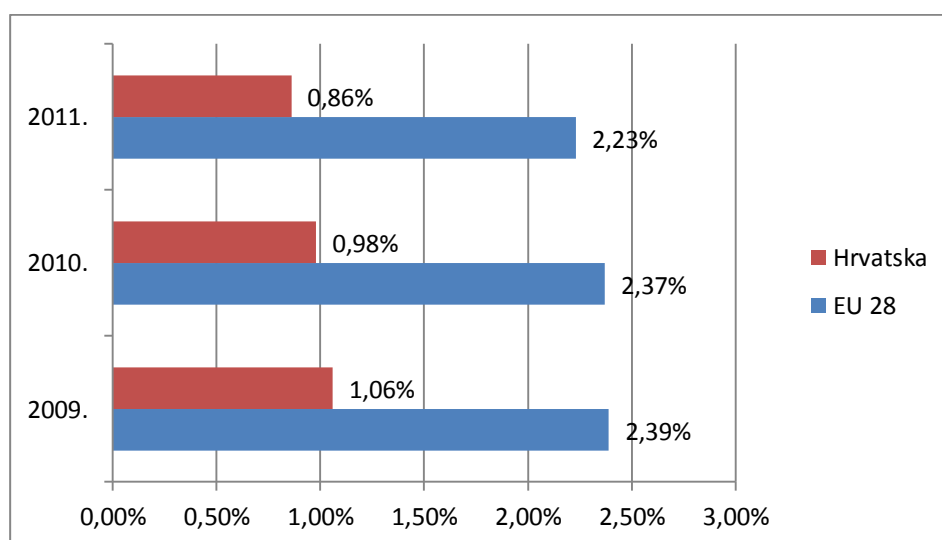
Ukupno 6 talijanskih osnovnih škola djeluje na području županije i provodi nastavu na talijanskome jeziku, i to u Umagu, Bujama, Novigradu, Poreču, Rovinju i Puli. U OŠ Vodnjan i područnoj školi Galižana djeluju posebni odjeli koji nastavu održavaju na hrvatskom i talijanskom jeziku.

Vezano za uvjete rada u osnovnim školama, valja napomenuti kako neke škole u Istarskoj županiji još uvijek nisu osigurale punu funkcionalnu organizaciju prostora u skladu s Državnim pedagoškim standardom osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja i Odlukom o utvrđivanju normativa prostora i opreme građevina škola, građevina školskih sportskih dvorana i školskih vanjskih igrališta.

### 2.3. Srednjoškolsko obrazovanje

**Hrvatski nacionalni kurikulum za predškolsko, obvezno osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje** srednjoškolsko obrazovanje kategorizira kao 4. ciklus obrazovanja koji se nadovezuje na prethodna tri ciklusa koji su pokriveni unutar osnovnoškolskog obrazovanja. Četvrti ciklus pokriva istih 7 područja kao i prethodna tri ciklusa odnosno jezično-komunikacijsko područje, matematičko područje, prirodoslovno područje, tehničko i informatičko područje, društveno-humanističko područje, umjetničko područje te tjelesno i zdravstveno područje. Dodatak u 4. području koje pokriva srednjoškolsko (strukovno i gimnazijsko) obrazovanje obrađeno u ovome poglavlju odnosi se na međukulturno djelovanje. Međukulturno djelovanje po fazama implementacije sadrži analogne elemente kao i ostala područja.<sup>3</sup> Ti elementi su: pripremanja za primjereno međukulturno djelovanje, primjenjivanje strategija za primjereno međukulturno djelovanje te primjenjivanje znanja, vještina i stavova radi uspješne međukulturne komunikacije.

**Graf 12: Izdvajanja za srednjoškolsku razinu obrazovanja (% BDP-a), EU i HR razina:**

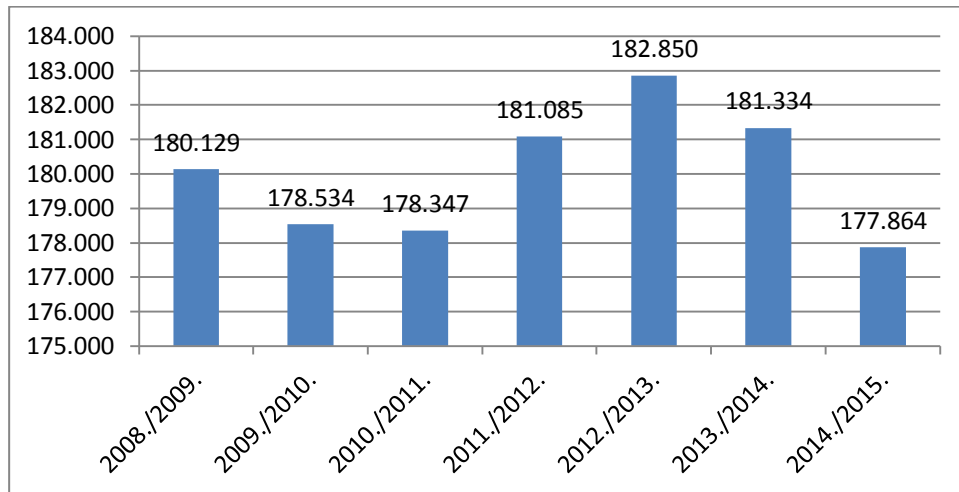


Izvor: Eurostat

<sup>3</sup> za detaljniji opis područja vidi poglavlje o osnovnoškolskom obrazovanju

Usporedbom podataka o postotku izdvajanja iz BDP-a za srednjoškolsko obrazovanje, RH zaostaje za prosjekom EU 28 i to s 0,89% u odnosu na 2,23% u 2011.godini. Na razini RH i EU 28 uočljiv je trend u opadanju izdvajanja za srednjoškolsko obrazovanje u promatranom razdoblju od 2009.-2011.godine.

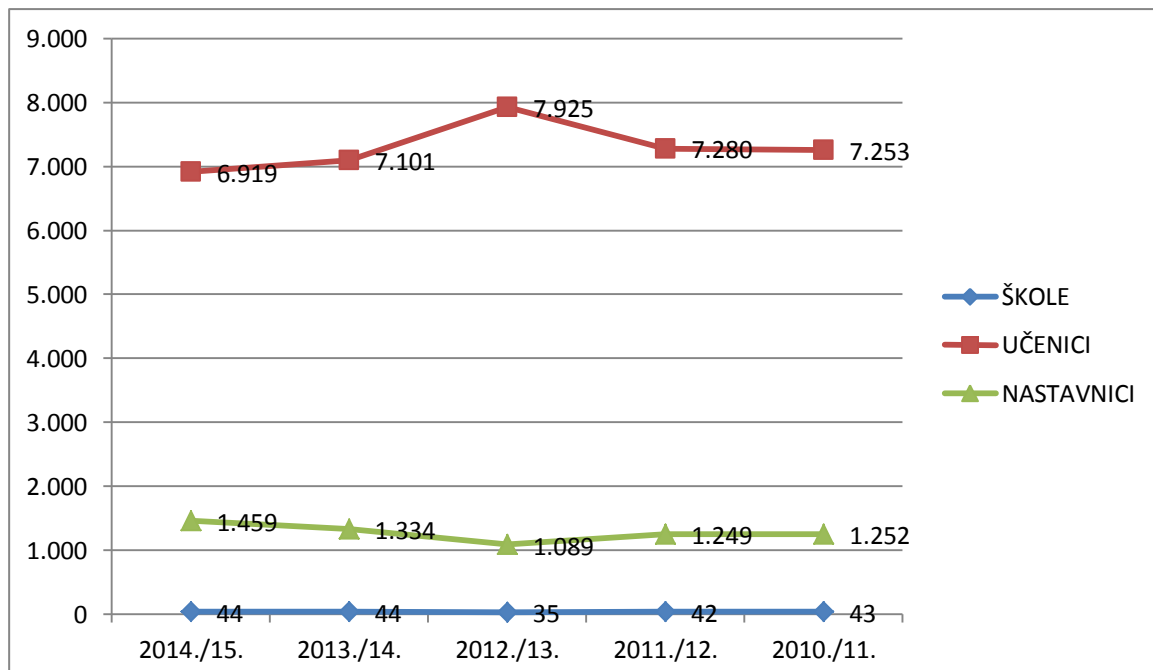
**Graf 13. Kretanje broja učenika u srednjim školama na razini Republike Hrvatske:**



Izvor: MZOS, Mreža školskih ustanova

Ukupan broj učenika u srednjim školama na državnoj razini varirao je iz godine u godinu, da bi u posljednjoj promatranoj školskoj godini pao na najnižu točku unutar promatranoga razdoblja. Imajući u vidu kontinuiran pad broja učenika u osnovnim školama iznesen u prethodnome odjeljku dokumenta, u dugoročnom razdoblju za očekivati je nastavak negativnog trenda u kretanju broja učenika u srednjim školama.

**Graf 14. Kretanje broja škola, učenika i nastavnika u srednjim školama na području IŽ u razdoblju od 2010. do 2015.godine:**

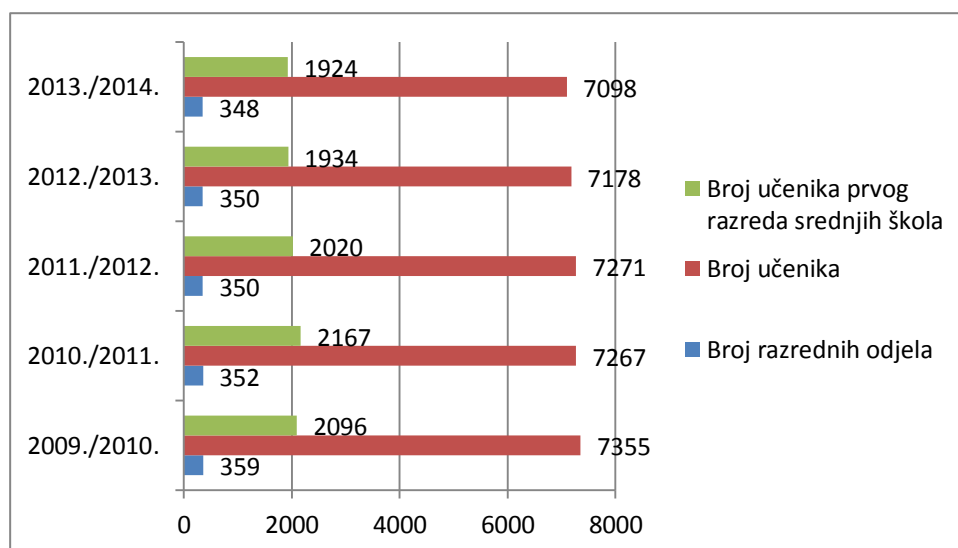


U promatranome razdoblju vidljiv je značajniji pad ukupnog broja učenika, posebice u periodu školskih godina 2012/13, 2013/14 i 2014/15, kada se spustio na najnižu razinu. Ovaj pad broja učenika popraćen je povećanjem broja nastavnika kao i blagim povećanjem broja škola.

### 2.3.1. Srednjoškolsko obrazovanje u Istarskoj županiji

U Istarskoj županiji djeluje ukupno 25 srednjih škola. Većinu njih (22) je osnovala Istarska županija, po jednu Grad Pula i Porečko-pulska biskupija, dok su osnivači dviju srednjih škola fizičke osobe. Od ukupnog broja, 12 srednjih škola nalazi se u Puli, po 3 u Bujama i Rovinju, po 2 u Pazinu i Poreču te po jedna u Buzetu, Labinu i Višnjanu.

**Graf 15. Učenici i razredni odjeli u srednjim školama na području Istarske županije po školskim godinama:**



Izvor: Ured državne uprave u Istarskoj županiji, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti, Odjel za prosvjetu, kulturu i sport

U školskoj godini 2013/2014 u županiji je bilo upisano 7.098 učenika i to u 348 razrednih odjela. Prosječan broj učenika u razredu u javnim redovnim školama je 21, u vjerskim 23, a u privatnim 9 učenika. Navedeni podaci ukazuju kako se kroz promatrano razdoblje broj djece upisanih u prve razrede srednjih škola kontinuirano smanjivao kao i ukupan broj učenika. U skladu s time smanjivao se i broj razrednih odjela uslijed smanjenja broja učenika.

U Puli se u sklopu posebne Škole za odgoj i obrazovanje obrazuje dio učenika s teškoćama u razvoju, što čini 0,41% ukupnog broja srednjoškolske djece na području Istarske županije. Također, na županijskoj razini djeluju i 3 srednje škole za pripadnike talijanske manjine u kojima se nastava izvodi na talijanskom jeziku. Ove škole djeluju u Bujama, Rovinju i Puli.

Ukupno su 102 obrazovna programa u 25 srednjih škola održana u školskoj godini 2013/2014, a od toga:

- 13 škola provodi programe za gimnazije (od toga 11 državnih, 1 privatna i 1 vjerska), 3 škole provode isključivo gimnazijske programe, a njih 10 provodi više vrsta programa (gimnazijske i strukovne)
- 9 škola provodi strukovne ili obrtničko-industrijske programe
- 2 škole provode umjetničke programe
- 1 škola za učenike s teškoćama u razvoju ima prilagođen program.

**Tablica 7. Broj učenika po vrstama obrazovnih programa po školskim godinama na području Istarske županije:**

	2010./2011.		2011./2012.		2012./2013.		2013./2014.	
	Broj učenika	%	Broj učenika	%	Broj učenika	%	Broj učenika	%
<b>Ukupno po vrstama obrazovnih programa</b>								
Gimnazije	2242	30,85	2238	30,78	2265	31,55	2294	32,32
Umjetnički programi	214	2,94	212	2,92	202	2,81	184	2,59
Petogodišnji strukovni programi	80	1,10	134	1,84	188	2,62	239	3,37
Četverogodišnji strukovni programi	3213	44,21	33,01	45,40	3086	42,99	3049	42,96
Trogodišnji strukovni programi	1480	20,37	1344	18,48	1401	19,52	1297	18,27
Trogodišnji programi za djecu s poteškoćama – TES	31	0,43	33	0,45	30	0,42	29	0,41
Dvogodišnji programi (pomoćna zanimanja)	7	0,10	9	0,12	6	0,08	6	0,08
<b>SVEUKUPNO</b>	<b>7267</b>	<b>100,00</b>	<b>7271</b>	<b>100,00</b>	<b>7178</b>	<b>100,00</b>	<b>7098</b>	<b>100,00</b>

*Izvor: Ured državne uprave u Istarskoj županiji, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti, Odjel za prosvjetu, kulturu i sport*

U školskoj godini 2013/14 najviše učenika bilo je upisano u četverogodišnje strukovne programe (42,96%), zatim slijede gimnazije (32,32%), trogodišnji strukovni programi (18,27%), petododišnji strukovni programi (3,37%), umjetnički programi (2,59%), Trogodišnji programi za djecu s poteškoćama – TES (0,41) te dvogodišnji programi za pomoćna zanimanja (0,08%).

**Tablica 8. Učenci i odjeli po vrstama obrazovnih programa u školskoj godini 2015/2016:**

	Razredni odjeli	Učenci	Od toga		Učenci s teškoćama
			Muški	Ženski	
Gimnazije	99.3	2162	754	1.408	4
Umjetnički programi	10	190	56	134	2
Petogodišnji strukovni programi	8	206	48	158	0
Četverogodišnji strukovni programi	150.7	3082	1.642	1.440	61
Trogodišnji strukovni programi	61	1.105	770	335	113
Trogodišnji programi za učenike s teškoćama	6	26	18	8	26
Dvogodišnji programi (pomoćna zanimanja)	1	4	2	2	4
<b>Ukupno</b>	<b>336</b>	<b>6745</b>	<b>3.290</b>	<b>3.485</b>	<b>210</b>

*Izvor: Ured državne uprave, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti*

Najveći broj učenika u školskoj godini 2015/16 bio je upisan u četverogodišnje strukovne programe (3.082), gimnazije (2.162) i trogodišnje strukovne programe (1.105). Slijede petogodišnji strukovni programi (206), umjetnički programi (190), trogodišnji programi za učenike s teškoćama (26) te dvogodišnji programi za pomoćna zanimanja (4 učenika). Najveći broj učenika s posebnim potrebama upisan je u trogodišnje strukovne programe (113), četverogodišnje strukovne programe (61) te trogodišnje programe za učenike s teškoćama (26).

Prema raspoloživim podacima, u skladu s demografskim kretanjima na području Istarske županije ne očekuje se znatniji porast broja učenika u srednjim školama u budućem razdoblju. U skladu s tim rad srednjih škola u jednoj smjeni smatra se pedagoški povoljnim. Naime, nastava u jednoj smjeni održava se u ukupno 19 od 25 srednjih škola na području županije.

Vezano za infrastrukturne preduvjete održavanja srednjoškolskih programa, jedan dio srednjih škola djeluje u zgradama koje ne osiguravaju funkcionalnu organizaciju prostora, odnosno u njima nisu ostvarena mjerila utvrđena Državnim pedagoškim standardom za sustav srednjoškolskog odgoja i obrazovanja te Odlukom o utvrđivanju normativa prostora i opreme građevina škola, građevina školskih sportskih dvorana i školskih vanjskih igrališta. Ovo se posebno odnosi na opremu specijaliziranih učionica i radionica za strukovnu i praktičnu nastavu u školama.

Značajan dio srednjih škola na području županije provodi programe dodatnog odnosno dopunskog obrazovanja. Ti programi se uglavnom odnose na pripremu učenika za polaganje državne mature, učenje stranih jezika, informatiku, matematiku kao i likovne te glazbene umjetnosti. Većina srednjih škola na području Istarske županije također provodi izvannastavne aktivnosti u okviru sportskih klubova, grupa u području jezika i književnosti, likovnih umjetnosti, novinarstva, radijskih grupa, ekoškole, zborova i slično.



## 2.4. Mreža škola u Istarskoj županiji

### 2.4.1. Prijedlog mreža srednjih škola u gradovima Istarske županije

14. svibnja 2014. godine u Pazinu je organiziran sastanak na temu uspostave mreže srednjih škola u gradovima na području Istarske županije. Na sastanku su prisustvovali predstavnici gradova Pazina, Vodnjana, Rovinja, Buja, Labina, Poreča, Pule i Buzeta, koji su predložili koncepcije uspostave mreže škola na svojim područjima. U nastavku iznosimo ove prijedloge po gradovima.

#### **Poreč**

S obzirom na planiranje povećanja gimnazijskih razreda na državnoj razini na omjer do 40% gimnazije te 60% strukovnih škola, planirano je povećati upisa za jedan razred učenika u jezičnoj gimnaziji. Posebno je naglašena potreba za povećanjem upisa u područje filologije, u granama anglistike i germanistike, zbog potreba turističkog sektora. Također se naglašava potreba za povećanjem broja kadra u ostalim humanističkim smjerovima, posebno u kulturi.

S obzirom na činjenicu da se gospodarstvo Poreča u značajnoj mjeri temelji na turizmu i uslužnim djelatnostima te bankarskom sektoru, istaknuta je potreba za kontinuiranim upisom 2 razreda ekonomista po školskoj godini.

U području poljoprivrede i prehrane važno je uspostaviti centar izvrsnosti u području agrotehnike, posebno u granama vinarstva, vinogradarstva i južnih kultura. Školske godine 2012./2013. uveden je eksperimentalni program Agrotehničar s novim kurikulumima prilagođenima standardima EU, koji je jedini ove vrste u Istarskoj županiji. Kao takav, ovaj program je od velike važnosti za razvoj ruralnih područja Istarske ali i Primorsko-goranske županije. U okviru centra izvrsnosti želi se povećati broj programa i učenika u spomenutom području, osigurati dodatne kapacitete za povećanje broja učenika te osigurati uvjete za participiranje u EU projektima. Predviđeni centri izvrsnosti bili bi osnovani u Turističko-ugostiteljskoj školi Antona Štifanića te u Srednjoj školi Mate Balota.

Predloženi prioriteti predstavnika Grada Poreča uključivali su potrebu za:

- Stvaranjem direktnih i dugoročnih komunikacijskih kanala između tržišta rada i obrazovnih institucija
- Stvaranjem formaliziranih partnerstava između gospodarskog sektora i obrazovnih institucija

#### **Buje**

Među prijedlozima povezanih za uspostavu mreže škola koja bi uključivala i Talijansku srednju školu „Leonardo da Vinci“ istaknuta je potreba uspostave sljedećih programa po područjima: Gimnazija-jezična gimnazija; elektrotehnika i računarstvo- tehničar za telekomunikacije i tehničar za mehatroniku; turizam i ugostiteljstvo- konobar klasični te turističko-hotelijerski komercijalist; strojarstvo- automehaničar klasični, tokar klasični, autolimar klasični; poljoprivreda- agrotehničar; prehrana- prehrambeni tehničar.

## **Rovinj**

Talijanska srednja škola Scuola Media Superiore Italiana za stvaranje mreže škola iznijela je svoj plan nuđenja sljedećih programa u budućnosti:

- Gimnazijski programi, s mogućnošću uvođenja eksperimentalnih programa u suradnji sa školskim ustanovama iz Italije
- Fizioterapeutski tehničar i hotelijersko-turistički tehničar, s mogućnošću uvođenja dodatnog srodnog programa u području medicine u budućnosti
- Planirana je uspostava jednog novog programa u području ekonomije, trgovine i administracije te uvođenje smjera Prodavač

Oba navedena programa smatraju se od strateškog interesa za razvoj Rovinja.

## **Pazin**

Kao područja izazova s kojim se susreće obrazovni sustav u Pazinu odnosno područja na kojima se u buduće vrijeme treba poraditi kako bi se obrazovni sustav u potpunosti optimizirao i unaprijedio, Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile u Pazinu iznijela je sljedeće potrebe:

- povezivanje škole sa širom društvenom zajednicom, ostalim školama i fakultetima na nacionalnoj i EU razini, kao i ostalim organizacijama i poduzećima;
- uvođenje više izbornih predmeta, s više praktične nastave
- više tematske nastave
- uključivanje roditelja u aktivnosti škole
- poboljšanje odlučivanja učenika u odlukama koje se tiču škole
- povećanje knjižničarskog fonda
- više izvannastavnih aktivnosti, dodatne i dopunske nastave
- rad na projektima, s posebnim naglaskom na EU projekta, u koje bi bili uključeni i učenici
- povećano uključivanje učenika u sve ostale aktivnosti

Od poteškoća s kojima se susreću, predstavnici škole su izdvojili opterećenost nastavnika, nekvalitetnu obrazovnu politiku koja se kreira odozgora, neodgovarajući kapaciteti zaposlenih za provođenje određenih aktivnosti, obrazovni programi koji su preopširni i onemogućuju kreativnost i slobodu u radu učenika te uvjeti rada, s posebnim naglaskom na dvosmjenski rad.

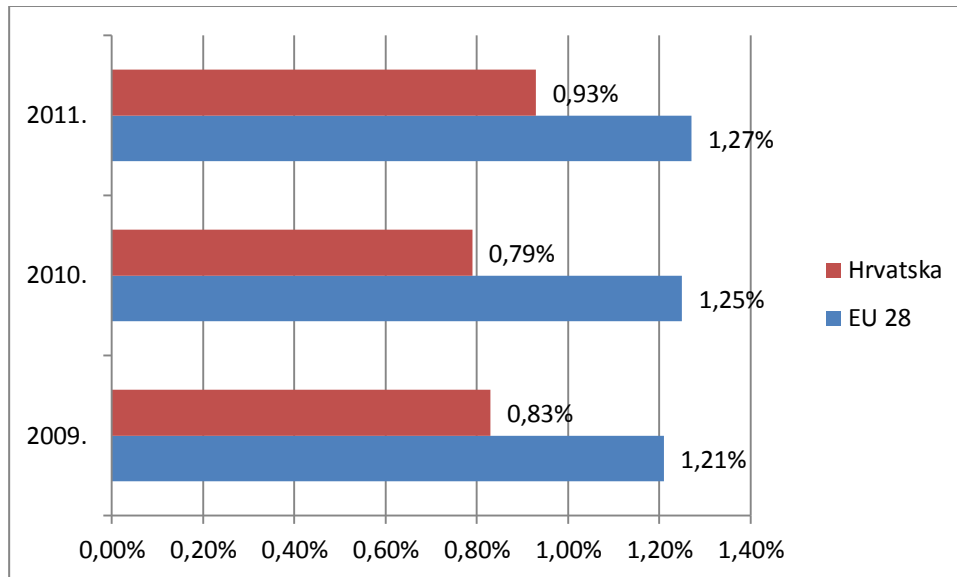
## **Labin**

Grad Labin u svome je prijedlogu iznio potrebu za uspostavom Regionalnog centra kompetentnosti za obrazovanje i osposobljavanje pri Srednjoj školi Mate Blažine, u sklopu kojega bi se sastavio trokut cjeloživotnog učenja, znanosti i inovacija. Posebno je naglašena potreba da se u sklopu centra uspostave partnerstva šireg spektra dionika iz područja obrazovanja i tržišta rada. Polazište centra bio bi u uspostavi novih obrazovnih programa (elektrotehnika, elektronika, informatika, robotika, mehatronika i strojarstvo) te usuglašavanje kurikuluma sa EU standardima. Novi centar bi također osigurao prostorne uvjete sa specijaliziranim učionicama i opremom, a u sklopu njega osigurala bi se kontinuirana razmjena znanja, edukacije, zadovoljavanje konkretnih potreba tržišta rada, cjeloživotno obrazovanje, ali i poslovne prezentacije, sajam energetike i sl. U prijedlogu je da se u centar uključi i bivši učenički dom, koji je sada Poduzetnički centar za mlade Grada Labina.

## 2.5. Visoko obrazovanje

RH u postotku izdvaja manje iz BDP-a u odnosu na prosjek EU 28. Na razini EU 28 trend je u stalnom rastu, a kod nas ohrabruje mali porast koji je zabilježen u 2011.godini.

**Graf 16. Izdvajanja za visokooškolsku razinu obrazovanja (% BDP-a), EU i HR razina:**

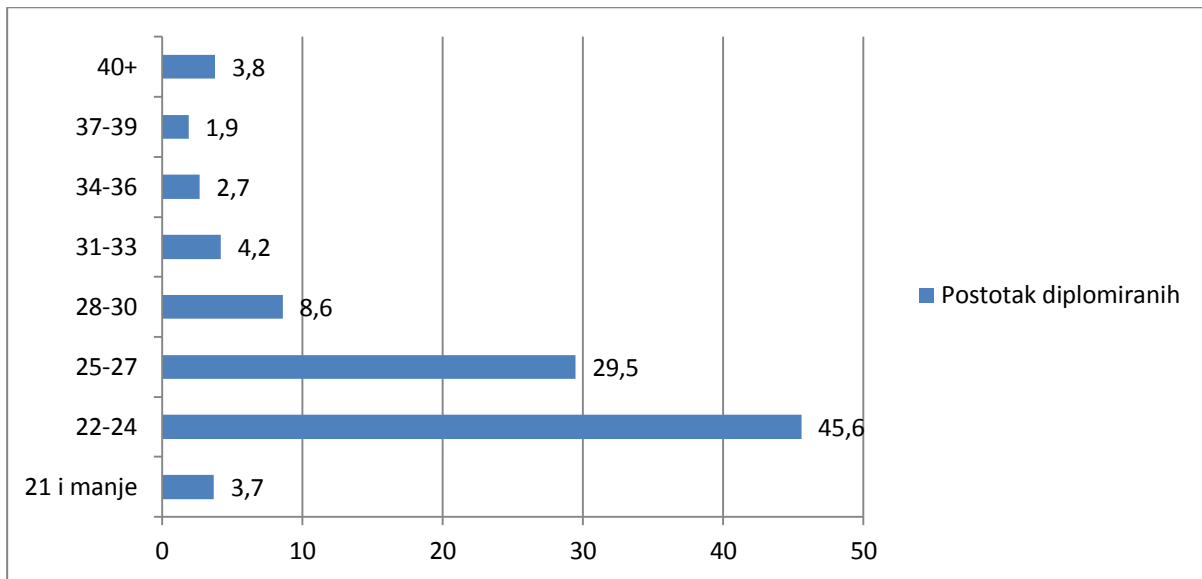


Izvor: Eurostat

### 2.5.1. Republika Hrvatska

Prema najnovijim raspoloživim podacima, 2014. godine u Republici Hrvatskoj je na visokim učilištima diplomirao odnosno završio studij 33.741 student. Od toga 74,1% bili su redovni studenti, od kojih je 68% studiralo uz subvencionirane troškove školarine, dok je 32% njih samo plaćalo studij. Od ukupnog broja diplomiranih, 5,9% studenata je završilo visoku školu, 16,1% veleučilište, 76,4% fakultet (od čega 12,6% stručni, a 87,4% sveučilišni smjer), te 1,6% umjetničku akademiju. Također, 3,5% diplomiranih studenata u 2014. diplomiralo je u predbolonjskom programu, dok je 96,5% njih studij završilo prema bolonjskom programu. Vezano za spol, od ukupnog broja diplomiranih studenata u 2014. godini njih 59,9% bile su žene.

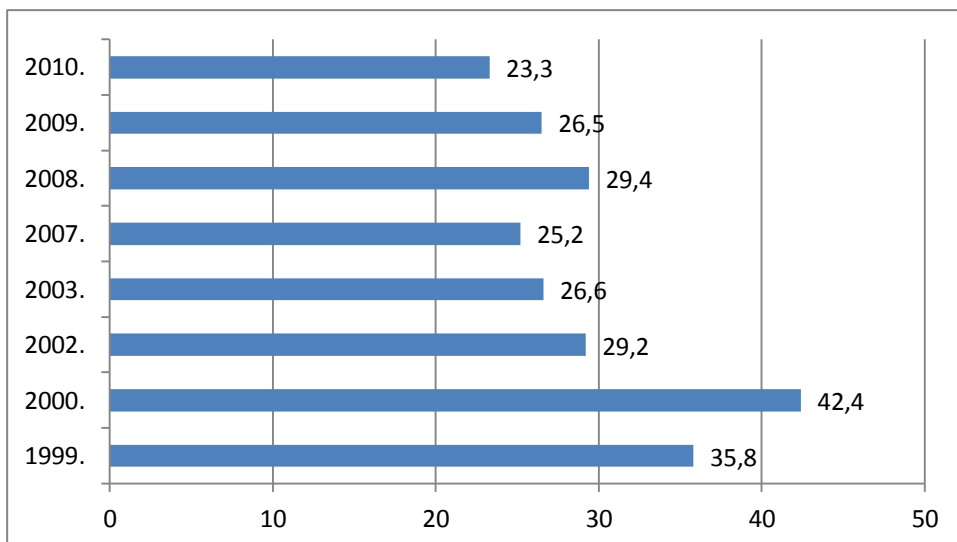
**Graf 17. Struktura diplomiranih studenata u 2014. godini s obzirom na dobne skupine:**



Izvor: DZS, Visoko obrazovanje u 2014.

Gornji graf pokazuje kako najveći broj diplomiranih studenata spada u dobnu skupinu 22-24 godine starosti (45,6% diplomiranih), dok je nešto manji udio u dobnoj skupini 25-27 godina. Najmanje diplomiranih studenata je u dobnoj skupini 37-39 godina starosti.

**Graf 18. Izdvajanje po studentu (% BDP-a per capita) u RH (podaci za godine koji postoje):**

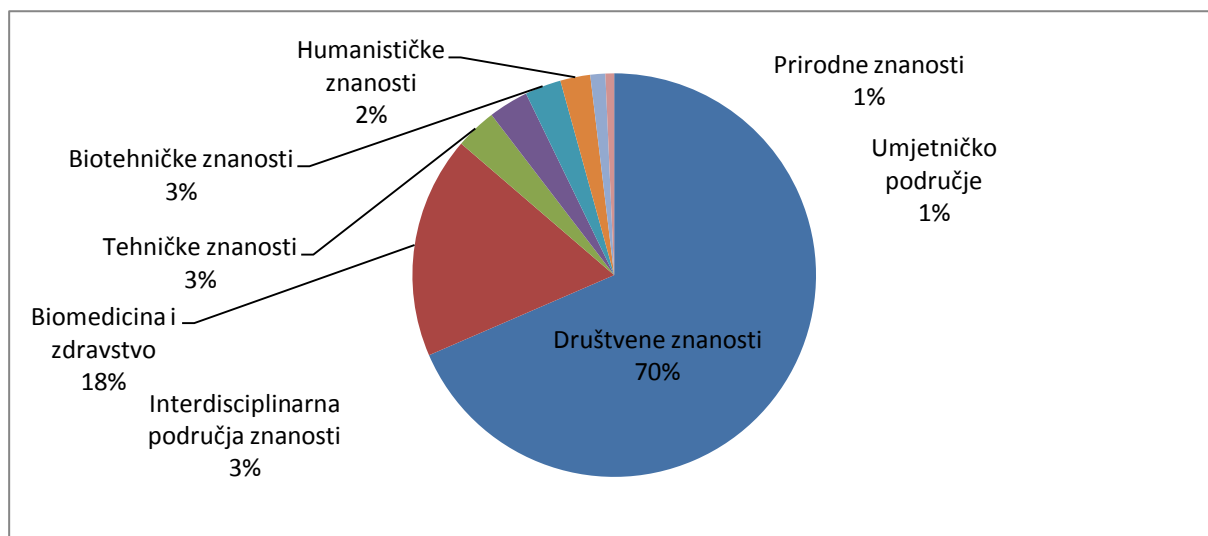


Izvor: [www.worldbank.org](http://www.worldbank.org)

U promatranome razdoblju vidljive su varijacije s tendencijom smanjivanja izdvajanja za studente. Godine 2010. ova su izdvajanja dosegla najnižu točku u cjelokupnom promatranom razdoblju.

Najveći broj studenata poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij odnosno **magisterij** završilo je u okviru Sveučilišta u Zagrebu, njih 68,5%, na Sveučilištu u Rijeci 13,3%, na Sveučilištu u Osijeku 12,6%, na Sveučilištu u Splitu 7,6%, na Sveučilištu u Puli 1%, na Sveučilištu u Zadru 0,8% te na Sveučilištu u Dubrovniku 0,2%. Ovi podaci ukazuju kako visoko školstvo u Istri, u segmentu koji potpada pod pulsko sveučilište, spada u donju razinu u kontekstu ostalih sveučilišta u Republici Hrvatskoj po pitanju broja studenata koji su završili studij.

**Graf 19. Omjer specijalističkih odnosno magistarskih radova u RH s obzirom na područje (%):**



Izvor: DZS, Visoko obrazovanje u 2014.

Najveći broj magistarskih radova odnosi se na područje društvenih znanosti (70%), a zatim slijede biomedicinske i zdravstvene znanosti (18%), tehničke znanosti (3%), interdisciplinarna područja (3%), biotehničke znanosti (3%), humanističke znanosti (2%), prirodne znanosti (1%) i umjetničko područje (1%).

Najveći broj magistarskih kandidata zaposlen je u javnoj upravi i obrani te obveznom socijalnom osiguranju (18,2%), a zatim slijede stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (10,8%), djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (10,1%), financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (9,4%), obrazovanje (9,1%), prerađivačka industrija (8,9%), trgovina na veliko i malo te popravak vozila i motocikala (7,4%) te informacije i komunikacije (5%). U ostalim područjima zaposleno je 15,6 kandidata, dok je 5,5% njih nezaposleno. Od ukupnog broja kandidata troškove studija samo je platilo 60% njih, za 32,1% njih troškove je platio poslodavac, dok je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta troškove magisterija platilo za 0,8% kandidata.

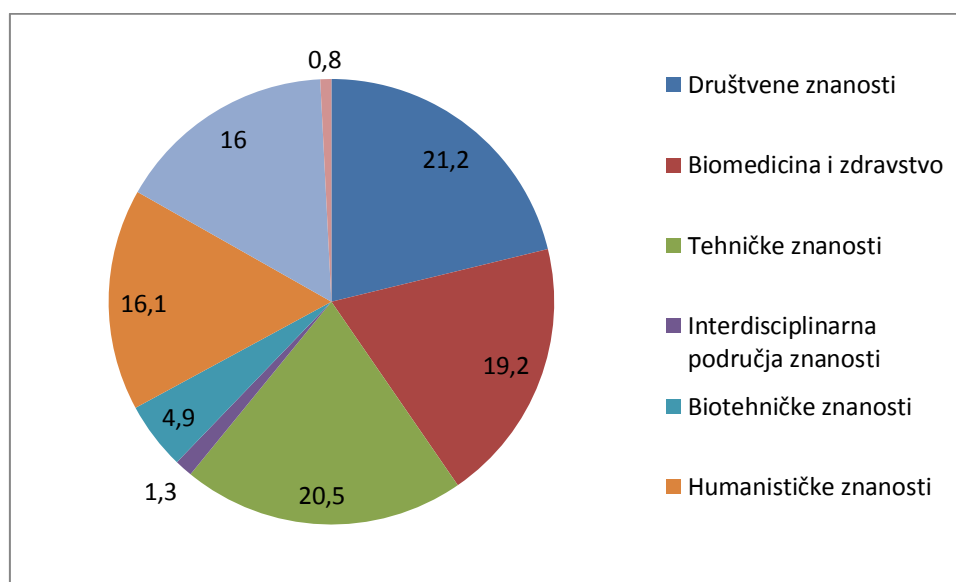
**Tablica 9. Doktori znanosti prema znanstvenome i umjetničkom području i polju disertacije po spolu u RH po akademskim godinama:**

	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
<b>Ukupno</b>	838	428	1.072	609	1.338	730	830	454	855	450
<b>Prirodne znanosti</b>	159	96	203	146	210	124	95	63	137	82
<b>Tehničke znanosti</b>	157	46	108	25	177	53	153	49	175	39
<b>Biomedicina i zdravstvo</b>	176	93	268	162	255	134	211	119	164	87
<b>Biotehničke znanosti</b>	51	27	92	55	112	53	60	33	42	24
<b>Društvene znanosti</b>	147	81	238	121	329	189	179	107	181	114
<b>Humanističke znanosti</b>	141	82	147	91	232	160	120	74	138	94
<b>Umjetnička područja</b>	-	-	3	2	8	6	4	3	7	4
<b>Interdisciplinarna područja znanosti</b>	7	3	13	7	15	11	8	6	11	6

Izvor: DZS

Vezano za **doktorske studije**, od sveukupno 855 doktorata u 2014. godini na državnoj razini, 72,2% kandidata je doktoriralo na Sveučilištu u Zagrebu, 8,5% na sveučilištu u Osijeku, 8,3% na Sveučilištu u Splitu, 6,5% na Sveučilištu u Rijeci, 3,2% na Sveučilištu u Zadru, te 1,3% na Sveučilištu u Puli. Ovi podaci ukazuju na činjenicu kako se visoko školstvo po ovome pitanju svrstava na donju razinu.

**Graf 20. Omjeri broja doktorskih disertacija s obzirom na područje (%):**



Izvor: DZS

Relativno najviše doktora znanosti zaposleno je u području obrazovanja (58,6%), a slijede djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (15,8%), stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (12,7%), javna uprava i obrana te obvezno socijalno osiguranje (3,4%), dok je u ostalim djelatnostima zaposleno 7,6% doktora znanosti. Ukupno je 1,9% osoba sa doktorskim stupnjem nezaposleno.

Vežano za troškove doktorskih studija, za 37,9% kandidata troškove studija i stjecanja doktorata snosio je poslodavac, za 32,6% Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, dok je 27,1% kandidata samo platilo studij. Na ostale načine doktorat je platilo 2,3% kandidata.

U razdoblju akademske godine 2014./2015. na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj na temelju ugovora o djelu bio je zaposlen 16.121 nastavnik ili suradnik u nastavi. U ekvivalentu pune zaposlenosti odnosno angažiranosti ovaj broj iznosi 11.743,1, od čega 84% radi na temelju ugovora o radu, a 16% na temelju ugovora o djelu.

Antun Šundalić u svojoj knjizi „Obrazovanje i društveni razvoj“ obrazovanje vidi kao resurs budućnosti. Knjiga također navodi zanimljivo istraživanje među studentskom populacijom: 42% ispitanih na pitanje koje su najčešće teškoće pri prvom zapošljavanju reklo je kako „znanje stečeno na fakultetu nije korisno u praksi“. Top 3 ocjena po pitanju hrvatskog obrazovnog sustava među studentima su: a) u školama se uči previše bespotrebnih stvari; b) hrvatski obrazovni sustav kao da više prati potrebe Europe nego hrvatskog društva; c) hrvatski obrazovni sustav ima jako malo veze s potrebama hrvatskog gospodarstva. Pri strateškom planiranju obrazovanja u Istarskoj županiji također bi trebalo voditi računa o mišljenju studentske populacije o kvaliteti (visoko)obrazovnog sustava jer i studenti itekako predstavljaju važnu skupinu dionika koja mora moći imati riječ o stvarima koje ih se direktno tiču.

## 2.5.2. Visoko obrazovanje u Istarskoj županiji

Na području Istarske županije djeluje 7 visokih učilišta, na kojima je u ak.g. 2013./2014. bilo upisano 6.587 studenata, od toga 78,05% redovitih. Na stručni studij bilo je upisano 23,09% studenata, ostalih 76,91% na sveučilišni. Udio redovitih studenata na stručnim studijima je 59,70%, dok je na sveučilišnim studijima 83,56%. Pokazatelji se ne razlikuju značajno od pokazatelja na razini RH.

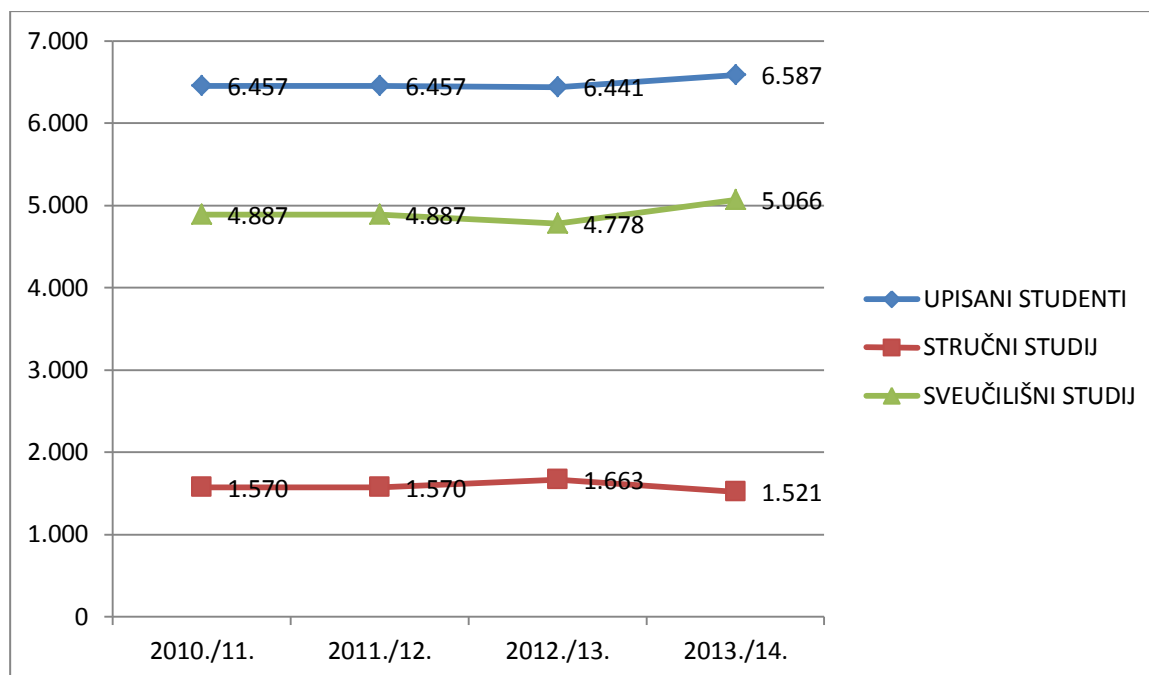
**Tablica 10. Visoko obrazovanje u Istarskoj županiji, studenti upisani u zimski semestar ak.g. 2013./2014. prema prebivalištu\***

	Visoka učilišta	Ukupno		Stručni studij		Sveučilišni studij	
		svega	redoviti	svega	redoviti	svega	redoviti
RH	173	146.496	108.382	45.515	23.275	100.981	85.107
Istarska županija	7	6.587	5.141	1.521	908	5.066	4.233

Izvor: DZS RH, Statistički ljetopis 2015.

Na području Istarske županije u promatranom trenutku bilo je upisano 6.587 studenata što iznosi 4,5% od ukupnog broja studenata na nacionalnoj razini. U ukupnom broju studenata, njih 78% studij je upisalo redovno. Na stručnome studiju bilo je 59,7% redovnih studenata, a na sveučilišnim studijima redovitih je bilo 83,5%.

**Graf 21. Visoko obrazovanje u Istarskoj županiji, studenti upisani u zimski semestar ak.g. 2010./2011. do 2013./14.prema prebivalištu\***



Ukupan broj upisanih studenata u IŽ u razdoblju od 2010.godine do 2014. Iz godine u godinu raste, u posljednje vrijeme povećava se broj studenata koji upisuje sveučilišne studije, a broj studenata stručnih studija opada. Većina studenata upisana je na sveučilišne studije u udio u ukupnom broju se povećava.

**Tablica 11. Visoko obrazovanje u Istarskoj županiji, studenti diplomirali u 2014. prema prebivalištu\***

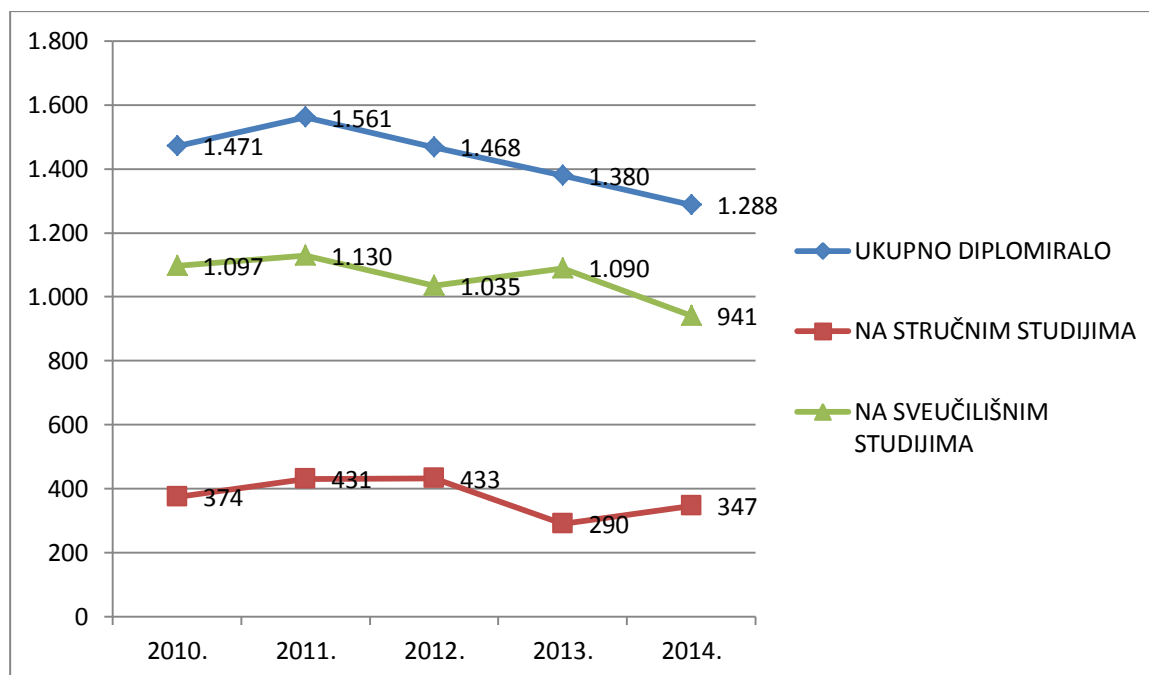
	Ukupno		Stručni studij		Sveučilišni studij	
	svoga	redoviti	svoga	redoviti	svoga	redoviti
RH	33.015	24.362	10.511	5.005	22.504	19.357
Istarska županija	1.288	944	347	161	941	783

Izvor: DZS RH, Statistički ljetopis 2015.

U 2014. godini ukupno su 944 studenta s prebivalištem na području Istarske županije diplomiralo na stručnim i sveučilišnim studijima. U ukupnoj populaciji studenata na razini Republike Hrvatske, udio diplomiranih istarskih studenata iznosio je samo 3,9%. U području stručnih studija ovaj udio iznosi 3,3%, a u području sveučilišnih studija 4%.



**Graf 22. Visoko obrazovanje u Istarskoj županiji, studenti diplomirali od 2010. do 2014.godine prema prebivalištu\***



\*Napomena: Podaci o visokim učilištima odnose se na županiju u kojoj se nalaze visoka učilišta odnosno njihovi dislocirani studiji, centri ili studijske jedinice. Podaci o studentima odnose se na županiju prebivališta pojedinog studenta, a ne na županiju u kojoj student studira. Prikazani su samo studenti s prebivalištem u RH.

Ukupan broj studenata koji diplomiraju na području IŽ od 2011.godine bilježi trend u opadanju, naročito se to odnosi na studente stručnih studija, dok studenti sveučilišnih studija bilježe trend u porastu, koji se približava broju zabilježenom 2010.godine.

**Tablica 12. Visokoobrazovno stanovništvo u Istarskoj županiji u kontekstu RH:**

Područje	Stanovništvo staro 15 i više godina	Visokoobrazovano stanovništvo
RH	3.632.461 (100%)	595.233 (16,4%)
Grad Zagreb	673.958 (100%)	195.326 (29%)
Sjeverozapadna Hrvatska (Zagrebačka, Varaždinska, Međimurska, Krapinsko-zagorska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska)	820.875 (100%)	90.557 (11%)
Karlovac-Sisak-Gospić Karlovačka, Sisačko-moslavačka, Ličko-senjska	302.997 (100%)	34.383 (11,3%)
Dalmacija Šibensko-kninska, Zadarska, Splitsko-dalmatinska, Dubrovačko-neretvanska	720.120 (100%)	121.255 (16,8%)

<b>Istra i Kvarner</b>	<b>439.467 (100%)</b>	<b>81.910 (18,6%)</b>
<b>Slavonija i Baranja Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Požeško-slavonska, Brodsko- posavska, Virovitičko- podravska</b>	<b>675.044 (100%)</b>	<b>71.802 (10,6%)</b>

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Područje Istre i Kvarnera ima u nacionalnom kontekstu iznadprosječan udio visokoobrazovnog stanovništva. Jedina regija sa većim udjelom visokoobrazovanog stanovništva u RH je Grad Zagreb.

Na području Istarske županije visokoškolski se programi provode u ovim institucijama:

- Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
- Politehnika Pula - Visoka tehnička škola u Puli
- Poslovni odjel Veleučilišta u Rijeci – Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo u Pazinu
- Poljoprivredni odjel Veleučilišta u Rijeci – Preddiplomski stručni studij Vinarstvo, Preddiplomski stručni studij Mediteranska poljoprivreda i Specijalistički diplomski stručni studij Vinarstvo u Poreču

U okviru Sveučilišta Jurja Dobrile djeluju Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ te odjeli u područjima humanističkih znanosti, glazbu, odgojno-obrazovne znanosti te zaseban odjel za studij na talijanskome jeziku. U okviru ovih odjela održavaju se preddiplomski, diplomski te integrirani i stručni studiji. Sveučilište u svome sastavu ima i dodatne studije u obliku sveučilišnog interdisciplinarnog studija Kultura i turizam (preddiplomski i diplomski), sveučilišnog preddiplomskog studija Informatika, sveučilišni preddiplomski studij Znanost o moru kao i preddiplomski studij Sestrinstvo. U okviru sveučilišta se osim nastavnih provode i znanstveno-istraživačke kao i umjetničke djelatnosti koji u svoj rad sa studentima također uključuju i razne gospodarske subjekte iz zemlje i inozemstva. U okviru sveučilišta također djeluje i Centar za kulturološka i povijesna istraživanja (CKPIS) kao i Centar za kompetencije u obrazovanju. Fakultet za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“ u svome sastavu ima Centar za empirijska društvena istraživanja i trendove (CASTER).

Sveučilište Jurja Dobrile nudi 8 programa cjeloživotnog obrazovanja, a usto održava i 3 poslijediplomska specijalistička studija:

- Ljudski resursi i društvo znanja
- Europske integracije, regionalni i lokalni ekonomski razvoj
- Prevođenje (u sklopu hrvatsko-talijanske dvojezičnosti)

Uz navedene poslijediplomske studije, na sveučilištu se također izvode i 2 doktorska studija:

- Nova ekonomija
- Poslijediplomski doktorski studiji u područjima financija, računovodstva, marketinga i turizma (izvode se u okviru Fakulteta ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“)

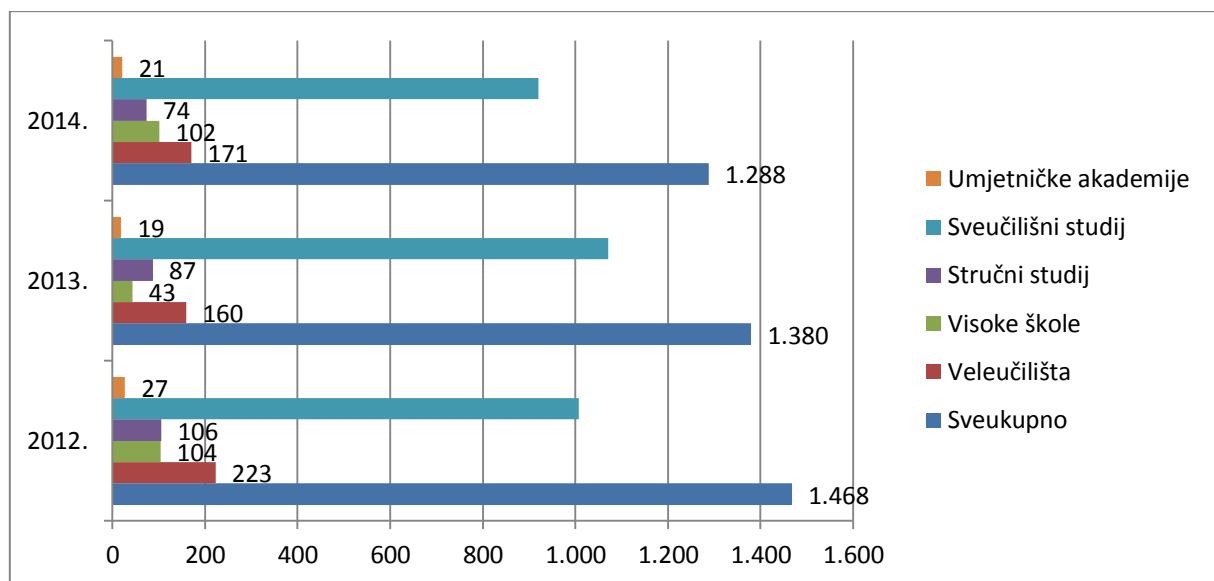
Prema raspoloživim informacijama, u okviru sveučilišta također se planira uspostava Centra za interdisciplinarna arheološka istraživanja (CIAI), Zavoda za europska istraživanja te Centra za povijesno-demografska istraživanja (CPDI).

U Istarskoj županiji uz navedene isto djeluju i:

- Poslovni odjel Veleučilišta u Rijeci, sa odsjecima u Puli i Pazinu
- Poljoprivredni odjel Veleučilišta u Rijeci, lokacija u Poreču, sa organiziranim stručnim studijima u području ekonomije te poljoprivrede i vinarstva.

Veleučilište Rijeka organizira studije na području Istarske županije. U ak.g. 2008/2009. 544 studenta iz Istarske županije upisalo se na te studije. Stručni studij poduzetništva u Pazinu pohađalo je 155 studenata, stručni studij vinarstvo u Poreču pohađalo je 137 studenata, stručni studij mediteranske poljoprivrede u Poreču pohađala su 133 studenta, stručni studij poduzetništva u Puli pohađalo je 16 studenata, a stručni studij Informatike u Puli 105 studenata.

**Graf 23. Diplomirani studenti s prebivalištem na području Istarske županije prema skupinama visokih učilišta i načinu studiranja po akademskim godinama:**



Izvor: DZS, Visoko obrazovanje (izdanja za godine 2012., 2013., i 2014.)

Gornji podaci ukazuju na kontinuiran trend smanjivanja broja diplomiranih studenata s prebivalištem na području županije. S obzirom na vrstu studija broj diplomiranih studenata varira iz godine u godinu, a izraženiji trend opadanja broja diplomiranih studenata je vidljiv u području stručnih studija, koji su 2014. godine zabilježili dosad najmanji ukupan broj diplomiranih studenata u promatranome razdoblju.

**Tablica 13. Studenti koji su diplomirali odnosno završili sveučilišni ili stručni studij na području Istarske županije prema načinu studiranja od 2010. do 2014. godine:**

	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.	
	ukupno	redoviti	ukupno	redoviti	ukupno	redoviti	ukupno	redoviti	ukupno	redoviti
Politehnika Pula, Visoka tehničko-poslovna škola Pula	40	19	37	16	56	24	14	4	81	38
Visoka poslovna škola Višnjan	17	12	32	14	34	9	20	3	49	n/p
Stručni odjeli Sveučilišta u Puli	27	5	108	52	44	24	4	1	6	n/p
Sveučilišni odjeli Sveučilišta u Puli	282	230	352	305	218	190	297	219	229	153

Izvor: DZS, Visoko školstvo u 2014.

Dostupni podaci pokazuju kako je najviše studenata u 2014. godini diplomiralo na jednom od sveučilišnih odjela Sveučilišta u Puli (229), a zatim slijede Politehnika Pula odnosno Visoka tehničko-poslovna škola Pula (81), Visoka poslovna škola Višnjan (49) te stručni odjeli Sveučilišta u Puli (6).

**Tablica 14. Magistri znanosti, magistri i sveučilišni specijalisti prema visokom učilištu u Istarskoj županiji i RH na kojem su stekli akademski naziv prema spolu po akademskim godinama:**

	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
RH ukupno	1.077	599	1.229	699	1.518	883	775	449	595	369
Sveučilišni odjel ekonomije i turizma Sveučilišta u Puli	4	3	7	5	7	4	7	4	6	4

Izvor: DZS, Visoko školstvo u 2014.

Prema raspoloživim podacima, na sveučilišnom odjelu ekonomije i turizma pri Sveučilištu u Puli u 2014. godini, tek je 6 osoba, od čega 4 žene, steklo titulu magistra znanosti ili sveučilišnog specijalista. U usporedbi s nacionalnim prosjekom ovaj broj je gotovo zanemariv.

**Tablica 15. Magistri i sveučilišni specijalisti u Istarskoj županiji i RH s prebivalištem u Istarskoj županiji u 2014.:**

	Ukupno	Muškarci	Žene
<b>Republika Hrvatska</b>	<b>575</b>	<b>218</b>	<b>357</b>
<b>Istarska županija</b>	<b>15</b>	<b>2</b>	<b>13</b>
<b>GRADOVI</b>			
Buzet	1	-	1
Labin	1	-	1
Pazin	3	-	3
Poreč	2	-	2
Pula	7	2	5
<b>OPĆINE</b>			
Kršan	1	-	1

Skoro svi magistri odnosno sveučilišni specijalisti u 2014. godini s prebivalištem u Istarskoj županiji dolaze iz gradova, dok je samo jedna osoba s prebivalištem na području općine.

**Tablica 16. Doktori znanosti s obzirom na spol prema visokim učilištima u Istarskoj županiji i RH na kojima su stekli akademski stupanj po akademskim godinama:**

	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
Republika Hrvatska	838	428	1.072	609	1.338	730	830	454	855	450
Sveučilišni odjel ekonomije i turizma Sveučilišta u Puli	2	2	14	5	14	9	1	0	11	5

Raspoloživi podaci pokazuju kako je na sveučilišnom odjelu ekonomije i turizma Sveučilišta u Puli zu 2014. godini 11 osoba steklo titulu doktora znanosti, od čega je bilo 5 žena. U usporedbi s nacionalnim prosjekom, ovaj broj je izražen malen.

**Tablica 17. Doktori znanosti u Istarskoj županiji prema spolu te gradu/općini prebivališta u Istarskoj županiji i RH u 2014. godini:**

	Ukupno	Muškarci	Žene
Republika Hrvatska	820	382	438
Istarska županija	27	10	17
<b>GRADOVI</b>			
Buzet	1	1	-
Pazin	1	-	1
Poreč	1	-	1
Pula	12	3	9
Umag	1	-	1
Vodnjan	1	-	1
<b>OPĆINE</b>			
Bale	1	1	-
Fažana	1	1	-
Ližnjan	1	-	1
Lupoglav	1	1	-
Medulin	3	3	-
Raša	2	-	2
Žminj	1	-	1

Izvor: DZS, Visoko obrazovanje u 2014.

Relativno najveći broj doktora znanosti u županiji živi u gradovima (ukupno 17 osoba), dok u općinama živi manji dio njih (10 osoba).

**Tablica 18. Nastavnici i suradnici u nastavi prema skupinama, nazivu i mjestu visokog učilišta, zvanju i akademskom nazivu i stupnju u akademskoj godini 2014./2015.**

	Nastavnici i suradnici u nastavi			Zvanja								
	Ukupno	Doktori	Magistri	Redoviti profesori	Izvanredni profesori	Docenti	Profesori visoke škole	Predavači	Lektori	Umjetnički suradnici	Asistenti	Stručni suradnici i gostujući profesori
Visoka učilišta u RH - ukupno	16.121	8.967	2.307	2.563	1.775	2.552	382	2.659	133	49	4.832	1.176
Visoka tehničko-poslovna škola Pula	45	18	26	6	1	2	4	18	0	0	0	14
Odjeli Sveučilišta u Puli	218	141	16	30	22	62	0	21	2	0	81	0

Od ukupnog broja nastavnika i suradnika u nastavi, najviše njih radi na odjelima Sveučilišta u Puli (218), a zatim slijedi Visoka tehničko-poslovna škola Pula (45).

## 2.6. Cjeloživotno obrazovanje

**European Centre for the Development of Vocational Training** u izdanju „**CVET in Europe, the way ahead**“ govori da je ključni izazov europskih gospodarstava povezan s postizanjem vrhunskih inovacija, visoke razine konkurentnosti i rasta uz istodobno osiguranje visoke stope zaposlenosti i društvenog uključivanja velik izazov. Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje (CVET) pritom predstavlja obećavajući alat za suočavanje s tim izazovima. Visoko obrazovanje i inicijalno cjeloživotno obrazovanje (VET) su pritom važni, no svakako trebaju biti komplementirani CVET-om odnosno nastavkom cjeloživotnog učenja kroz cijeli život kako bi se osigurao njihov potpun učinak.

Karakteristika politika koje podupiru CVET su sljedeće:

- učenje kroz rad smatra se standardnim načinom provedbe CVET-a
- financiraju se one aktivnosti učenja i treninga koje sadrže radno usmjeren element
- podupiru se specifični programi učenja usmjerenog na rad
- priznaju kompetencije koje su stečene kroz rad na neformalan i informalan način
- imaju koristi od interesa i podupiranja dionika

CVET svoj pun potencijal može postići isključivo kroz upotrebu metoda učenja kroz rad i omogućava pojedincima na nadgrade i upotpune svoja prethodno stečena znanja i rade na svome profesionalnom razvoju. CVET se također smatra ključnim u osiguranju inovativnosti i gospodarske konkurentnosti. Dodatna važna karakteristika CVET-a je ta što on podrazumijeva suradnju širokog spektra dionika na svim razinama (radnika-učenika, trenera, organizacija koje provode programe edukacija, poduzeća i javnih vlasti), jer jedino na taj način on zadobiva svoju relevantnost i postiže svoj potencijal.

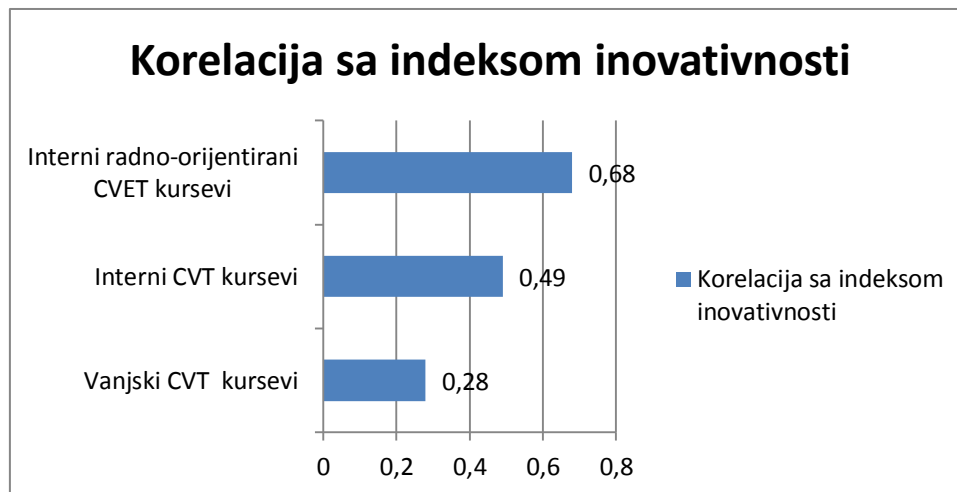
**Tablica 19. Sudjelovanje u CVET-u osoba u zaposlenju u %:**

	Sudjelovanje zaposlenika u edukacijama koje je osigurao poslodavac (bez dobne granice)						Sudjelovanje zaposlenih osoba u obrazovanju (25-64 godine)		Sudjelovanje u treningu za poboljšanje vještina (bez dobne granice) (2010.)	
	Ostali oblici CVT-a (2010. godina)						2010.	2013.	Financirao poslodavac	Financirao posloprimac
	Tečajevi	CVT u radnom okruženju	Rotacije poslova	Učenje	Samostalno učenje	Konferencije, radionice, predavanja i seminari				
<b>EU 28</b>	38	20	2	3	8	8	9,7	11,3	33,7	8,7
<b>RH</b>	23	15	1	3	5	8	1,7	2,5	20,8	3,8

Izvor: Eurostat

Gornja tablica pokazuje kako Republika Hrvatska značajno zaostaje u sudjelovanju zaposlenih osoba u obrazovnim programima u usporedbi sa EU 28 prosjekom. U 2013. godini, tek je 2,5% osoba na RH razini bilo uključeno u ovakve programe, dok je prosjek EU 28 iznosio 11,3%.

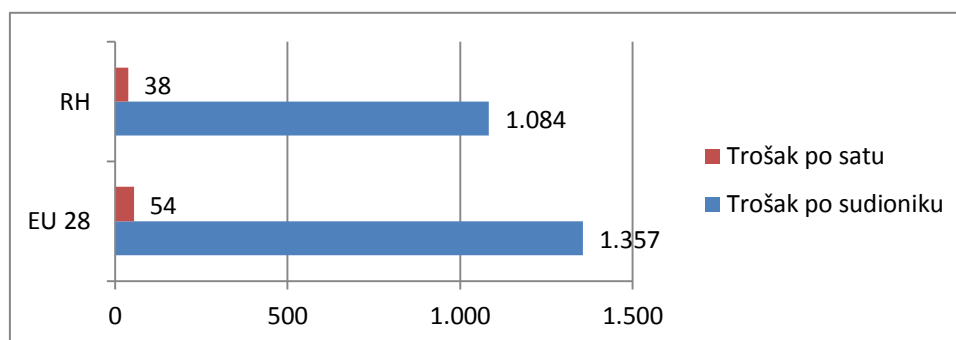
**Graf 24. korelacije između indeksa inovativnosti i tri tipa CVET-a: EU 28 prosjek, 2005-2006:**



Izvor: Cedefop, CVET in Europe, 2015.

Priloženi graf ukazuje na povećanu razinu korelacije programa cjeloživotnog učenja kroz rad (0,68), dok su kod ostalih oblika učenja, koji su manje oslonjeni na rad, ova korelacija niža. Vežano za troškove kursova cjeloživotnog učenja u RH i EU kontekstu, u Hrvatskoj su ovi troškovi nešto niži od prosjeka Europske unije. Unatoč tome, sudjelovanje zaposlenika u edukacijama u RH je zamjetno niže nego u EU, kao što je vidljivo iz prethodno navedene tabele.

**Graf 25. troškovi CVT tečajeva po sudioniku i satu treninga, poduzeća svih veličina, izraženo u EUR PPS (purchasing power standard) za 2010. godinu:**



Izvor: Cedefop, CVET in Europe, 2015.

Trošak CVT tečajeva na RH razini, kako po satu tako i po sudioniku, niži su od prosjeka EU 28.

**Tablica 20. Cjeloživotno obrazovanje – postotak populacije 25-64 godine koji sudjeluje u edukacijama i treninzima:**

	2012.	2013.	2014.
<b>EU 28</b>	9,0	10,5	10,7
<b>Hrvatska</b>	2,8	2,9	2,5

Izvor: Eurostat

Gornja tabela pokazuje kako RH zamjetljivo zaostaje za EU 28 prosjekom uključenosti osoba između 25 i 64 godine starosti u programima cjeloživotnog obrazovanja i treninzima.

**Tablica 21. Mladi koji nisu u zaposlenju niti edukaciji odnosno treninzima (NEET), 15-24 godine starosti:**

	2012.	2013.	2014.
<b>EU 28</b>	13,2	13,0	12,5
<b>Hrvatska</b>	16,6	19,6	19,3

Izvor: Eurostat

Graf pokazuje kako na RH razini postoji zamjetno veći broj mladih između 15 i 24 godine starosti koji nisu zaposleni niti sudjeluju u edukacijama.

Značaj cjeloživotnog obrazovanja istaknut je u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije (donesena na sjednici Hrvatskog sabora 17.listopada 2014.)<sup>4</sup>, a i ranije u cijelom nizu dokumenata hrvatske obrazovne politike: u Bijelom dokumentu o hrvatskom obrazovanju, u Planu razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010., u Strategiji razvoja sustava strukovnog obrazovanja RH 2008. – 2014., Strategiji obrazovanja odraslih i Zakonu o obrazovanju odraslih te u podzakonskim aktima vezanim uz obrazovanje odraslih.<sup>5</sup> U Smjernicama za strategiju odgoja, obrazovanja, znanosti i tehnologije (MZOS, Povjerenstvo za izradu Smjernica za strategiju odgoja, obrazovanja, znanosti i

<sup>4</sup> Izvor: [http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014\\_10\\_124\\_2364.html](http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_10_124_2364.html)

Vidi: [http://www.see-educoop.net/education\\_in/pdf/bela\\_knjiga-cro-hrv-t02.pdf](http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/bela_knjiga-cro-hrv-t02.pdf) ;  
<http://www.zakon.hr/z/384/Zakon-o-obrazovanju-odraslih> ;  
<http://public.mzos.hr/lgs.axd?t=16&id=15672>



tehnologije, 2012.)<sup>6</sup> posebno poglavlje obrađuje koncept cjeloživotnog učenja. U Strategiji je konstatirano, da su nastojanja uglavnom deklarativna te da koncept cjeloživotnog obrazovanja nije zaživio. Svijest o potrebi cjeloživotnog obrazovanja kod većine građana nije razvijena, kao niti korištenje raznih oblika učenja I programa onbrazovanja, osposobljavanja I usavršavanja. Strategija definira ciljeve, aktivnosti i mjere za realizaciju koncepcije cjeloživotnog obrazovanja, koji uključuju I motivacijsku komponentu.

### 2.6.1. Cjeloživotno obrazovanje u Istarskoj županiji

U području cjeloživotnog obrazovanja u Istarskoj županiji djeluje širi niz ustanova koje provode širok spektar programa za stanovništvo. Ovdje prije svega valja spomenuti Hrvatski zavod za zapošljavanje koji nudi programe obrazovanja za nezaposlene osobe kroz Mjere aktivne politike zapošljavanja, kreiranih na temelju potreba gospodarskog sektora, a posebno u deficitarnim zanimanjima. U razdoblju 2010.-2014. godine ukupno je 740 osoba bilo uključeno u neki od spomenutih programa obrazovanja koje provodi HZZ.

Uz programe HZZ-a, na području županije nude se i ostali programi srednjoškolskog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja kao i razni tečajevi odnosno radionice koje provode pučka otvorena učilišta, otvorena učilišta, srednje škole te Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Na području županije spomenute programe obrazovanja odraslih provode sljedeće institucije:

• Pučka otvorena učilišta i otvorena učilišta	• Srednje škole	• Sveučilišta
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Pučko otvoreno učilište Pula,</li> <li>• Pučko otvoreno učilište "Ante Babić", Umag,</li> <li>• Pučko otvoreno učilište Pazin,</li> <li>• DIOPTER otvoreno učilište Pula,</li> <li>• Učilište Uljanik,</li> <li>• Pučko otvoreno učilište Labin,</li> <li>• Pučko otvoreno učilište Rovinj,</li> <li>• Pučko otvoreno učilište Poreč,</li> <li>• Pučko otvoreno učilište Addenda,</li> <li>• Pučko otvoreno učilište "Augustin Vivoda" Buzet,</li> <li>• Pučko otvoreno učilište Mencl,</li> <li>• Algebra centar Pula,</li> <li>• Učilište Itineris</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gospodarska škola Istituto professionale Buje,</li> <li>• Srednja škola Buzet,</li> <li>• Turističko-ugostiteljska škola Antona Štifanića Poreč,</li> <li>• Industrijsko-obrtnička škola Pula,</li> <li>• Škola za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu, Pula</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sveučilište Jurja Dobrile u Puli</li> </ul>

<sup>6</sup> Izvor: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=11662>

### 2.6.1.1. Postojeći programi cjeloživotnog obrazovanja u pučkim otvorenim učilištima i privatnim učilištima na području Istarske županije:

#### 1) Pučko otvoreno učilište Pula

Osnovnoškolski programi	Osnovno obrazovanje je završeno nakon položenih svih ispita VI. obrazovnog razdoblja (8. razred). Usporedo sa završavanjem osnovnog obrazovanja, polaznici mogu u V. i VI. obrazovnom razdoblju upisati i stručno osposobljavanje za jednostavnije zanimanje, za što dobivaju Uvjerenje o osposobljavanju za odabrano zanimanje.
Srednjoškolski programi	građevinski tehničar, zidar, slastičar, pekar, elektroinstalater, komercijalist, poslovni tajnik, ekonomist, arhitektonski tehničar, geodetski tehničar, upravni referent, tehničar zaštite osoba i imovine, tehničar cestovnog prometa, hotelijersko turistički tehničar, zaštitar osoba i imovine, vozač motornog vozila, prodavač, konobar, kuhar.
Osposobljavanja i usavršavanja	<ul style="list-style-type: none"> <li>• rad na siguran način (cestar, brodoskelar, skelar, betonirac, rukovatelj strojevima, rukovatelj dizalicom, viličar, rukovatelj motornom pilom/kosilicom, zavarivač, zavarivač REL/MAG postupkom, dimnjačar),</li> <li>• zdravstvo i socijalna skrb (njegovatelj/ica, maser/ka, specijalist za ortopedsku pomagala, pomoćnik u nastavi u radu s učenicima s teškoćama, izrađivač ortopedskih pomagala, dadilja),</li> <li>• energetika (monter solarno toplovodnih sustava, monter fotonaponskih sustava),</li> <li>• promet (instruktor vožnje, auto taksi vozač),</li> <li>• ekonomija i poslovna administracija (izobrazba u području javne nabave, samostalni knjigovođa, daktilograf),</li> <li>• poljoprivreda (rukovatelj traktorom s priključcima, održiva uporaba pesticida, voćar, vinar, pčelar, maslinar),</li> <li>• turizam i ugostiteljstvo (pomoćni kuhar, priprematelj pizza, pomoćni konobar, slastičar, hotelska sobarica).</li> </ul>
ECDL certifikat	Europska računalna diploma je međunarodno priznata potvrda informatičke pismenosti, koja jamči vlasniku poznavanje rada na računalu prema ECDL normi. Pučko otvoreno učilište Pula je ovlaštenu testni centar za organiziranje i izvođenje nastave i ispita. Ispiti se polažu ručno (ispitna pitanja na papiru i radne datoteke na magnetskom mediju), te korištenjem ATES (automatiziranog) sustava.
Škola stranih jezika	<ul style="list-style-type: none"> <li>• posebni programi (sanskrt i indijska kultura, arapski jezik i arapska kultura),</li> <li>• standardni programi (engleski jezik, njemački jezik, talijanski jezik, francuski jezik, španjolski jezik, ruski jezik, latinski jezik, hrvatski jezik za strance),</li> <li>• poslovna komunikacija,</li> <li>• konverzacijski tečajevi,</li> <li>• specijalizirani programi za hotelijere i ugostitelje,</li> <li>• verificirani programi općeg jezika.</li> </ul>

## 2) Pučko otvoreno učilište „Ante Babić“ u Umagu

Između velikog broja ostalih obrazovnih programa, POU „Ante babić“ kao jednu od svojih temeljnih djelatnosti ima i obrazovanje odraslih osoba u sklopu različitih formalnih i neformalnih obrazovnih programa:

- Studijski centar Sveučilišta Jurja Dobrile iz Pule, preddiplomski studij Poslovne ekonomije, smjer: turizam
- Srednjoškolski programi za zanimanja: prodavač, komercijalist, poslovni tajnik, upravni referent,
- Tečajevi stranih jezika verificirani sukladno Europskom referentnom obliku - CEF-u,
- Tečajevi stranih jezika prilagođeni potrebama pojedinih struka,
- Programi osposobljavanja za uslužna zanimanja (hotelska sobarica, maser/ka, njegovatelj/ica, pomoćni konobar, pomoćni kuhar, priprematelj pizza, samostalni knjigovođa),
- Programi osposobljavanja za poljoprivredna zanimanja (maslinar, vinar),
- Programi osposobljavanja za informatička zanimanja (grafički dizajner, računalni operater poslovne primjene računala, računalni operater uredskog poslovanja, web dizajner),
- Učilište za treću životnu dob (tečajevi informatike, zabavne psihološke radionice, tečajevi stranih jezika, radionica crtanja i slikanja, javna predavanja na aktualne teme, posjet drugim ustanovama i manifestacijama koje njeguju međugeneracijsku solidarnost, posjet izložbama i drugim kulturnim događanjima),
- Hobi programi i kreativne radionice.

## 3) Pučko otvoreno učilište Pazin

POU Pazin tijekom godine održava širok spektar edukacija i radionica. Trenutno se provode sljedeći programi:

- Programi osposobljavanja za maslinare, vinare-podrumare, pčelare, voćare (u suradnji s Pučkim otvorenim učilištem Pula)
- Početnički informatički tečajevi iz Excela i Power Pointa
- Radionice kreativne kuhinje

Učilište ima dobro opremljene prostore koje također iznajmljuje ostalim korisnicima za ostale programe i aktivnosti- obrazovne, glazbeno-scenske, trgovačke, ugostiteljske i ostale.

## 4) DIOPTER otvoreno učilište Pula

DIOPTER Pula nudi razne programe srednjoškolskog obrazovanja, programe osposobljavanja kao i tečajeve stranih jezika i poslovne edukacije.

Programi srednjoškolskog obrazovanja	
Trogodišnja zanimanja	Kuhar, konobar, pekar, slastičar, zidar, prodavač, vozač motornog vozila
Četverogodišnja zanimanja	Opći poljoprivredni tehničar, građevinski tehničar, ekonomist, komercijalist, tehničar cestovnog prometa

<b>Programi osposobljavanja</b>	
<b>Programi osposobljavanja (Osobne usluge zaštite i druge usluge, ekonomija, turizam, poljoprivreda)</b>	Samostalni knjigovođa; vinar; maslinar; barmen; sommelier; priprematelj pizza; uzgajivač, sakupljač i prerađivač aromatičnog, ljekovitog i začinskog bilja; proizvođač pršuta; proizvođač rakije i drugih aromatiziranih pića; uzgajivač i sakupljač gljiva; gerontodomaćin; dadilja; njegovateljica starijih i nemoćnih osoba; rezač voćaka i vinove loze
<b>Programi osposobljavanja u graditeljstvu</b>	Zidar; armirač, keramičar; skelar; krovopokrivač; tesar
<b>Programi osposobljavanja za rukovanje radnim strojevima</b>	Rukovatelj bagerom, rukovatelj utovarivačem, rukovatelj viličarom, rukovatelj raznih vrsta dizalica, rukovatelj motornom pilom, rukovatelj raznih vrsta radnih strojeva

Programi edukacija za poduzetnike uključuju treninge u području poduzetničkih vještina, vođenje timova, upravljanja stresom (eng. „stress management“), upravljanja vremenom te neurolingvističkog programiranja (NLP). Vezano za strane jezike, DIOPTER nudi verificirane programe učenja jezika prema europskom referentnom okviru za jezike (CEF), i to za njemački, engleski, talijanski i francuski jezik (stupnjevi od A1 do C2).

#### 5) Pučko otvoreno učilište Labin

POU Labin nudi dvogodišnje, trogodišnje i četverogodišnje programe srednjoškolskog obrazovanja odnosno prekvalifikacija, programe stručnog osposobljavanja, stranih jezika kao i ostale programe u područjima povijesti, kulture, ekonomije kućanstva, fotografije, računalne daktilografije, brzog čitanja i slično.

<b>Programi srednjoškolskog obrazovanja i prekvalifikacija</b>	Četverogodišnje zanimanje – komercijalist Trogodišnje zanimanje – kuhar Dvogodišnje zanimanje – pomoćni kuhar.
<b>Programi stručnog osposobljavanja</b>	Njegovateljica starijih i nemoćnih osoba, priprematelj pizza, pomoćni konobar, kuhar, samostalni knjigovođa, tečaj informatike, web design, CAD specijalist.
<b>Programi stranih jezika</b>	Engleski jezik, njemački jezik, talijanski jezik, strani jezik za iznajmljivače, strani jezik za ugostitelje
<b>Ostali programi</b>	Upoznavanje povijesti i kulturnih znamenitosti Labina i okolice, ekonomija kućanstva, digitalna fotografija, računalna daktilografija, prezentacijske vještine, ultra brzo čitanje

#### 6) Pučko otvoreno učilište Rovinj

POU Rovinj nudi širok spektar obrazovnih programa podijeljenih u nekoliko skupina:

- Programi stručnog osposobljavanja odnosno usavršavanja, koji mogu biti neverificirani i verificirani s pravom upisa u radnu knjižicu kao zanimanje (samostalni knjigovođa, dadilja, negovatelj, gerontodomaćin, maserka, pomoćni kuhar, rukovoditelj traktorom s radnim priključcima, rukovoditelj trimmerom, vinogradar, maslinar, monter solarno-toplovodnih sustava, pediker),
- Tečajevi stranih jezika, koji mogu biti neverificirani i verificirani po CEFR-u s pravom upisa u radnu knjižicu (talijanski, engleski, njemački, ruski, francuski, španjolski),
- Radionice (likovno-keramička, kreativno crtanje, baletni studio, plesna škola, krojenje i šivanje, zbornsko pjevanje, izrada ljekovitih biljnih pripravaka, origami, samomasaža i refleksoterapija),
- Dramski studio,
- Predavanja (iz područja medicine, psihologije, gospodarstva, ekologije, astrologije, poljoprivrede i slično),
- Programi tjelovježbe (yoga u svakodnevnom životu, balet, latino-američki plesovi, Tai-chi chuan) i
- Besplatna pomoć u učenju za učenike osnovnih i srednjih škola grada Rovinja.

#### 7) Pučko otvoreno učilište Poreč

Okosnicu djelovanja POU Poreč čine razni edukativni programi, naročito u područjima obrazovanja, kino djelatnosti, glazbeno-scenskih djelatnosti, likovnim umjetnostima i slično.

<b>Verificirani tečajevi</b>	Dadilja, negovateljica, gerontodomaćin, računovođa, maslinar, serviser osobnih računala, računovodstveno-knjigovodstveni referent, operater na računalima
<b>Informatički tečajevi</b>	Osnove korištenja računala i interneta, tečaj word-a i excel-a
<b>Kreativni tečajevi</b>	Pripremni glazbeni razred, dječji glazbeni vrtić, tečaj montaže i produkcije
<b>Jezični tečajevi</b>	Verificirani strani jezici – engleski, njemački, talijanski Ostali jezici – ruski, španjolski, francuski

#### 8) Pučko otvoreno učilište Addenda

ADDENDA u svojoj ponudi ima razne programe osposobljavanja i usavršavanja, programe srednje škole, tečajeve i besplatne radionice. Ovi programi mogu se podijeliti kao povezani s radnim mjestom, slobodnim vremenom i osobnim razvojem.

<b>Osposobljavanje i usavršavanje</b>	Knjigovođa/računovođa, instruktor vožnje motornog vozila, pomoćni kuhar, pomoćni konobar, sobarica, wellness terapeut, rukovatelj radnim strojevima, cestar, skelar, pčelar, uzgajivač i prerađivač ljekovitog i aromatičnog bilja
<b>Srednja škola</b>	Četverogodišnje srednje škole – komercijalist, agroturistički tehničar, tehničar cestovnog prometa  Trogodišnje srednje škole – prodavač, vozač motornog vozila, kuhar, konobar, slastičar
<b>Tečajevi i radionice</b>	Radionice: <ul style="list-style-type: none"> <li>• Kako uspješno komunicirati u poslovnom okruženju;</li> <li>• Primjenom marketinga do uspješnog poduzeća;</li> <li>• Upravljanje marketingom u kulturnim institucijama;</li> <li>• Uloga marki u suvremenom poslovanju;</li> <li>• Odnosi s javnošću;</li> <li>• Upravljanje odnosima sa kupcima/korisnicima;</li> <li>• Izrada oglašivačke kampanje;</li> <li>• Timski rad;</li> <li>• Leadership;</li> <li>• Osnove financiranja i budžetiranja;</li> <li>• Kako se predstaviti poslodavcu;</li> <li>• Osnove ugovornih obaveza između poslovnih subjekata;</li> <li>• Digitalna fotografija - osnovni program;</li> <li>• Digitalna fotografija - napredni program;</li> <li>• Kreativnost u javnom izlaganju.</li> </ul>
<b>Besplatne radionice</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ono sam što jedem;</li> <li>• Emocionalna inteligencija u poslu.</li> </ul>

#### 9) Pučko otvoreno učilište „Augustin Vivoda“ Buzet

POU Augustin Vivoda u svome sastavu ima knjižnicu, zavičajni muzej, likovnu radionicu, katedru Čakavskog sabora kao i odjeljenje za kulturni amaterizam. Učilište također nudi i programe obrazovanja kao i programe za djecu.

<b>Verificirani programi (u suradnji s Otvorenim učilištem Diopter)</b>	vinar maslinar
<b>Jezični tečajevi (za djecu i odrasle)</b>	talijanski engleski njemački
<b>Informatički tečajevi</b>	osnovni tečaj MS Office ECDL
<b>Glazbeni tečajevi</b>	klavijatura gitara tradicijnski instrumenti
<b>Kreativni tečajevi</b>	krojenje i šivanje

	dekorativno uređenje prostora izrada ukrasnih predmeta aranžiranje cvijeća i poklona
<b>Radionice za tradicijsku muziku</b>	sopele, mih, dvojnice, šurle, bajs, vijulin, trieština, orginet
<b>Programi za djecu</b>	likovne radionice novinarske radionice mali knjižničari klub malih čitatelja

#### 10) Pučko otvoreno učilište Menci

Na području Istarske županije POU Menci djeluje u okviru svoga ureda smještenog u Puli. U ovome trenu POU u svojoj ponudi ima sljedeće programe:

- usavršavanje za poslove računalnog operatora,
- osposobljavanje za poslove računalnog operatora,
- grafički dizajner,
- web dizajner
- autocad dizajner,
- računalni programer,
- web programer,
- knjigovodstveni operater,
- serviser računala.

#### 11) Algebra centar Pula

Otvoreno učilište Algebra na području Istarske županije djeluje u okviru svoga regionalnog centra smještenog u Puli. U 2016. godini predviđeno je odvijanje sljedećih edukativnih programa:

- Voditelj izrade i provedbe projekata financiranih iz EU fondova,
- ECDL operater,
- ECDL specijalist ,
- Specijalist za digitalnu fotografiju i obradu,
- Cisco mrežna akademija – CCNA,
- Grafički dizajner - specijalist digitalnog izdavaštva,
- WEB dizajner,
- Engleski jezik - stupanj A1,
- Njegovatelj starijih i nemoćnih osoba,
- Njemački jezik - stupanj A1.

#### 12) Učilište Itineris

Učilište Itineris je javna ustanova za obrazovanje odraslih u području prometa i ekonomije. Učilište ima sjedište u Buzetu kao i podružnice u Puli i Buzetu te provodi verificirane programe za stjecanje srednje stručne spreme kao i programe za osposobljavanje i usavršavanje.

<b>Verificirani programi za stjecanje srednje stručne spreme</b>	<p>Trogodišnji programi – vozač motornog vozila, prodavač, zidar, tesar, krovopokrivač, armirač</p> <p>Četverogodišnji programi – tehničar cestovnog prometa, komercijalist, ekonomist, arhitektonski tehničar, građevinski tehničar</p> <p>Niža stručna sprema – građevinski radnik, kamenorezac, pomoćni armirač, pomoćni keramičar oblogač, pomoćni krovopokrivač, pomoćni soboslikar, pomoćni zidar, pomoćni tesar</p>
<b>Verificirani programi za osposobljavanje</b>	<p>Rukovatelj: grederom, vibronabijačem, valjkom, bagerom, utovarivačem, rovokopačem, dozerom, finišerom, skreperom, autodizalicom, hidrauličkom dizalicom, hidrauličkom zglobnom platformom, toranjskom dizalicom, viličarom, elektrokolicima, konzolnom dizalicom, mosnom dizalicom, portalnom i poluportalnom dizalicom, pretovarnom dizalicom, motornom pilom, motornom kosilicom, strojevima za rezanje asfalta i betona, crpkom za beton i mikserom, betonarom.</p> <p>Osposobljavanje za poslove – samostalni knjigovođa, cestar, betonirac, skelar u graditeljstvu, računalni operater poslovne primjene računala, računalni operater uredskog poslovanja, grafički dizajner, prijevoz i rukovanje opasnim tvarima, protupožarna zaštita</p>
<b>Podružnica Pula</b>	<p>Tehničar cestovnog prometa, vozač motornog vozila, komercijalist, prodavač, rukovatelj građevinskim strojevima i transportnim sredstvima</p>
<b>Podružnica Poreč</b>	<p>Tehničar cestovnog prometa, vozač motornog vozila</p>
<b>Verificirani programi usavršavanja</b>	<p>Instruktor vožnje A,B,C,E,D kategorije</p>

### 13) Učilište Uljanik

Učilište Uljanik je registrirano kao javno tijelo koje organizira i provodi obuku za polaznike tehničke i brodogradilišne struke. Djelatnost Učilišta je izvođenje srednjoškolskog obrazovanja odraslih kroz programe osposobljavanja i programe usavršavanja. Kroz programe osposobljavanja za zanimanja polaznici stječu nova, a kroz programe usavršavanja nadopunjuju već stečena znanja, vještine i sposobnosti za rad u struci. Srednjoškolsko obrazovanje odraslih provodi se redovitom nastavom i konzultativno-instruktivnom nastavom. Znanja, vještine i sposobnosti stečene obrazovanjem odraslih, odrasli dokazuju polaganjem ispita, neovisno o načinu na koji su stečena, a što dokazuju javnom ispravom. Programe osposobljavanja mogu upisati samo oni kandidati koji imaju završenu osnovnu školu dok je za programe usavršavanja nužna završena srednja škola. Pri određivanju optimalnog trajanja programa važno je nastojati uskladiti složenost i obujam sadržaja te način izvođenja nastave s uvjetima upisa, odnosno prethodno završenim obrazovanjem i iskustvom polaznika. Preporuka je da programi osposobljavanja imaju veći broj sati praktične nastave, jer se polaznici najčešće osposobljavaju za obavljanje jednostavnih poslova. U programima osposobljavanja i usavršavanja planirani su i posebni sadržaji o zaštiti na radu u opsegu koji odgovaraju potrebi poslova za koje se provodi obrazovanje. Prema specifičnostima programa, nastavnih sadržaja te planiranih kompetencija i



ishoda učenja određuje se način teorijske provjere, tipovi zadataka i ispitni sadržaji. Učilište Uljanik usko surađuje s Uljanik Brodogradilištem d.d. i 3.Maj kako bi razvilo treninge i praktične programe rada koji odgovaraju potrebama tržišta.

Verificirani nastavni planovi i programi usavršavanja:

	PROGRAM
1.	Usavršavanje za ZAVARIVAČA/ICU MAG/PPŽ postupkom na keramičkoj podlozi
2.	Usavršavanje za ZAVARIVAČ/ICU REL postupkom
3.	Usavršavanje za BRODOCJEVARA/KU
4.	Usavršavanje za BRODOMONTERA/KU
5.	Usavršavanje za JEDNOSTAVNE POSLOVE BRODOMONTERA/KE

Verificirani nastavni planovi i programi osposobljavanja:

	PROGRAM
1.	Osposobljavanje za JEDNOSTAVNE POSLOVE BRODOMONTERA/KE
2.	Osposobljavanje za JEDNOSTAVNE POSLOVE ZAVARIVAČA/ICE MAG/PPŽ postupkom
3.	Osposobljavanje za JEDNOSTAVNE POSLOVE ZAVARIVAČA/ICE REL postupkom
4.	Osposobljavanje za JEDNOSTAVNE POSLOVE BRODOCJEVARA/KE
5.	Osposobljavanje za JEDNOSTAVNE POSLOVE BRODOBRAVARA/KE
6.	Osposobljavanje za BRODOSKELARA/KE
7.	Osposobljavanje za BRUSAČA/ICA
8.	Osposobljavanje za RUČNI/A REZAČ/ICA PLAMENOM – AUTOGENOREZAČ/ICA
9.	Osposobljavanje za RUKOVATELJ/ICA PORTALNOM DIZALICOM
10.	Osposobljavanje za RUKOVATELJ/ICA PLOVNOM DIZALICOM
11.	Osposobljavanje za RUKOVATELJ/ICA ELEKTROMOSNOM DIZALICOM
12.	Osposobljavanje za RUKOVATELJ/ICA ELEKTROMOSNOM MAGNETSKOM DIZALICOM

13.	Osposobljavanje za RUKOVATELJ/ICA MOTORNOM (AUTO)DIZALICOM
14.	Osposobljavanje za RUKOVATELJ/ICA VILIČAROM
15.	Osposobljavanje za VEZAČ/ICA TERETA I SIGNALIST/ICA
16.	Osposobljavanje za VOZAČ/ICA ELEKTROKOLICA

### 2.6.1.2. Postojeći programi cjeloživotnog obrazovanja u srednjim školama na području Istarske županije:

#### 1) Gospodarska škola Istituto professionale Buje

Istituto professionale održava dopisno-konzultativni tip nastave za obrazovanje osoba nakon osnovne škole, kao i programe za dovršenje obrazovanja u započetom programu te programe prekvalifikacija.

<b>ČETVEROGODIŠNJA ZANIMANJA</b>	Elektrotehničar, turističko – hotelijerski komercijalist
<b>TROGODIŠNJA JMO (JEDINSTVENI MODEL OBRAZOVANJA) ZANIMANJA</b>	Autolimar, automehaničar, autoelektričar, elektromehaničar, elektroinstalater, kuhar, konobar, prodavač, strojobravar, stolar, vodoinstalater, frizer

#### 2) Srednja škola Buzet

Srednja škola Buzet u svome djelovanju provodi programe obrazovanja odraslih u zanimanjima vezanima za strojarstvo, elektrotehniku, tekstil, promet, graditeljstvo, ekonomiju i trgovinu. Također nudi programe za osposobljavanje i usavršavanje.

<b>Programi u obrazovanju odraslih</b>	<p>Promet i logistika - tehničar cestovnog prometa, vozač motornog vozila</p> <p>Elektrotehnika i računalstvo - tehničar za električne strojeve s primijenjenim računalstvom, elektromehaničar, elektroničar</p> <p>Tekstil i koža – odjevni tehničar, krojač</p> <p>Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija – alatničar, tokar, strojobravar, automehaničar, vodoinstalater, instalater grijanja i klimatizacije, plinoinstalater</p> <p>Ekonomija, trgovina i poslovna administracija – ekonomist, komercijalist, prodavač</p> <p>Graditeljstvo i geodezija - građevinski tehničar, soboslikar-ličilac, fasader, zidar, tesar, krovopokrivač, armirač, podopolagač, keramičar-oblagač, rukovatelj samohodnim građevinskim strojevima, rukovatelj građevinskim dizalicama</p>
--	--

	Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija – ekološki tehničar
<b>Usavršavanje</b>	Instruktor vožnje A,B,C,E, i D kategorije, građevinski poslovođa
<b>Osposobljavanje</b>	zaštita od požara, zaštita na radu, rukovatelj građevinskom mehanizacijom i transportnim sredstvima, rukovatelj dizalicom, rukovatelj motornom pilom i kosilicom, zidar, tesar, armirač, PC operater, samostalni knjigovođa, osposobljavanje vozača i osoba koje sudjeluju u prijevozu opasnih tvari (ADR)

### 3) Turističko-ugostiteljska škola Antona Štifanića Poreč

Škola nudi programe za stjecanje srednje stručne spreme, programe doškoloavanja, dokvalifikacije te prekvalifikacija kao i programe osposobljavanje za obavljanje poslova u zanimanju.

<b>I. Programi za stjecanje srednje stručne spreme</b>	
<b>Područje rada: Ugostiteljstvo i turizam</b>	Hotelijsko-turistički tehničar, turističko-hotelijski komercijalist, konobar, kuhar, slastičar
<b>Područje rada: Ekonomija i trgovina</b>	Komercijalist, prodavač
<b>II. Programi osposobljavanja za obavljanje poslova u zanimanju</b>	Vinar, domaćica hotela, hotelska sobarica, voditelj malih hotela, voditelj poljoprivredno-turističkih imanja, operater na računalu

### 4) Industrijsko-obrtnička škola Pula

Škola nudi programe obrazovanja odraslih za stjecanje srednje stručne spreme i prekvalifikacije prema područjima rada:

<b>Područje rada: Strojstvo</b>	za zanimanje: tokar, instalater grijanja i klimatizacije, plinoinstalater, vodoinstalater, autolimar, bravar, automehaničar
<b>Područje rada: Brodogradnja</b>	za zanimanje: brodomehaničar, brodograditelj
<b>Područje rada: Elektrotehnika</b>	za zanimanje: autoelektričar, elektroinstalater, elektromehaničar, elektroničar-mehaničar, elektromonter
<b>Područje rada: Graditeljstvo</b>	za zanimanje: zidar, keramičar-oblagač, tesar, podopolagač
<b>Područje rada: Ostale usluge</b>	za zanimanje: ličilac - soboslikar

### 5) Škola za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu, Pula

Škola nudi programe obrazovanja koji uključuju kako teorijski tako i praktični dio. Ujedno u svojoj ponudi ima programe nastavka obrazovanja te razlikovne i dopunske ispite za osobe koji žele nastaviti obrazovanje.

Obrazovno područje	Smjerovi
Turizam i ugostiteljstvo	Hotelsko-turistički tehničar
	Turističko-hotelijerski komercijalist
	Konobar
	Kuhar
	Slastičar
Ekonomija, trgovina i poslovna administracija	Komercijalist
	Prodavač

### 2.6.1.3. Postojeći programi cjeloživotnog obrazovanja u visokoškolskim ustanovama na području Istarske županije:

U Istarskoj županiji programi cjeloživotnog obrazovanja izvode se u okviru Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Programi su otvoreni za osobe svih životnih dobi, a uključuju:

- Mali investitor,
- Izrada poslovnog plana,
- Znanjem do konkurentnosti u agroturizmu Istre,
- Program izobrazbe u području javne nabave,
- Redovito usavršavanje iz područja javne nabave,
- Program stjecanja pedagoških kompetencija,
- Seminar za polaganje stručnog ispita za voditelje poslovnica,
- Seminar za polaganje stručnog ispita za turističke vodiče za područje Istarske županije,
- Tečaj japanskog jezika.

**Tablica 22. sudjelovanje u edukacijama i treninzima osoba 25-64 godina starosti 2010-2014 godine:**

Razina	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	
EU 28	9,1	8,9	9,0	10,5	10,7	
RH	2,5	2,6	2,8	2,9	2,5	
Istarska županija	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	

Izvor: Eurostat<sup>7</sup>

Priloženi podaci ukazuju kako Republika Hrvatska u usporedbi s EU kontekstom značajno zaostaje u području obrazovanja odraslih. Navedeni podaci nisu dostupni na razini županija u Republici Hrvatskoj, ali svejedno ukazuju na moguće stanje u području obrazovanja odraslih u Istarskoj županiji. Iz toga razloga dostupni podaci mogu poslužiti kao pokazatelj zaostajanja obrazovanja odraslih na županijskom nivou.

**Tablica 23. Cjeloživotno obrazovanje u poduzećima po granama djelatnosti u 2010. godini, % cjelokupnog broja poduzeća:**

Razina	Ukupno	Industrija (osim građevinarstva)	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i malo	Informacije i komunikacije	Nekretnine
EU 28	66	63	64	63	80	75
Republika Hrvatska	57	55	50	54	76	71
Istarska županija	(62,9) <sup>8</sup>	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p

Izvor: Eurostat<sup>9</sup> za EU i RH razinu, Anketa poslodavaca 2015. za razinu Istarske županije

Iz navedenih podataka vidljivo je kako postotak poduzeća na nacionalnoj razini koja sudjeluju u aktivnostima edukacije svojih radnika zaostaje od razine Europske unije. Hrvatski poduzetnici u najvećoj mjeri zaostaju u edukacijama u područjima industrije, građevinarstva te trgovine na veliko i malo, dok u nešto manjem omjeru zaostaju i edukacije u segmentu informacija i komunikacija te trgovanja nekretninama.

Podaci o cjeloživotnom obrazovanju u poduzećima na razini Istarske županije pridobiveni iz Ankete poslodavaca provedene 2015. godine nisu analogni podacima Eurostata za EU i RH razinu, no oni svejedno omogućuju određenu usporedbu stanja na županijskoj razini s EU i RH razinom.

Usporedba podataka Eurostata za EU razinu s podacima Ankete poslodavaca za razinu RH i županije svjedoči kako poduzetnici u Istarskoj županiji u nešto većem opsegu koriste edukacije nego poduzeća na nacionalnoj razini. Iz Ankete poslodavaca vidljivo je kako je 62,9% poslodavaca u Istarskoj županiji provodilo neki oblik edukacije za svoje radnike, dok je na razini Republike Hrvatske to činilo tek njih 49,9%. S druge strane dostupni podaci Eurostata, ovaj udio poduzeća na razini RH prikazuju nešto višim, te procjenjuju kako je 57% poduzetnika educiralo svoju radnu snagu. U oba slučaja usporedbe može se zaključiti kako istarska poduzeća prednjače u području obrazovanju radnika u usporedbi s nacionalnom razinom, ali svejedno zaostaju za europskim prosjekom..

## 2.7. Ostali oblici obrazovanja - poduzetničko obrazovanje

U kontekstu planiranja osnovnoškolskog obrazovanja danas se sve veća pozornost stavlja na potrebu uvođenja poduzetničkog obrazovanja u škole. **Entrepreneurship Educationat School in Europe,**

<sup>7</sup> <http://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/data/database>

<sup>8</sup> Podatak preuzet iz Ankete poslodavaca

<sup>9</sup> <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (zadnji raspoloživi podaci)

**National Strategies, Curricula and Learning Outcomes** ističe da je u kontekstu osiguranja poduzetničkih vještina i kompetencija kod učenika važno osigurati sljedeće:

- Na razini stava: samosvijest i samopouzdanje kao poduzetničke kvalitete. Također utjecati na samoinicijativnosti i spremnost na rizike u poslovnom svijetu, kritičko razmišljanje, kreativnost i sposobnost rješavanja problema.
- Na razini znanja: znanje o mogućnostima stvaranja karijere, ekonomska i financijska pismenost, znanje o poslovnim organizacijama i procesima u poslovanju
- Na razini vještina: komunikacijske, prezentacijske i vještine planiranja te timski rad
- Praktično ispitivanje poslovnih mogućnosti, npr. razvijanje i provedba poslovnog plana

Potrebu za osiguranjem poduzetničkih kompetencija kao međupredmetne teme koja je zastupljena u svim predmetima, u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim programima također naglašava i **Hrvatski nacionalni kurikulum za predškolsko, obvezno osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje**. Kao osnovni cilj razvijanja poduzetničkih kompetencija učenika ističe se „razvoj osobina ličnosti te znanja, vještina, sposobnosti i stavova potrebnih za djelovanje pojedinca kao uspješne poduzetne osobe“<sup>10</sup>. Poduzetničko obrazovanje razvija učenike da budu poduzetni, kreativni i samostalni, spremni na promjene i preuzimanje rizika. Uz navedeno, poduzetničko obrazovanje učenike opskrbljuje socijalnim vještinama, komunikacijskim sposobnostima kao i osnovnim znanjima vezanim za gospodarstvo, poslovanje i obrtništvo.

U skladu sa ciljevima poduzetničkog obrazovanja, učenici će:

- biti osposobljeni za postavljanje, vrednovanje i ostvarivanje osobnih ciljeva
- biti poduzetni, inovativni i kreativni
- učinkovito rješavati probleme
- znati planirati svoj rad i ostvarivati planove
- razviti inicijativnost, ustrajnost u aktivnostima, posebno u učenju
- biti osposobljeni za prilagođavanje novim situacijama, idejama i tehnologijama
- razviti stvaralački pristup prema izazovima i promjenama, stresu i sukobima te natjecanju
- razviti vještine vrednovanja drugih i samovrednovanja te kritičkoga odnosa prema vlastitome uspjehu ali i neuspjehu
- razviti samostalnost, samopouzdanje i osobni integritet
- upoznati radni život i zanimanja u neposrednoj okolini i društvu
- steći temeljna znanja u području gospodarstva i vođenja poslova
- osvijestiti važnost i mogućnosti samozapošljavanja

Uz poduzetništvo, Nacionalni kurikulum kao ostale međupredmetne teme ističe još i teme osobnog i socijalnog razvoja, zdravlje, sigurnost i zaštitu okoliša, učiti kako učiti, upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije te građanski odgoj i obrazovanje.

**Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013-2020.** donesena je upravo sa ciljem ojačavanja poduzetničkog potencijala i unaprjeđenje poduzetničke kulture na nacionalnoj razini. Strategija naglašava potrebu za unaprjeđenjem poduzetničkih vještina kroz razne oblike obrazovanja:

- Formalnog: podrazumijeva proces učenja koji usmjeravaju nastavnici ili instruktori koje se stječe u obrazovnim institucijama u skladu s nastavnim planovima i programima koje odobravaju mjerodavna tijela

---

<sup>10</sup> str 45

- Neformalnog: podrazumijeva organizirani proces učenja i obrazovanja koji je usmjeren usavršavanju, specijalizaciji te unaprjeđenju znanja i vještina prema zasebnim programima koje provodi širok spektar obrazovnih ustanova (redovne škole, centri za obuku i cjeloživotno obrazovanje, agencije)
- Informalnog: odnosi se na neplanirano učenje i stjecanje znanja kroz svakodnevne aktivnosti

pri čemu se svim navedenim oblicima pridaje podjednaka važnost. Poseban naglasak strategije je osiguranje poduzetničkog obrazovanja za mlade poduzetnike i žene poduzetnice. U okviru unaprjeđenja sektora poduzetništva posebno je istaknuta potreba za unaprjeđenje poduzetničkih vještina. U skladu s time Strategija definira i Strateški cilj 4. „Poboljšanje poduzetničkih vještina“, koji je usmjeren pružanju potpore većem razvoju subjekata maloga gospodarstva jačanjem njihove uprave, uvođenjem i djelovanjem većeg broja visokokvalificiranih zaposlenika te pružanjem potpore cjeloživotnom učenju zaposlenih u subjektima maloga gospodarstva. Pritom je posebno istaknuta potreba za osnaživanjem upravljačkih kapaciteta poduzeća kako bi ista bila u stanju bolje provoditi svoje aktivnosti u područjima **proizvodnje, marketinga i prodaje te ljudskih potencijala** odnosno obrazovanjem zaposlenika. Ovo znači da je od velike važnosti prilikom provedbe obrazovanja u području poduzetništva posebno naglašena odgovornost samih poduzeća da kroz razne neformalne i informalne metode obrazovanja osiguraju kontinuiranu nadogradnju znanja i vještina zaposlenika. U tom smislu potrebno je posebno poticati poduzetnike na uzimanje aktivnijeg angažmana u ovome području i „preuzeti stvar u svoje ruke“, jer formalno obrazovanje u nadležnosti države ni izdaleka nije dostatno za osiguranje potrebnih poduzetničkih vještina. Definirani indikatori Strategije razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj za procjenu uspješnosti postizanja strateškog cilja 4. u području poduzetničkog obrazovanja na nacionalnoj razini su sljedeći :

- povećanje udjela radne snage u procesima izobrazbe za 10% (u trenutku izrade strategije 2,3%)
- povećanje udjela broja znanstvenika zaposlenih u poduzetništvu za 35% (u 2010. godini ovaj udio je iznosio 19%)

Predviđene aktivnosti Strategije za ostvarenje zadanih indikatora uključuju sljedeće pristupe:

- potpora modernizaciji poslovanja kroz izobrazbu za poduzetnike u Hrvatskoj
- potpora unaprjeđenju strukovnih kompetencija poduzetnika i njihovih zaposlenika uključivanjem u različite oblike neformalnog obrazovanja (seminari, tečajevi i slično) i informalnog obrazovanja
- pružanje stručne potpore ključnim aspektima poslovnog upravljanja kao što su inovacije, upravljanje kvalitetom i marketing
- razvijanje novih modela pristupa i usvajanja najboljih praksi upravljanja te promicanje uspješnih priča za poticanje širenja inovativnog upravljanja u sektoru malog gospodarstva
- potpora razvoju opće svijesti o potrebi edukacije i usavršavanja te većem usvajanju cjeloživotnog učenja u malom gospodarstvu u Hrvatskoj

## 2.8. Obrazovanje nezaposlenih

„Obrazovanje nezaposlenih skupina“ je mjera, koja je osmišljena, a HZZ je redovno provodi, u cilju unaprjeđenja kompetencija radne snage i namijenjena je dugotrajno nezaposlenima. Broj novouključenih u početku, 2011.godine, bio je izrazito visok, a nakon toga se bitno smanjio. Lagani porast zabilježen je 2014.godine.

Mjera sadrži: Potpore za usavršavanje, Obrazovanje nezaposlenih i Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa.

**Tablica 24. Broj korisnika mjera aktivne politike na području IŽ od 2012.-2015.godine, Potpora za usavršavanje:**

	RH		Istarska županija	
	Novouključeni	Ukupni korisnici	Novouključeni	Ukupni korisnici
2012.	121	661	0	0
2013.	287	337	0	0
2014.	66	148	0	0
2015.*	n/p**	n/p	0	0

Iz raspoloživih podataka je vidljivo kako je u 2014. godini došlo do značajnijeg pada ukupnog broja korisnika potpora za zapošljavanje na RH razini.

**Tablica 25. Broj korisnika mjera aktivne politike na području IŽ od 2012.-2015.godine, Obrazovanje nezaposlenih:**

	RH		Istarska županija	
	Novouključeni	Ukupni korisnici	Novouključeni	Ukupni korisnici
2012.	2.334	5.096	140	178
2013.	1.768	2.132	47	115
2014.	1.822	2.149	45	56
2015.*	1.552	1.606	55	55

Iz tablice je vidljivo kako je na nacionalnoj razini broj sudionika obrazovanja za nezaposlene u 2015. godini pao na najnižu točku u promatranome razdoblju. Na razini Istarske županije također je vidljiv trend opadanja ovog broja, s tim da se tek blago povećao broj novouključenih korisnika.

**Tablica 26. Broj korisnika mjera aktivne politike na području IŽ od 2012.-2015.godine, Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa:**

	RH		Istarska županija	
	Novouključeni	Ukupni korisnici	Novouključeni	Ukupni korisnici
2012.	5.456	9.583	163	170
2013.	14.446	19.322	510	635
2014.	14.263	28.039	457	938



2015.*	18.597	32.494	639	651
--------	--------	--------	-----	-----

*\*Podaci za prosinac 2015., Izvor: Mjesečni bilten 12.2015. HZZ PU Pula*

Na području Istarske županije nije bilo korisnika Potpore za usavršavanje. Značajan je interes za Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Naime u 2014. je zabilježen broj od ukupno 938 korisnika. S druge strane broj ukupnog broja korisnika na razini županije je 2015. godine pao, dok se blago povećao broj novouključenih osoba. Korisnici ove mjere najčešće su visokoobrazovane osobe, koje traže svoje prvo zaposlenje.

Zanimljivo je također napomenuti, da prema podacima Mjesečnog biltena HZZ PU Pula za prosinac 2015., nije bilo korisnika mjere Obrazovanje nezaposlenih – EU fondovi, kao niti Obrazovanje nezaposlenih – sredstva jedinica lokalne samouprave.

Zaključiti se može, da nezaposlene osobe na području RH i IŽ, premalo koriste mogućnosti cjeloživotnog obrazovanja u cilju osposobljavanja za zapošljavanje.

### 3. Mogućnosti financiranja aktivnosti unaprjeđenja obrazovanja u kontekstu fondova Europske unije

Po pitanju mogućnosti iznalaženja financijskih sredstava za implementaciju raznovrsnih aktivnosti usmjerenih poboljšanju obrazovnog sustava i ishoda učenja, vjerojatno najveću priliku predstavljaj Europski socijalni fond. **Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali** za razdoblje 2014-2020 godine sadrži dvije prioritetne osi od posebnog interesa za aktere u obrazovnom sustavu:

- Prioritetna os 1: Zapošljavanje i mobilnost radne snage (EU alokacija sredstava od 532.933.273 EUR)
- Prioritetna os 3: Obrazovanje i cjeloživotno učenje (EU alokacija sredstava od 450.000.000 EUR)

Obje prioritetne osi pokrivaju više investicijskih prioriteta od kojih je svaki usmjeren prema više specifičnih područja unutar kojih je moguće planirati provedbu aktivnosti odnosno projekata tematski definiranih na način da mogu doprinijeti ostvarenju smjernica razvoja obrazovanja zacrtanih u okviru ove Strategije.

Prioritetna os 1: Zapošljavanje i mobilnost radne snage	
Investicijski prioritet	Specifični ciljevi
<b>8i</b> Pristup zapošljavanju za osobe koje traže posao i neaktivne osobe, uključujući one koji su dugotrajno nezaposleni i one koji su daleko od tržišta rada, kao i provedbom lokalnih inicijativa za zapošljavanje i potpore za mobilnost radne snage	<b>Specifični cilj 8.i.1</b> - Povećanje zapošljavanja nezaposlenih osoba, posebice dugotrajno nezaposlenih i osoba čije vještine ne odgovaraju potrebama tržišta rada; <b>Specifični cilj 8.i.2</b> - Povećanje održivog samozapošljavanja nezaposlenih osoba, posebice žena; <b>Specifični cilj 8.i.3</b> - Očuvanje radnih mjesta, zadržavanje u zaposlenju radnika koji su proglašeni viškom te jačanje brzog ponovnog zapošljavanja osoba koje su postale nezaposlene nakon što su proglašene viškom
<b>8ii</b> (ESF + YEI <sup>11</sup> ) Održiva integracija mladih na tržište rada, posebno onih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti osposobljavaju, uključujući mlade koji su izloženi riziku od socijalne isključenosti i mlade iz marginaliziranih zajednica, uključujući provedbom Garancije za mlade	<b>Specifični cilj 8.ii.1</b> (ESF) - Povećanje zapošljavanja i integracije dugotrajno nezaposlenih iz NEET skupine na tržište rada i za sve iz NEET skupine od 2019. godine; <b>Specifični cilj 8.ii.1</b> (YEI) - Povećanje zapošljavanja i brze integracije NEET skupine kroz Inicijativu za zapošljavanje mladih na tržište rada
<b>8vii</b> Modernizacija ustanova tržišta rada kao što su javne i privatne službe za zapošljavanje te bolja usklađenost s potrebama tržišta rada, uključujući putem djelovanja koja povećavaju transnacionalnu mobilnost radne snage, kao i putem programa mobilnosti, te bolja suradnja institucija i relevantnih dionika	<b>Specifični cilj 8.vii.1</b> - Jačanje kapaciteta lokalnih partnerstava za zapošljavanje i povećanje zaposlenosti najranjivijih skupina na lokalnim tržištima rada; <b>Specifični cilj 8.vii.2</b> - Povećanje dostupnosti i kvalitete javno dostupnih informacija i usluga na tržištu rada, uključujući mjere APZ.

<sup>11</sup> YEI – Youth Employment Initiative je program Europske unije usmjeren podršci mladim ljudima ispod 25 godina starosti koje žive u regijama sa stopom nezaposlenosti mladih iznad 25%.

Prioritetna os 3: Obrazovanje i cjeloživotno učenje	
Investicijski prioritet	Specifični ciljevi
<b>10ii</b> Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti tercijarnog i ekvivalentnog obrazovanja te pristupa njemu radi povećanja sudjelovanja u njemu i njegova stjecanja, posebno za skupine u nepovoljnom položaju	<b>Specifični cilj 10.ii.1</b> - Poboljšanje kvalitete, relevantnosti i učinkovitosti visokog obrazovanja; <b>Specifični cilj 10.ii.2</b> - Povećanje stope završnosti stečenog visokog obrazovanja; <b>Specifični cilj 10.ii.3</b> - Poboljšanje uvjeta rada za hrvatske istraživače.
<b>10iii</b> Povećanje jednakog pristupa cjeloživotnom učenju za sve dobne skupine u formalnom, neformalnom i informalnom okruženju, unapređenje znanja, vještina i kompetencija radne snage, promicanje fleksibilnih načina učenja, između ostalog profesionalnim savjetovanjem i potvrđivanjem stečenih kompetencija	<b>Specifični cilj 10.iii.1</b> - Omogućavanje boljeg pristupa obrazovanju učenicima u nepovoljnom položaju u predtercijarnom obrazovanju; <b>Specifični cilj 10.iii.2</b> - Promicanje pristupa cjeloživotnom učenju kroz unapređivanje ključnih kompetencija studenata, te primjenu informacijskih i komunikacijskih tehnologija u poučavanju i učenju; <b>Specifični cilj 10.iii.3</b> - Poboljšanje obrazovnog sustava za odrasle i unapređenje vještina i kompetencija odraslih polaznika
<b>10iv</b> Poboljšanje značaja obrazovnih sustava i sustava osposobljavanja za tržište rada, olakšavanje prijelaza iz škole na posao, jačanje sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te njihove kvalitete, između ostalog mehanizmima za predviđanje vještina, prilagodbom nastavnih planova i programa te uvođenjem i razvojem sustava učenja koji se temelje na radu, uključujući dualne sustave učenja i programe naukovanja	<b>Specifični cilj 10.iv.1</b> - Modernizacija ponude strukovnog obrazovanja te podizanje njegove kvalitete radi povećanja zapošljivosti učenika kao i mogućnosti za daljnje obrazovanje.

Sljedeći program Europske unije pogodan za prijavu projekata u području obrazovanja i mobilnosti je **Erasmus+**. Program nudi posebne mogućnosti studentskog putovanja u inozemstvo za mlade osobe na svim razinama obrazovanja. Erasmus+ je program posebno dizajniran za smanjenje stupnja nezaposlenosti i poboljšanje društvenog angažmana mladih kroz unaprjeđenje njihovih znanja i vještina. Unutar aktualnog programskog razdoblja (2014-2020) u okviru programa Erasmus+ predviđa se da će više od 4 milijuna mladih u obrazovanju kao i nastavno osoblje iz Europe imati priliku za studiranje, osposobljavanje, stjecanje radnog iskustva i volontiranje u inozemstvu. Tematski je Erasmus podijeljen tako da podupire aktivnosti u svim segmentima obrazovanja: školsko obrazovanje, strukovno obrazovanje i osposobljavanje, visoko obrazovanje, obrazovanje odraslih kao i obrazovanje u području europskih integracija.

**Područje školskog obrazovanja** obuhvaća predškolsku, osnovnoškolsku i srednjoškolsku razinu obrazovanja. Školama i osoblju se u ovome segmentu omogućava provedba aktivnosti suradnje između europskih školskih ustanova i razvoja znanja i vještina za njihove studente i osoblje. Poseban fokus pritom je stavljen na aktivnosti razmjene dobre prakse i razvoj inovativnih pristupa u rješavanju izazova vezanih za razvijanje osnovnih vještina, nepovoljnog društvenog položaja i sprječavanja ranog napuštanja obrazovanja kod mladih. Program u području školskog obrazovanja uključuje sljedeće segmente aktivnosti:

- Mobilnost školskog osoblja sa svrhom profesionalnog razvoja u inozemstvu (uključuje tečajeve odnosno osposobljavanja, poučavanje te stažiranje odnosno promatranje)
- Partnerstva među školama i ostalih organizacija (odnosi se na uspostavljanje strateških partnerstava na EU razini koja su usmjerena pitanjima od zajedničkog interesa)
- eTwinning odnosno internetska suradnja među školama (odnosi se na umrežavanje nastavnika sa svrhom provođenja zajedničkih projekata, olakšanja pristupa izvorima za učenje i ostale aktivnosti za poboljšanje profesionalnog razvoja).

**Područje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja** podupire aktivnosti poboljšanja kvalitete strukovnog obrazovanja i osposobljavanja odnosno omogućavanja učenicima i profesionalnom osoblju u programima strukovnog obrazovanja za pripravnštvo u inozemstvu. Također se podupiru uspostave strateških partnerstava između obrazovnih institucija i poduzeća sa svrhom poboljšanja suradnje između obrazovnog i poslovnog sektora. Učenicima, pripravnicima i vježbenicima omogućuje se obavljanje prakse u inozemstvu u poduzeću ili drugoj strukovnoj školi. Zaposlenom osoblju omogućuje se sudjelovanje u aktivnostima osposobljavanja, stažiranja odnosno poučavanja. Na razini institucija podupiru se aktivnosti razmjene najboljih praksi i ideja, primjena ECVET-a (europskog sustava bodova u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju) odnosno EQAVET (europskog osiguranja kvalitete u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju), kao i aktivnosti razvijanja novih materijala za poučavanje i osposobljavanje, suradnje između pružatelja usluga strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te poslovnih zajednica te aktivnosti suradnje između različitih sektora sa svrhom razmjene znanja. U području poboljšanja suradnje između obrazovnog sektora i poduzeća podupiru se aktivnosti razvoja i provedbe nastavnih planova sa svrhom zadovoljavanja potreba tržišta rada te aktivnosti suradnje obrazovnih institucija s kreatorima politika, poduzećima i savjetnicima.

**Područje visokog obrazovanja** u okviru programa Erasmus+ pokriveno je na način da studentima i osoblju omogućava razvijanje vještina i povećanje mogućnosti zapošljavanja. Studentima se omogućava obrazovanje u inozemstvu, što uključuje studij, stručnu praksu i dobivanje zajmova za diplomski studij u okviru programa Erasmus+. Osoblju visokoškolskih ustanova omogućava profesionalni razvoj u okviru aktivnosti osposobljavanja odnosno poučavanja te pohađanje radionica i ostalih aktivnosti s poduzećima. Na razini visokoškolskih ustanova podupiru se aktivnosti održavanja zajedničkih diplomskih programa u okviru konzorcija visokoškolskih ustanova, a dodatno se podupiru aktivnosti suradnje između ustanova u obrazovanju i poduzeća sa svrhom razmjene znanja.

**Obrazovanje odraslih** u okviru programa Erasmus+ poduprieto je na način da se potiče stvaranje strateških partnerstava na EU razini i mobilnost sa svrhom razvijanja znanja i vještina za stanovnike Europske unije. Konkretno, podupiru se aktivnosti razmjene osoblja (aktivnosti poučavanja odnosno usavršavanja, tečajevi, stažiranje odnosno promatranje), aktivnosti suradnje između ustanova i organizacija (razmjena najbolje prakse i iskustava, izrada regionalnih strategija, razvoj i testiranje kurikuluma te provedba europske politike u području obrazovanja odraslih). Također se potiču suradnje između obrazovnih organizacija i poduzeća (stažiranje, kurikulumi, tečajevi i seminari), te umrežavanja djelatnika u obrazovanju odraslih u okviru EPALE (Elektronička platforma za obrazovanje odraslih u Europi).

**Jean Monnet aktivnosti** predstavljaju poseban segment Erasmus+ programa i usmjeren je aktivnostima promicanja izvrsnosti u poučavanju i istraživanju u segmentu studija o Europskoj uniji. Od posebnog je interesa poticanje strukturiranog dijaloga između akademske zajednice i kreatora politika kako bi se unaprijedilo upravljanje politikama u Europskoj uniji. Jean Monnet aktivnosti, iako tematski usko povezane sa Europskom unijom, uz već navedene segmente programa Erasmus+ nude

dodatne mogućnosti za unaprjeđenje kompetencija istraživača i profesora i njihovog profesionalnog razvoja.

Za područje visokog obrazovanja i istraživanja te inovacija od posebnog je interesa program **Horizon 2020**. Ovaj program Europske unije pokriva izuzetno širok spektar tematskih područja unutar kojih je moguće aplicirati projekte od interesa za akademsku zajednicu. Ta područja obuhvaćaju:

- poljoprivredu i šumarstvo
- akvakulturu
- biološke industrije
- energiju
- okoliš i klimu
- hranu i zdravu prehranu
- osnovna i primijenjena istraživanja
- zdravlje
- ICT istraživanja i inovacije
- međunarodnu suradnju
- tehnologije
- javno-privatna partnerstva u području industrija
- materijale
- istraživačku infrastrukturu
- sigurnost
- malo i srednje poduzetništvo
- društvene i humanističke znanosti
- društvo
- svemir
- transport

Visokoškolske, istraživačke i ostale ustanove s područja Istarske županije u okviru Horizon 2020 programa u mogućnosti su prijavljivati zaista širok raspon projekata i ostvarivati partnerstva s drugim relevantnim institucijama na EU ali i široj globalnoj razini. U tom smislu u projekte unutar ovoga programa moguće je uključiti studente, profesore i ostalo istraživačko osoblje, ali i dionike iz ostalih područja te na taj način provoditi aktivnosti i mjere od kojih će svaka u svome segmentu pozitivno utjecati na sveukupan razvoj obrazovnog sustava u Istarskoj županiji.

## 4. Analiza anketa

Sa svrhom prikupljanja najnovijih informacija o stanju u predškolskom, osnovnoškolskom, srednjoškolskom i visokoškolskom sektoru u Istarskoj županiji, provedena je anketa sa organizacijama koje djeluju u ovim područjima.

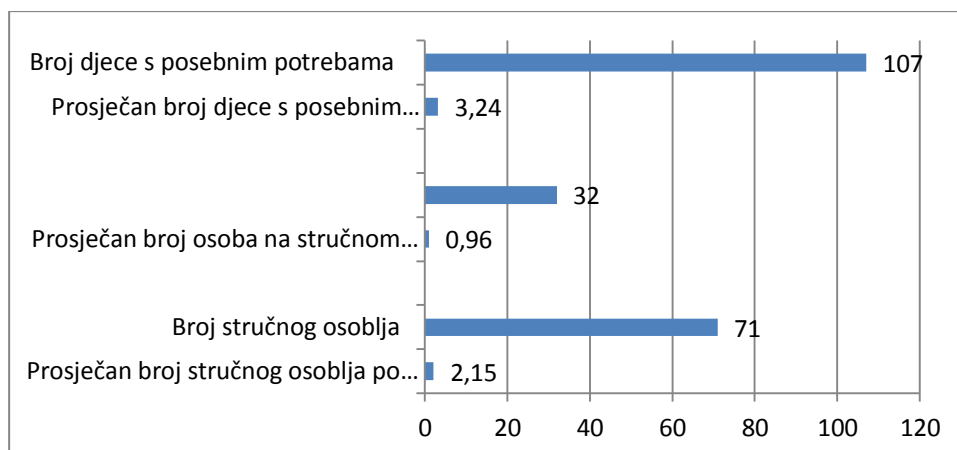
U nastavku slijede rezultati provedenih anketa po kategorijama obrazovnih institucija.

### 4.1. Vrtići

Na anketni upitnik odgovorili su sljedeći vrtići na području Istarske županije:

1. DV "Rapčići", Žminj
2. DV Vesela kuća – „Asando cher“, Pula
3. Predškolska ustanova Dječji vrtići i jaslice „Radost“, Poreč
4. DV Moj dan, Pula
5. DV Titti, Pula
6. DV Paperino, Poreč
7. DV Cipelići, Pula
8. DV Pan, Vodnjan
9. Dječji vrtić i jaslice „Duga“, Umag
10. DV Rin Tin Tin, Pula
11. DV Suncokret, Novigrad
12. DV Maslačak, Pula
13. DV Olga Ban, Pazin
14. DV „Tići“, Vrsar
15. DV "Tratinčica", Barban
16. DV Slatki svijet, Pula
17. Predškolska ustanova Vrtuljak, Marčana
18. 101 dalmatinac, Poreč
19. Scuola d'infanzia Italiana fregola, Talijanski dječji vrtić „Mrvica“, Buje
20. DV "Cipelići", Poreč
21. Talijanski dječji vrtić „Vrtuljak“, Umag
22. DV Buje, Buje
23. DV Višnjan, Višnjan
24. DV Mali medvjed, Pićan
25. DV Tičići, Novigrad
26. DV Kućica od licitra, Pula
27. DV Pinokio, Pula
28. Predškolska ustanova „Balončić“, Svetvinčenat
29. DV „Pjerina Verbanac“, Labin
30. Talijanski DV „Naridola“, Rovinj
31. DV „Pjerina Verbanac“, Labin
32. Dnevni centar za rehabilitaciju –Veruda, Pula
33. Dječji vrtić „Gloria“, Labin

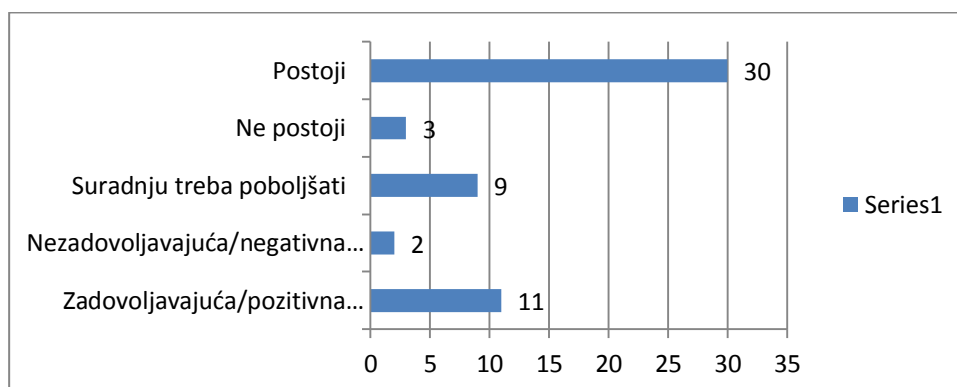
**Graf 26. Broj djece s posebnim potrebama, broj osoba na stručnom osposobljavanju i broj stručnog osoblja vrtića:**



U ukupno 33 anketirana vrtića na području županije, programe predškolskog odgoja pohađa ukupno 107 djece s posebnim potrebama, što u prosjeku daje 3,24 djeteta s posebnim potrebama po vrtiću. Broj osoba na stručnom osposobljavanju iznosi 32, odnosno prosječno 0,96 po vrtiću. Ukupan broj stručnog osoblja zaposlenog u 33 vrtića iznosi 71, što znači da je prosječno 2,15 pripadnika stručnog osoblja zaposleno po vrtiću.

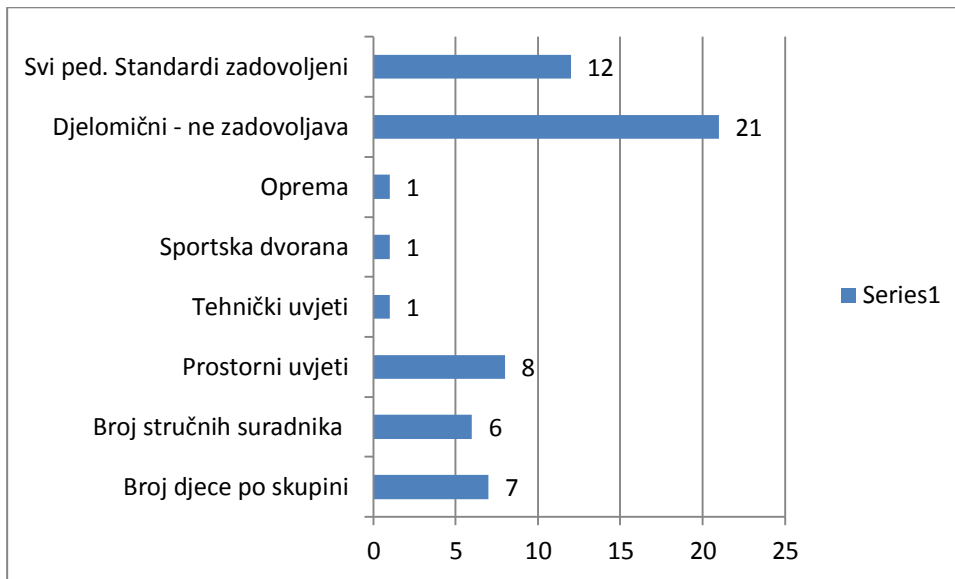
U pedagoškoj godini 2016/17 ukupno 25 vrtića održava studentsku praksu, dok se u 8 vrtića studentska praksa ne održava.

**Graf 27. Međusektorska suradnja:**



Većina vrtića (30) na području županije ima ostvaren neki od oblika međusektorske suradnje sa ostalim institucijama u području obrazovanja, dok samo 3 vrtića ovu suradnju ne ostvaruju. Od vrtića uključenih u međusektorsku suradnju sa drugim školama, pedijatrima, centrima a socijalnu skrb i ostalim institucijama, 11 njih se izjasnilo da je zadovoljno suradnjom, dok 2 vrtića ovom suradnjom nisu zadovoljna. Ukupno 9 vrtića izjasnilo se kako bi međusektorsku suradnju trebalo još više unaprijediti.

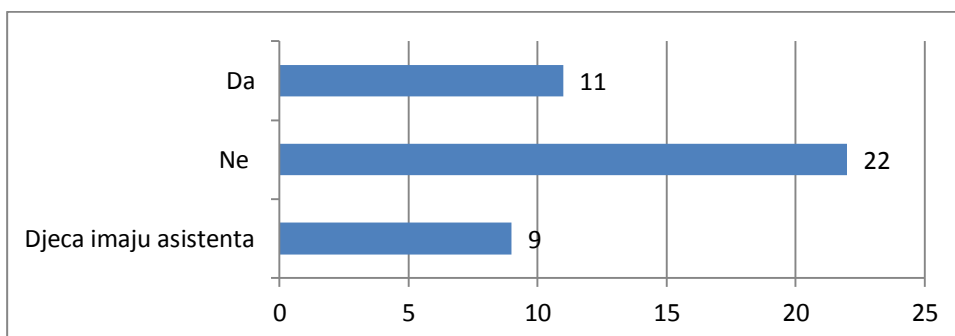
**Graf 28. pedagoški standardi:**



Tek 12 od 33 vrtića izjasnilo se da zadovoljava sve pedagoške standarde, dok 21 vrtić standarda tek djelomično zadovoljava. U vrtićima koji standarde tek djelomično zadovoljavaju, 8 njih se izjasnilo kako ne zadovoljava pedagoške standarde vezane za prostorne uvjete, 7 njih ne zadovoljava standarde vezane za broj djece po skupini. Također je zabilježeno 6 slučajeva neudovoljavanja standardu po pitanju potrebnog broja stručnih suradnika, dok je nedostatak opreme, sportske dvorane i tehničkih uvjeta kao kategorije nezadovoljavanja standarda naveo po jedan vrtić.

Dodatne sadržaje (ekološke radionice, folklorno-plesne radionice, tradicijsko nasljeđe, tjelesni i zdravstveni odgoj, likovne radionice, sportske radionice, jezici (talijanski i engleski), glazbene radionice, kreativno-likovne radionice, radionice za roditelje, zavičajne igraonice, scensko-dramske radionice i sl.) na području županije nudi 26 vrtića, dok 7 vrtića u tekućoj pedagoškoj godini ovakve sadržaje ne nudi.

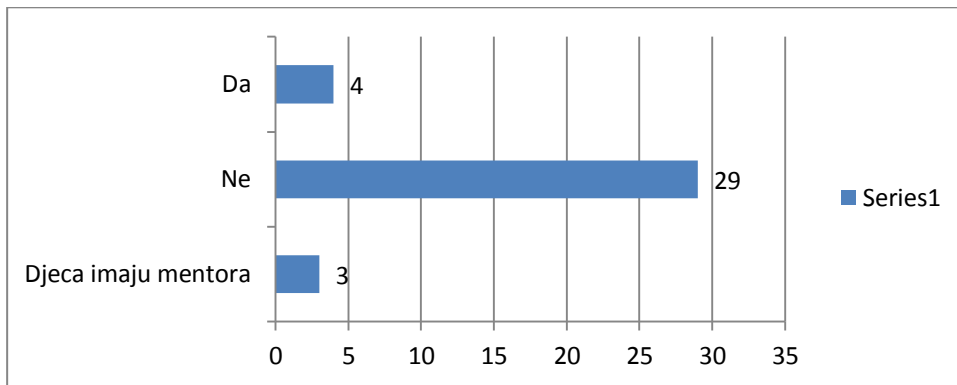
**Graf 29. Programi za djecu s posebnim potrebama:**



Tek 11 od 33 vrtića u sklopu redovnih programa nude zasebne programe prilagođene za djecu s posebnim potrebama, dok s druge strane čak 22 vrtića ne nude ovakve programe. Od vrtića koji nude ovakve posebne programe, 9 vrtića osiguralo je asistenta za rad s djecom s posebnim potrebama.



**Graf 30. Programi za darovitu djecu:**

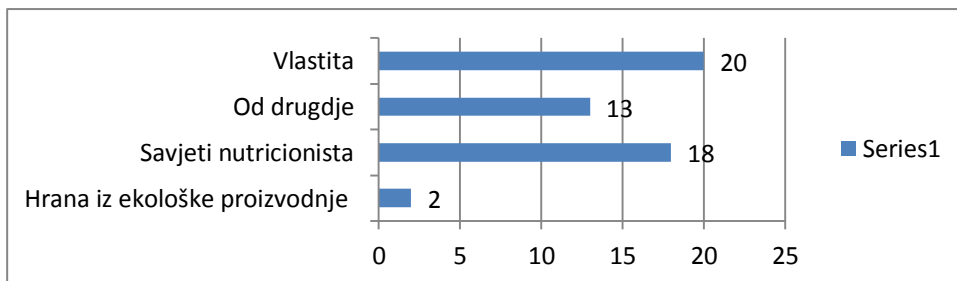


Od 33 anketirana vrtića, samo 4 nude posebne programe za darovitu djecu, dok 29 vrtića ovakve programe ne nudi. Od vrtića koji nude ovakav oblik posebnih programa, 3 vrtića su osigurala i mentora za rad s darovitom djecom u svojoj ustanovi.

Programe male škole ili škole u prirodi na području županije u tekućoj pedagoškoj godini provodi ukupno 27 od 33 anketirana vrtića, dok 6 vrtića ovaj oblik nastave ne provodi.

Vezano za stručne edukacije i unaprjeđenje kompetencija osoblja zaposlenog u vrtićima, sve anketirane predškolske ustanove kontinuirano šalju svoje zaposlenike na stručne skupove, seminare i ostale edukacije.

**Graf 31. Organizacija prehrane u vrtićima:**



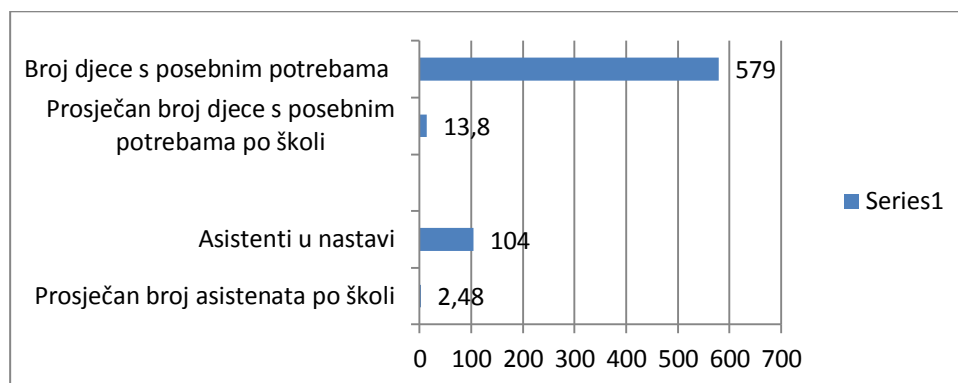
Ukupno 20 anketiranih vrtića ima organiziranu prehranu za djecu iz vlastite kuhinje, dok 13 vrtića ima organiziranu dostavu hrane sa drugih mjesta. 18 vrtića izjasnilo se da prilikom pripreme hrane uvažava savjete nutricionista, dok tek 2 vrtića u prehrani koriste i proizvode iz ekološke proizvodnje. Kao glavni razlog nekorištenja ekoloških namirnica, vrtići su istaknuli veću cijenu ekoloških proizvoda za razliku od klasičnih.

## 4.2. Osnovne škole

Na anketni upitnik odgovorile su sljedeće škole:

1. Osnovna škola-Scuola elementare Milana Šorga Oprtalj- Portole
2. Osnovna škola Matije Vlačića Labin
3. Osnovna škola Vladimira Gortana, Žminj
4. Osnovna škola Tone Peruška, Pula
5. Osnovna škola Vladimira Nazora,

6. Osnovna škola Vladimira Nazora, Vrsar
7. Osnovna škola Marije i Line, Umag
8. Osnovna škola Vladimira Nazora, Potpićan
9. OŠ „Ivo Lola Ribar“ Labin
10. OŠ Jurja Dobrile – SE „Juraj Dobrila“, Rovinj
11. Osnovna škola Svetvinčenat
12. Osnovna škola Ivan Goran Kovačić Čepić, Kršan
13. OŠ Vladimira Nazora, Pazin
14. OŠ Tar – Vabriga
15. Talijanska osnovna škola „Galileo Galilei „Umag/Scuola elementare italiana „Galileo Galilei“ Umago
16. Osnovna škola Vodnjan-Scuola elementare Dignano
17. Osnovna škola – Scuola elementare Giuseppina Martinuzzi Pula-Pola
18. OŠ Joakima Rakovca Sveti Lovreč Pazenatički, Sveti Lovreč
19. OŠ Vidikovac, Pula
20. Osnovna škola Šijana, Pula
21. Škola za odgoj i obrazovanje, Pula
22. OŠ Vladimira Nazora – SE „Vladimir Nazor“, Rovinj
23. OŠ Veruda, Pula
24. Osnovna škola Monte Zaro, Pula
25. Osnovna škola Marčana
26. Osnovna škola Mate Balote, Buje
27. Osnovna škola Vladimira Nazora, Krnica
28. Talijanska osnovna škola – Scuola elementare Italiana „Bernardo Parentin“ Poreč – Parenzo
29. talijanska osnovna škola, scuola elementare Italiana, Novigrad – Cittanova
30. OŠ Kaštanjer, Pula
31. Osnovna škola Poreč
32. OŠ Veli Vrh, Pula
33. OŠ Centar, Pula
34. OŠ Divšići, Marčana
35. Osnovna škola – Scuola elementare RIVARELA, Novigrad
36. Osnovna škola Stoja, Pula
37. OŠ Jure Filipovića, Barban
38. Talijanska osnovna škola Scuola elementare italiana „Edmondo De Amicis“, Buje
39. OŠ Fažana, Fažana
40. OŠ Ivana Batelića, Raša
41. OŠ "Vazmoslav Gržalja", Buzet
42. TOŠ-SEI „Bernardo Benussi“ Rovinj-Rovigno

**Graf 32. Broj djece s posebnim potrebama i asistenti u nastavi:**

U ukupno 42 anketirane škole na području županije u nastavi je uključeno 579 učenika s posebnim potrebama. Prosječan broj učenika s posebnim potrebama po osnovnoj školi iznosi 13,8. U školskoj godini 2016/17 osnovne škole imaju angažirana ukupno 104 asistenta u nastavi, što daje prosjek od 2,48 asistenata po školi.

**Tablica 27. stručna sprema tajnika i računovođe škole:**

	SSS	VŠS	VSS	Nepoznato
<b>Tajnik</b>	5	11	23	3
<b>Računovođa</b>	6	7	24	5

U većini škola zaposleni tajnik i računovođa visoke su stručne ili više školske spreme. Škole tako zapošljavaju 23 VSS odnosno 11 VŠS tajnika te 24 VSS odnosno 7 VŠS računovođa. Od 42 osnovne škole, u 5 njih zaposleno je 5 tajnika odnosno 6 računovođa srednje stručne spreme, dok se 8 škola nije izjasnilo po pitanju kvalifikacija ovog profila zaposlenika.

**Tablica 28. plaće po stupnju kvalifikacija osoblja (donja i gornja granica) <sup>12</sup>:**

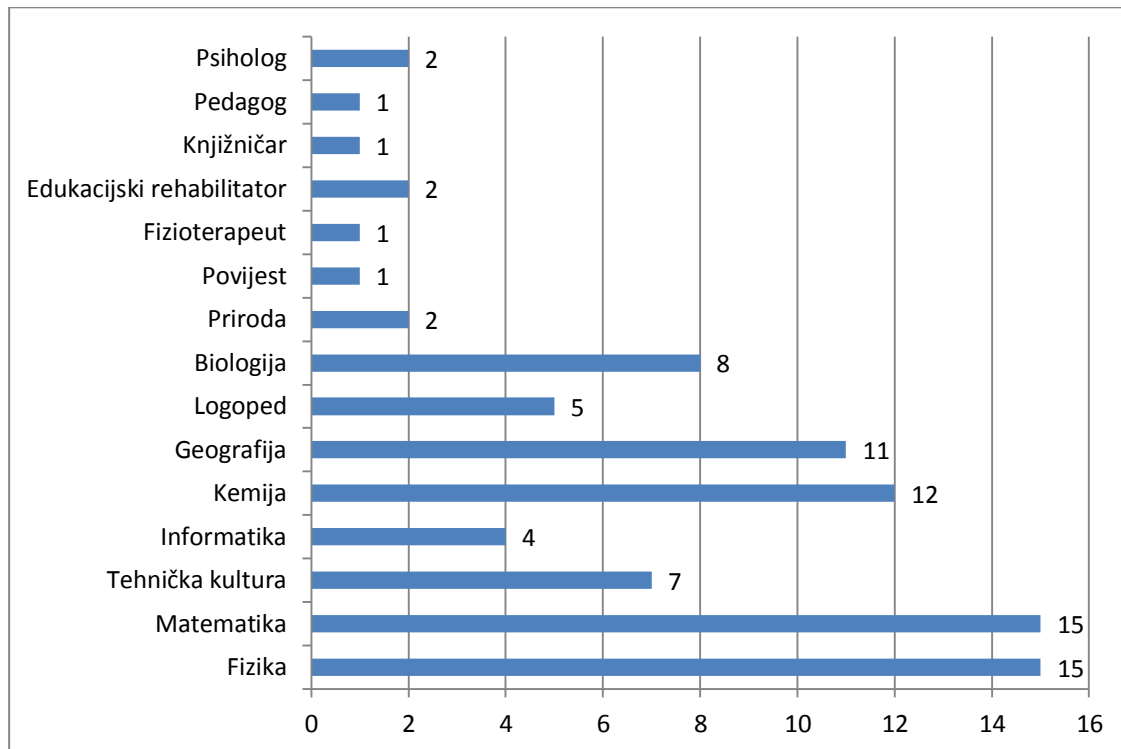
<b>VSS</b>	5.400,88- 6.700,00
<b>VŠS</b>	4.494,87- 6.300,00
<b>SSS</b>	3.057,62- 4.494,87
<b>NSV</b>	2.456,00- 3.433,67

Neto plaće osoba zaposlenih u osnovnim školama u županiji za VSS kreću se između 5.400,88 i 6.700,00 kuna, a za VŠS razinu kvalifikacija plaće se kreću između 4.494,87 i 6.300,00 kuna. Opseg plaća za SSS stupanj kvalifikacija iznosi između 3.057,62 i 4.494,87 kuna, dok za NSV iznosi između 2.456,00 i 3.433,67 kuna neto.

OD ukupno 42 osnovne škole na području županije, 22 škole uspostavile su sustav vrednovanja svojih zaposlenika, dok je u 4 škole ovaj sustav tek djelomično uveden. Ukupno 13 škola ovaj sustav nije uspostavilo, dok se 3 škole nisu izjasnile po ovome pitanju.

<sup>12</sup> Opaska: nisu sve škole odgovorile na pitanja o iznosu plaća zaposlenika.

**Graf 33. Kadrovi koji nedostaju:**



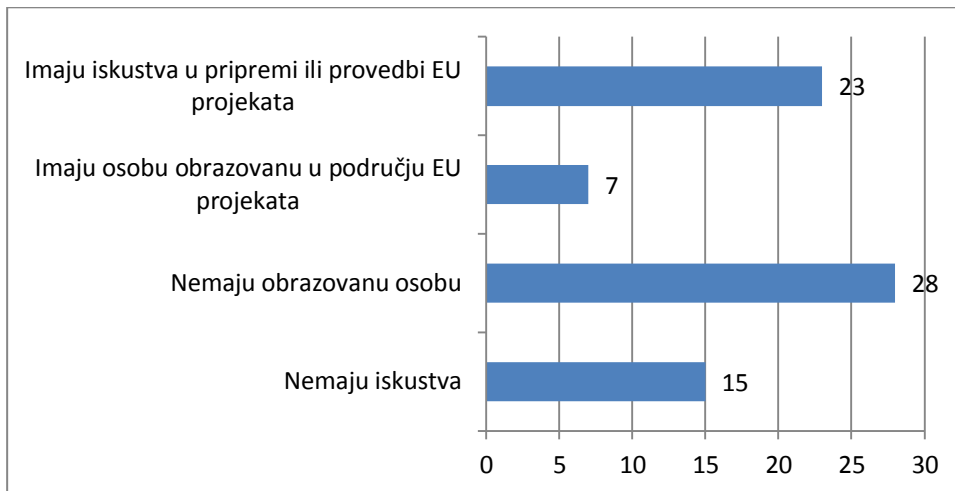
Po pitanju stručnog osoblja i kadrova koji nedostaju školama, najviše nedostaje profesora fizike (15) i matematike (15), a slijede profesori kemije (12), geografije (11) i biologije (8). U nešto manjoj mjeri u osnovnim školama nedostaju sljedeći kadrovi: profesor tehničke kulture (7) logoped (5), profesor informatike (4), profesor prirode (2), edukacijski rehabilitator (2), psiholog (2), pedagog (1), knjižničar (1), fizioterapeut (1) te profesor povijesti (1).

Ukupno su se 24 osnovne škole izjasnile da mogu zapošljavati osobe s inozemnim kvalifikacijama, dok jedna škola nije upoznata s ovom mogućnošću. Nadalje, 28 škola izjasnilo se da pri izboru osoblja koristi neku od usluga HZZ-a, dok se 5 izjasnilo da ove usluge ne koristi.

Tek 4 od 42 osnovne škole na području županije imaju uspostavljen mobilni tim stručnog osoblja. Čak 37 škola izjasnilo se da mobilne timove nema, dok 1 škola nije dala odgovor na ovo pitanje.

Vezano za usavršavanje osoblja, sve škole kontinuirano šalju svoje zaposlenike na edukacije u obliku predavanja, seminara i stručnih skupova. On-line edukacije pohađaju zaposlenici 19 škola (uglavnom Webinar). Analiza dostavljenih upitnika pokazala je kako u većini slučajeva troškove edukacija snosi škola ili osnivač (36 škola), dok su ostali sponzori kako slijedi: Talijanska unija za usavršavanje (2 slučaja), Sveučilište u Trstu (1 slučaj), sami nastavnici (3 slučaja), EU projekti (2 slučaja). Istarska županija (1 slučaj) te ministarstva (2 slučaja).

**Graf 34. Angažman i iskustvo na EU projektima:**

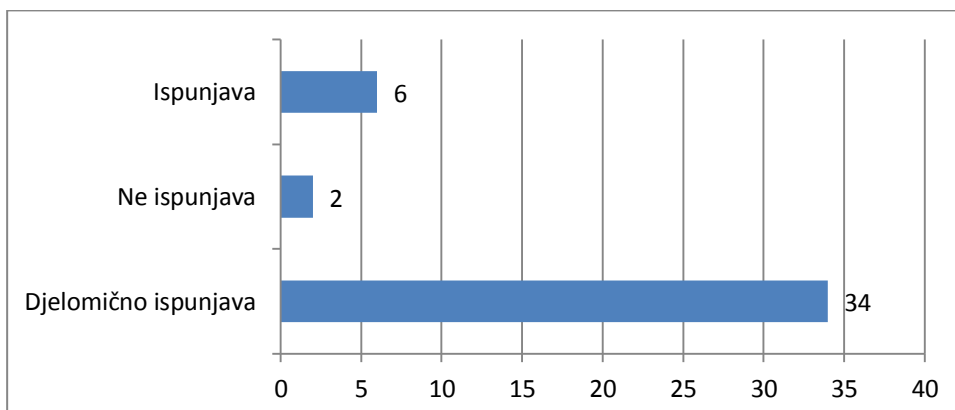


Vezano za angažman na EU projektima, ukupno 23 škole izjasnile su se kako imaju iskustava u pripremi ili provedbi EU projekata. S druge strane, tek 7 od 42 osnovne škole na području županije zapošljava jednu ili više osoba educiranih u području EU projekata. Čak 28 škola izjasnilo se da ne zapošljava osobu educiranu u ovome području, a sveukupno 15 škola nema nikakvog iskustva u području EU projekata.

Vezano za međusektorsku suradnju, 39 osnovnih škola izjasnilo je da ima ostvaren neki oblik međusektorske suradnje s drugim školama, fakultetima, vrtićima, učeničkim domovima i drugim institucijama. Odo ovog broja, 20 škola je suradnjom zadovoljno, dok je 8 škola istaknulo kako bi suradnju u budućem razdoblju trebalo poboljšati.

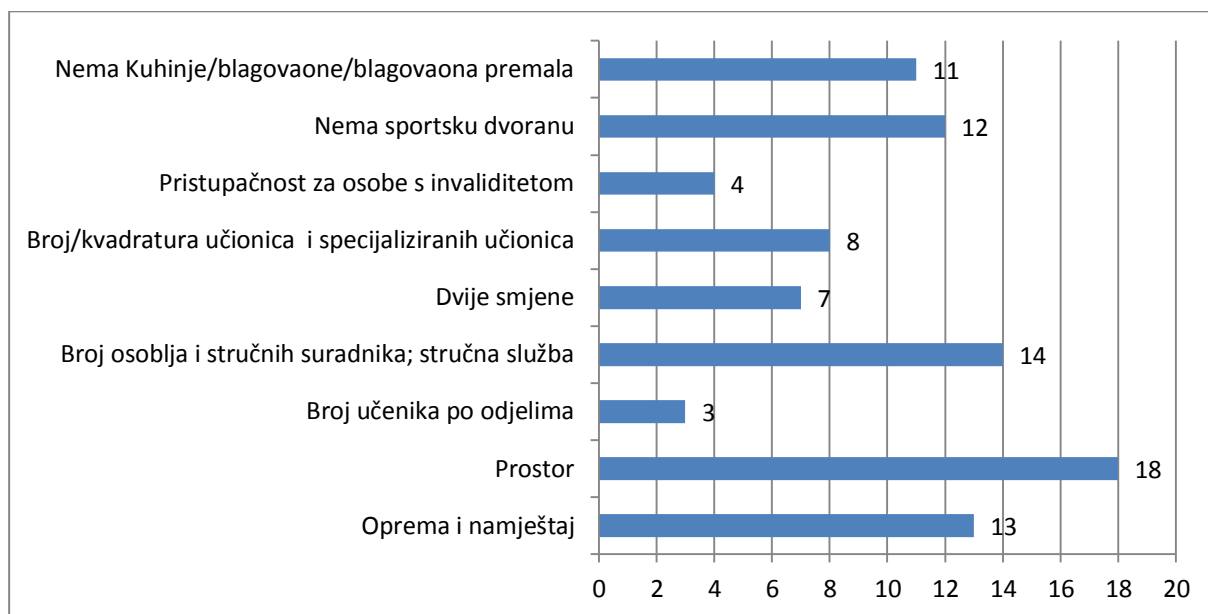
Suradnju s privatnim, civilnim i javnim sektorom ostvaruje 38 osnovnih škola, dok su se 2 škole izjasnile kako ovaj oblik suradnje ne prakticira. Od škola koje ostvaruju suradnju, 13 ih je suradnjom zadovoljno, dok ih 10 smatra kako ovu suradnju u budućnosti treba još više unaprijediti. Tek jedna škola izjasnila se kako suradnjom nije zadovoljna.

**Graf 35. Pedagoški standardi:**



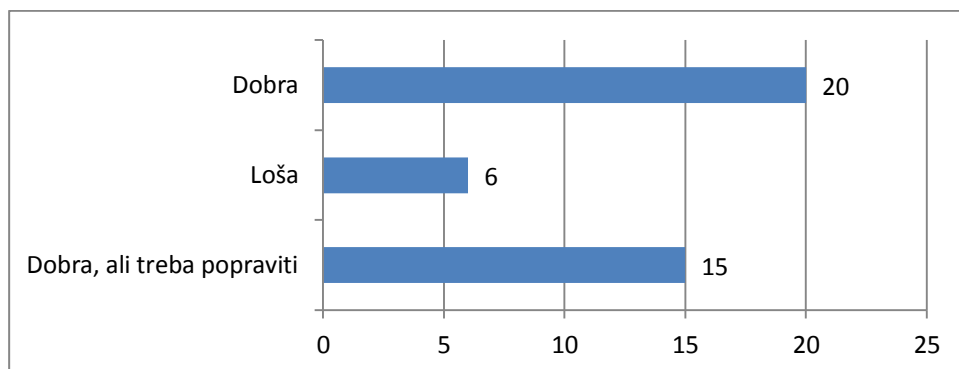
Tek 6 od 42 anketirane škole izjasnilo se kako u potpunosti ispunjava pedagoške standarde, dok su se 2 škole izjasnile kako standarde općenito ne ispunjavaju. Najveći broj osnovnih škola, njih 34, izjasnilo se kako standarde djelomično ispunjava.

**Graf 36. Kategorije neispunjavanja pedagoških standarda:**



Od škola koje su se izjasnile kako djelomično ili u potpunosti ne ispunjavaju pedagoške standarde, većina njih izjasnila se kako ne ispunjava standarde vezane za prostor (18), broj osoblja i stručnih suradnika te stručnu službu (14) te opremu i namještaj (13). Ostale kategorije neispunjavanja standarda su kako slijedi: škola nema svoju sportsku dvoranu (12), škola nema kuhinju ili blagovaonu (11), manjak broja ili kvadrature učionica i specijaliziranih učionica (8), rad u dvije smjene (7), slaba pristupačnost za osobe s invaliditetom (4) te broj učenika po odjelima koji nije u skladu sa standardom (3).

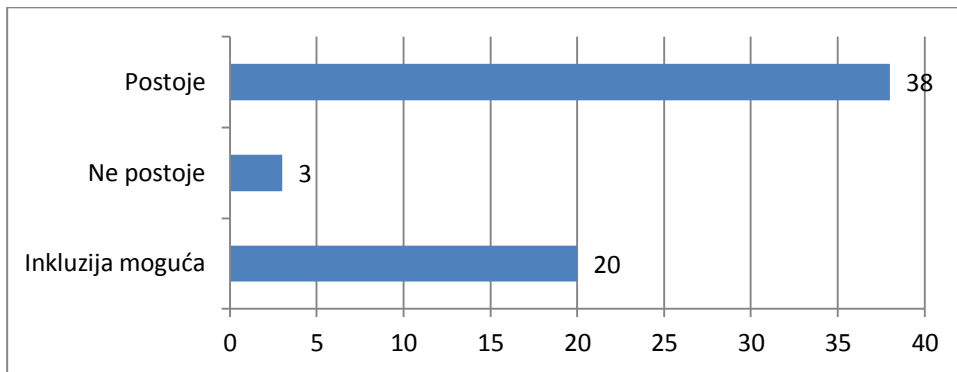
**Graf 37. informatička opremljenost škola:**



Ukupno 20 anketiranih osnovnih škola izjasnilo se kako je dobro informatički opremljeno, dok se 6 njih izjasnilo kako je informatička opremljenost loša. Ukupno 15 škola donekle je zadovoljno informatičkom opremljenošću, no smatra kako je treba poboljšati.

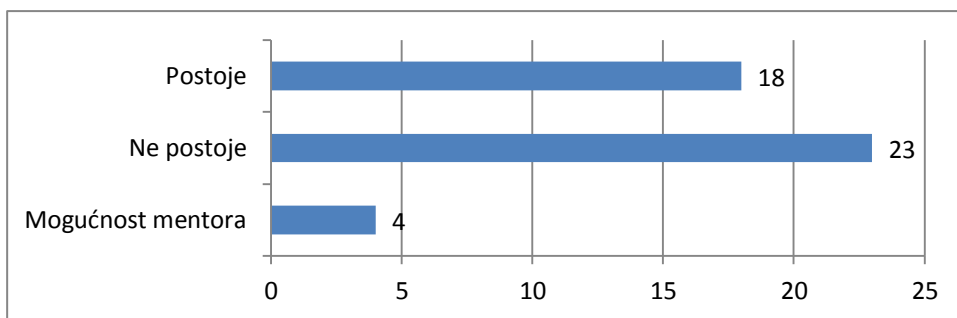
Na pitanje odgovara li upisno područje stvarnim potrebama, 21 škola je odgovorila kako odgovara, dok se 14 škola izjasnilo kako ne odgovara. Ukupno 5 škola izjasnilo se kako upisno područje uglavnom odgovara stvarnim potrebama.

**Graf 38. Programi za djecu s posebnim potrebama:**



Velika većina anketiranih škola, njih 38, izjasnila se kako provodi posebne programe namijenjene učenicima s posebnim potrebama. S druge strane 3 škole ove programe ne provode. Ukupno 20 škola smatra kako je u njihovoj ustanovi inkluzija učenika s posebnim potrebama moguća.

**Graf 39. Programi za darovite učenike:**

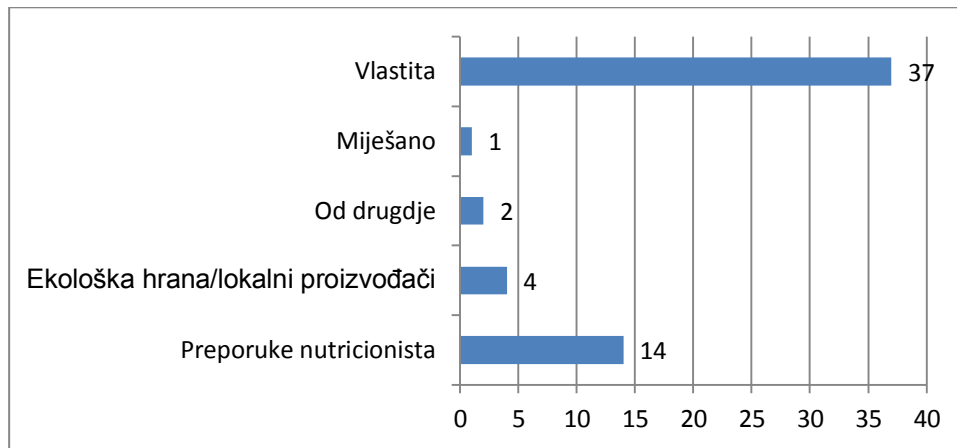


Tek 18 osnovnih škola u školskoj godini 2016/17 nudi programe za darovitu djecu, dok s druge strane čak 23 škole nema ovakvih programa. Ukupno su se 4 škole izjasnile kako darovitoj djeci osiguravaju dobivanje mentora za rad.

Sve anketirane škole izjasnile su se kako nude neki oblik izvannastavnih aktivnosti za učenike.

Vezano za održavanje zavičajne nastave odnosno nastave u prirodi, samo jedna škola se izjasnila kako ne održava ovakav oblik nastave. Usto, sve anketirane škole provode preventivne zdravstvene programe.

**Graf 40. Organizacija prehrane u osnovnim školama:**



Po pitanju organizacije prehrane, 37 osnovnih škola na području županije izjasnilo se kako učenicima osigurava prehranu u vlastitoj pripremi; 1 škola uz vlastitu prehranu, koristi i dostavu hrane sa nekog drugog mjesta, dok su se 2 škole izjasnile kako hranu nabavljaju isključivo od treće strane. 14 škola izjasnilo se kako u pripremi hrane uvažava preporuke nutricionista, dok samo 4 škole u prehrani koriste namirnice iz lokalne i ekološke proizvodnje. Kao glavni razlog nekorisćenja ekoloških namirnica, škole su izdvojile veću cijenu ovakvih namirnica za razliku od konvencionalnih.

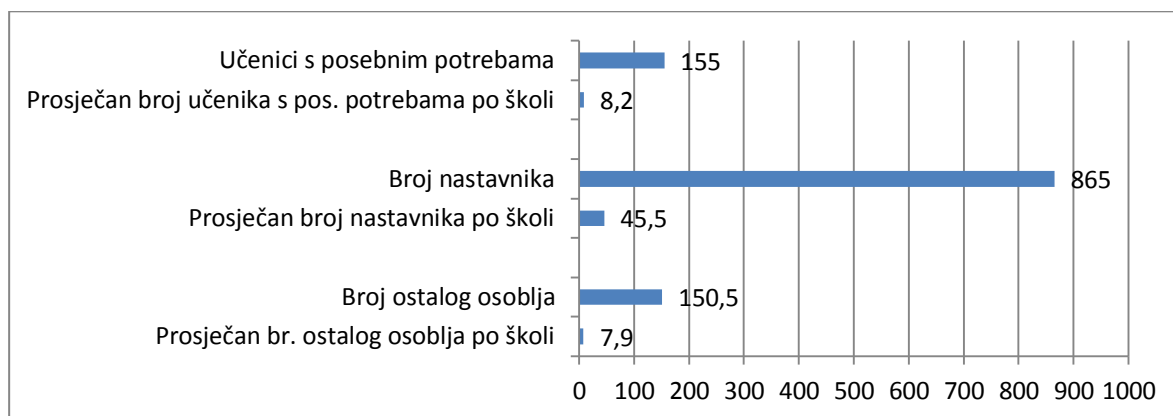
### 4.3. Srednje škole

Na anketni upitnik odgovorile su sljedeće srednje škole:

1. Ekonomska škola Pula
2. Medicinska škola Pula
3. Strukovna škola Eugena Kumičića Rovinj-Scuola di formazione professionale Eugen Kumičić Rovigno
4. Škola primijenjenih umjetnosti i dizajna – Pula
5. Srednja škola Mate Blažine, Labin
6. Srednja škola Zvane Črnje Rovinj – Scuola media superiore „Zvane Črnja“ Rovigno
7. Talijanska srednja škola - Scuola media italiana Rovinj – Rovigno
8. TSŠ-S.M.S.I. DANTE ALIGHIERI, PULA
9. Gimnazija i strukovna škola Jurja Dobrile, Pazin
10. TSŠ-SMSI „LEONARDO DA VINCI“, BUJE
11. Industrijsko-obrtnička škola PULA
12. Srednja škola Mate Balote, Poreč
13. TEHNIČKA ŠKOLA PULA
14. Gimnazija Pula
15. GLAZBENA ŠKOLA IVANA MATETIĆA-RONJGOVA, PULA
16. Škola za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu, Pula
17. STRUKOVNA ŠKOLA PULA
18. GOSPODARSKA ŠKOLA ISTITUTO PROFESSIONALE, Buje
19. Srednja škola „Vladimir Gortan“, Buje



**Graf 41. Učenci s posebnim potrebama, broj nastavnika i broj ostalog osoblja:**



U 19 srednjih škola na području županije koje su dostavile ankete, nastavu pohađa 155 učenika s posebnim potrebama, što daje prosjek od 8,2 učenika s posebnim potrebama po školi. Od ukupnog broja anketiranih škola, 6 njih izjasnilo se kako u njihove programe nisu uključeni učenici s posebnim potrebama. Ukupan broj nastavnika zaposlenih u anketiranim školama iznosi 865 ili prosječno 45,5 nastavnika po školi. Broj ostalog osoblja zaposlenog u školama iznosi 150,5, odnosno 7,9 po školi u prosjeku. Ukupno 7 škola izjasnilo se kako im postojeći broj ostalog osoblja nije dovoljan, dok se svega 5 izjasnilo kako u svome radu imaju dosta ostalog osoblja. Od osoblja koje nedostaje, škole su posebno izdvajale sljedeće profile zaposlenika: administrativno i tehničko osoblje, spremačice, psiholog, knjižničar na puno radno vrijeme, voditelj dvorane, psiholog.

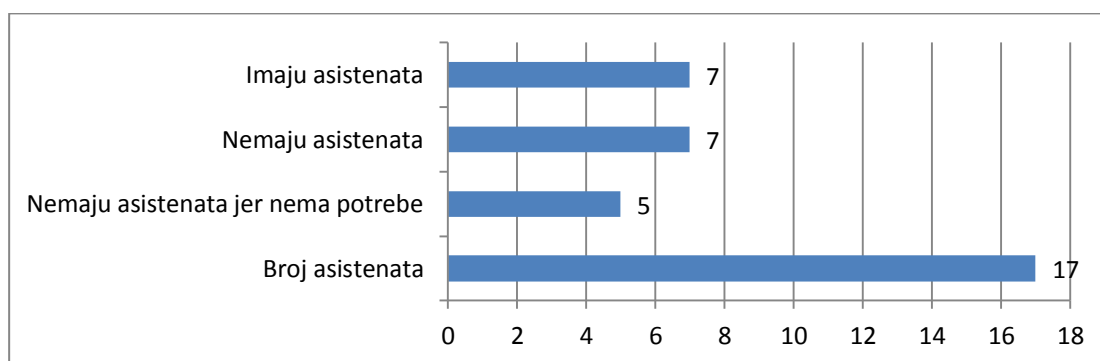
**Tablica 29. Kvalifikacije tajnika i računovođe:**

	VSS	VŠS	SSS
Tajnik	11	8	
Računovođa	6	6	6

Od škola koje su se izjasnile na ovo pitanje, većina njih na radnim mjestima tajnika i računovođe ima zaposlene VSS ili VŠS osobe. U školama je tako zaposleno 11 VSS te 8 VŠS tajnika odnosno 6 VSS te 6 VŠS računovođa. Tek 6 škola izjasnilo se da zapošljava računovođu sa srednjom stručnom spremom.

Ukupno 8 srednjih škola u školskoj godini 2016/17 ima 20 osoba na stručnom osposobljavanju. 11 škola izjasnilo se da osoba na stručnom osposobljavanju u tekućoj školskoj godini nema.

**Graf 42. Asistenti u nastavi:**



Ukupno 7 srednjih škola izjasnilo se kako imaju asistente u nastavi, i to ukupno 17 njih. 7 škola izjasnilo se da asistenata u nastavi nema, dok 5 njih nema asistenata jer za njih nema potrebe.

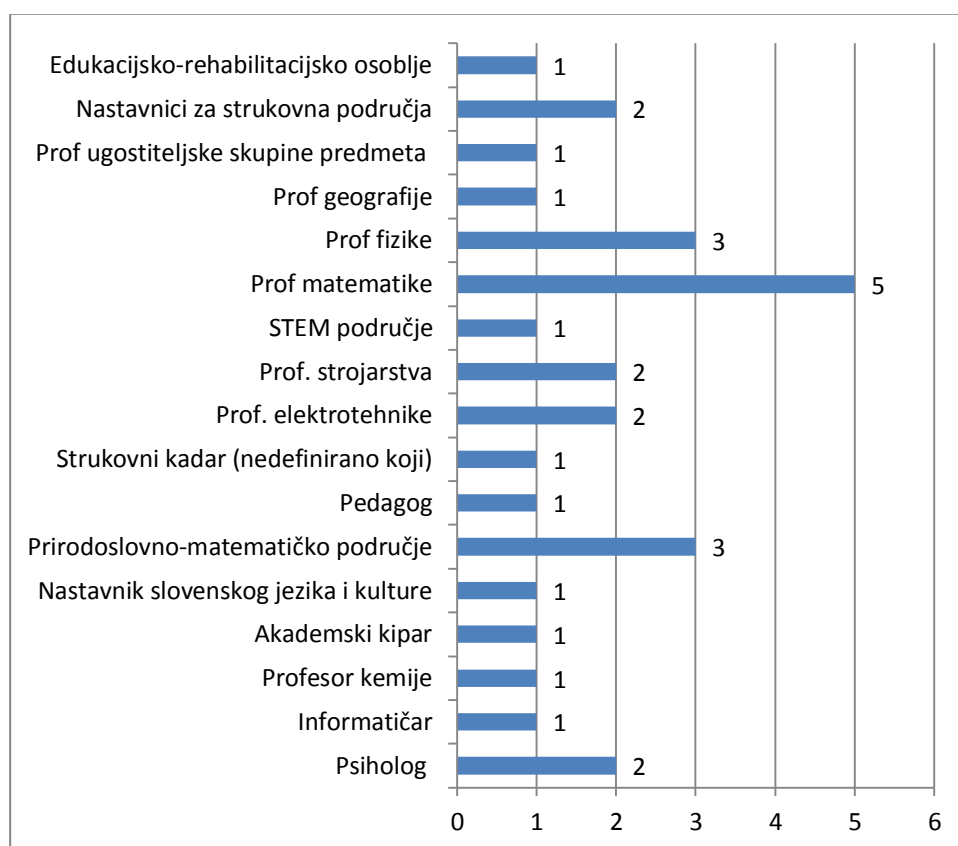
**Tablica 30. plaće nastavnika prema stupnju kvalifikacija<sup>13</sup>:**

<b>VSS</b>	<b>5.550,64- 6.533,35</b>
<b>VŠS</b>	<b>4.605,92- 5.941,36</b>
<b>SSS</b>	<b>3.503,04- 4.957,52</b>
<b>NSV</b>	<b>2.768,49- 3.295,76</b>

Neto plaće VSS osoblja zaposlenog u srednjim školama na razini županije kreću se između 5.550,64 i 6.533,35 kuna, za VŠS između 4.605,92 i 5.941,36 kuna, za SSS između 3.503,04 i 4.957,52 kuna, dok su plaće osoba sa NSV kvalifikacijama između 2.768,49 i 3.295,76 kuna neto.

Ukupno 17 srednjih škola izjasnilo se kako ima uspostavljen sustav vrednovanja svojih zaposlenika, dok 2 škole ovaj sustav imaju tek djelomično uspostavljen.

**Graf 43. Stručni kadrovi koji nedostaju:**



Vezano za kadrove koji školama nedostaju, najviše škola izjasnilo se kako im fali profesor matematika (5 slučajeva), profesor fizike (3 slučaja) te profesor iz nekog ostalog prirodoslovno-matematičkog područja (3 slučaja). Osim ovih kadrova, nedostaje još psihologa (2 slučaja), profesora elektrotehnike (2 slučaja), profesora strojarstva (2 slučaja) te nastavnika za strukovna područja (2 slučaja). Usto, zabilježen je po jedan slučaj nedostatka edukacijsko-rehabilitatorskog osoblja, profesora ugostiteljske

<sup>13</sup> Bazirano na temelju informacija onih škola koje su odgovorile na ovo pitanje

skupine predmeta, profesora geografije, profesora iz STEM područja (nedefinirano kojeg), strukovnog kadra (nedefinirano kojeg), pedagoga, nastavnika slovenskog jezika i kulture, akademskog kipara, profesora kemije te informatičara.

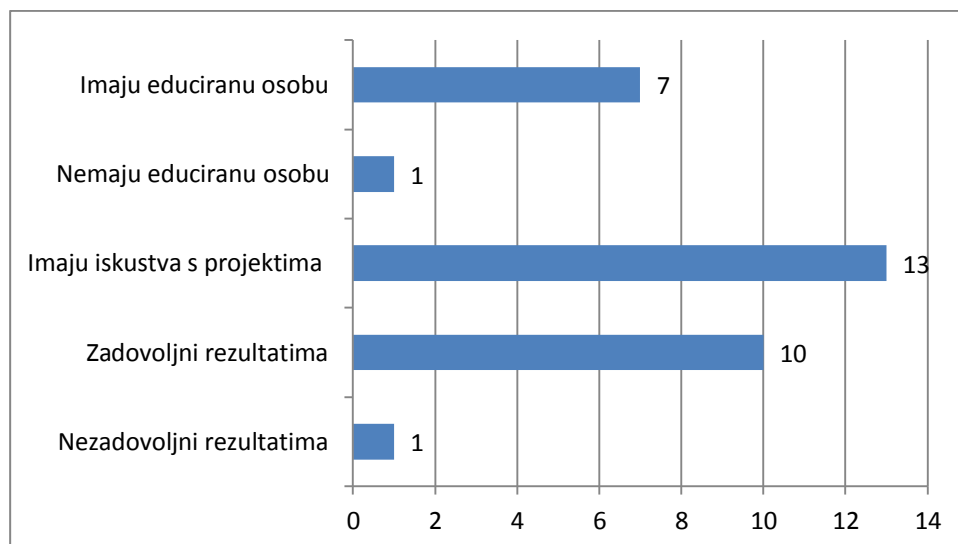
Ukupno 15 srednjih škola izjasnilo se kako mogu zapošljavati osobe s inozemnim kvalifikacijama, ali samo u slučaju da je diploma te osobe nostrificirana kod nas. Tek 1 škola se izjasnila kako nema mogućnost samostalnog zapošljavanja, dok su 3 škole po ovome pitanju ostale neizjašnjene.

Većina anketiranih škola, njih 18, koristi neku od usluga HZZ-a pri traženju prikladnog kadra, i to se uglavnom koristi na uslugu oglašavanja radnog mjesta. Tek 1 škola ne koristi niti jednu uslugu HZZ-a pri traženju zaposlenika.

Niti jedna od 19 anketiranih srednjih škola nema uspostavljen mobilni tim stručnog osoblja.

Svih 19 škola redovito dodatno usavršava svoje osoblje. Od 19 škola, 18 njih osoblje šalje na razna predavanja, seminare i stručne skupove, dok te 5 njih koristi i mogućnost on-line edukacija za svoje zaposlenike. U 17 slučajeva, škola je ta koja snosi troškove edukacije osoblja. Troškove edukacija pokrivaju se još i iz sljedećih izvora: Talijanska unija (2 slučaja), Sveučilište u Trstu (2 slučaja), samo zaposlenici (1 slučaj), EU projekti (1 slučaj), donacije (1 slučaj) te materijalna akontacija (1 slučaj).

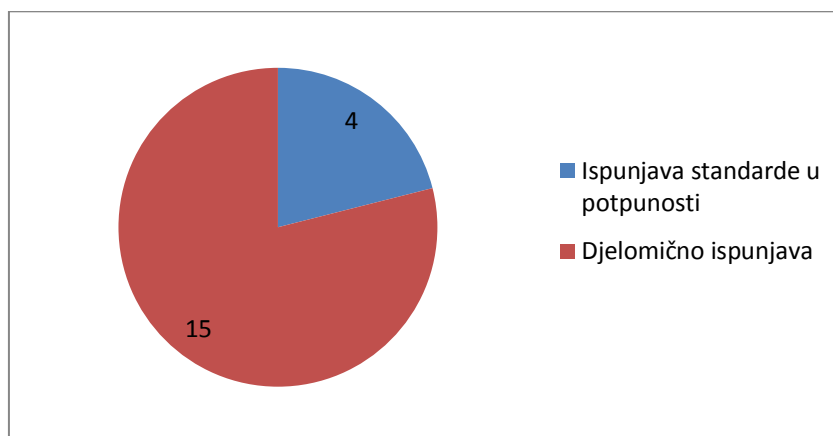
#### Graf 44. EU projekti:



Od ukupnog broja anketiranih srednjih škola, tek 7 se izjasnilo kako zapošljava osobu educiranu u području EU projekata, dok se 1 škola izjasnila kako takvu osobu nema. Sveukupno 13 srednjih škola ima iskustva u pripremi ili provedbi EU projekata, a od toga broja 10 njih je izrazilo svoje zadovoljstvo postignutim rezultatima tih projekata. Tek 1 škola izrazila je svoje nezadovoljstvo po ovome pitanju.

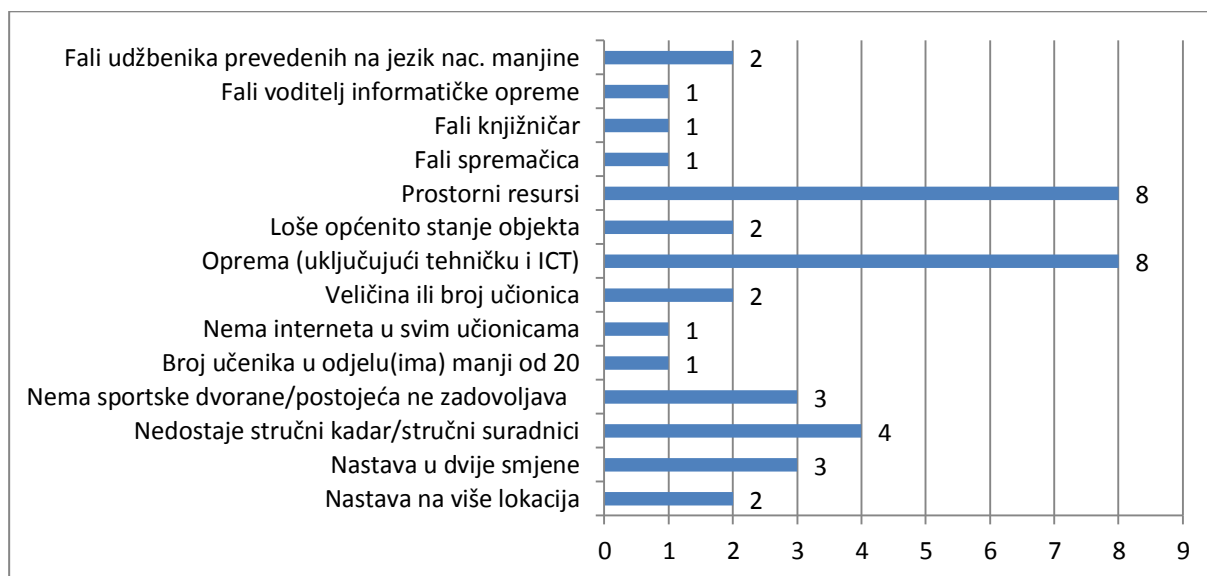
Vezano za međusektorsku suradnju s drugim školama, fakultetima, vrtićima, učeničkim domovima i drugim institucijama, 18 od 19 anektiranih srednjih škola ima uspostavljen ovaj oblik suradnje. Od toga broja 9 škola je izrazilo zadovoljstvo ovakvom suradnjom, a 4 škole izrazile su potrebu za poboljšanjem suradnje u narednome razdoblju. Suradnju s privatnim, civilnim i javnim sektorom ostvaruje svih 19 anketiranih škola. Od ovoga broja, 12 njih suradnjom je zadovoljno, dok su 2 škole izrazile potrebu da se ta suradnja dodatno unaprijedi u budućnosti.

**Graf 45. Pedagoški standardi:**



Većina od 19 anketiranih škola odnosno njih 15 izjasnilo se kako tek djelomično ispunjava pedagoške standarde. Tek 4 škole su se izjasnile kako standarde u potpunosti ispunjavaju.

**Graf 46. Kategorije ispod standarda:**



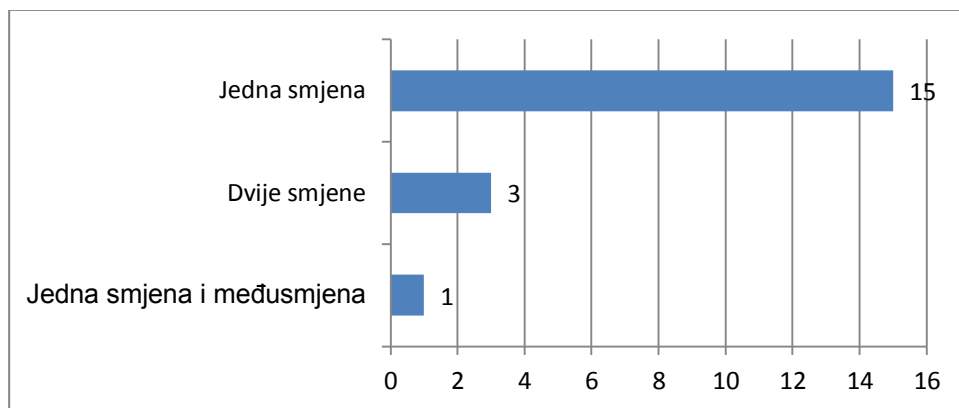
Od kategorija ispod standarda, najveći broj srednjih škola standarde ne zadovoljava u području prostornih resursa i opremljenosti (po 8 slučajeva), dok je također izraženiji i nedostatak stručnog kadra zaposlenog u školama (4 slučaja). U nešto manjoj mjeri školama nedostaje sportska dvorana odnosno postojeća dvorana ne udovoljava standardima (3 slučaja) odnosno škola radi u 2 smjene (3 slučaja). U nešto manjem broju škole ne zadovoljavaju standarde u sljedećem: nastava na više lokacija, premaleni broj i/ili kvadratura učionica, općenito loše stanje školskog objekta te nedostatak udžbenika prevedenih na jezik nacionalne manjine (po 2 slučaja) te broj učenika po odjelu manji od 20, nedostatak Interneta u svim učionicama, nedostatak spremačice, nedostatak knjižničara te nedostatak voditelja informatičke opreme (po 1 slučaj).

Ukupno je 12 anketiranih srednjih škola zadovoljno je svojom informatičkom opremljenošću, dok su 4 škole opremom nezadovoljne. Ukupno 3 škole donekle su zadovoljne informatičkom opremljenošću, no mišljenja su da je treba dodatno osuvremeniti.

Ukupno 7 škola pozitivno je odgovorilo na pitanje odgovara li upisno područje stvarnim potrebama, dok je isti broj njih na ovo pitanje negativno odgovorio. Ukupno 3 škole smatraju da upisno područje tek djelomično odgovara stvarnim potrebama.

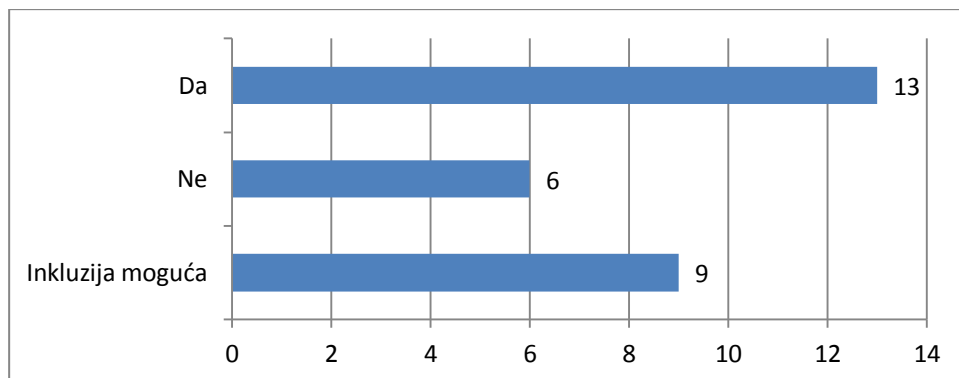
Niti jedna od anketiranih škola nema osigurane vlastite smještajne kapacitete za učenike. OD ukupnog broja anketiranih, 6 škola se izjasnilo da njihovim učenicima na raspolaganju stoji Učenički dom u Puli, dok su 2 škole odgovorile da učenicima na raspolaganju stoje ostali učenički domovi.

**Graf 47. Održavanje nastave:**



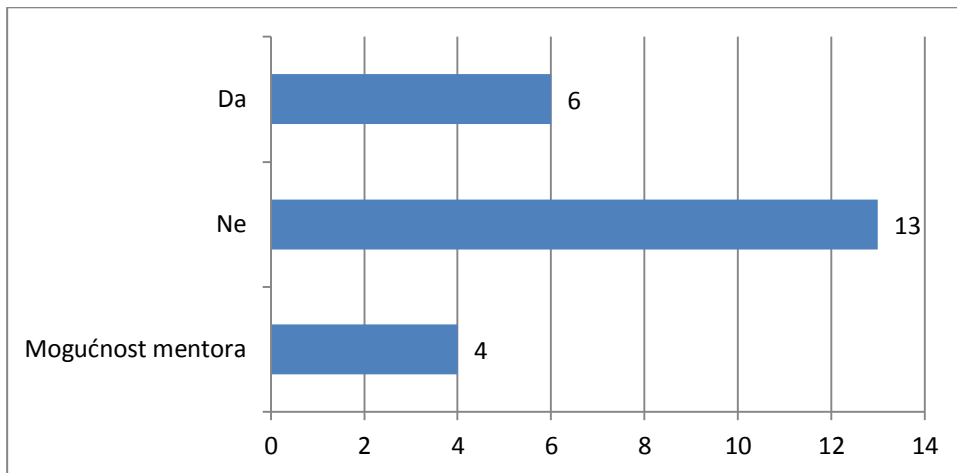
Ukupno 15 od 19 anketiranih škola nastavu provodi u jednoj smjeni, dok dvosmjensku nastavu održavaju 3 škole. Jedna škola nastavu provodi u jednoj smjeni i međusmjeni.

**Graf 48. Programi za djecu s posebnim potrebama:**



Ukupno 13 od 19 anketiranih srednjih škola na području županije provodi prilagođene programe za djecu s posebnim potrebama, dok 6 škola ovakve programe nema. Od škola koje provode posebne programe, 9 njih se izjasnilo kako je inkluzija djece s posebnim potrebama u njihovoj instituciji potpuno moguća.

**Graf 49. Programi za darovitu djecu:**



Samo 6 od 19 anketiranih škola provodi programe za darovitu djecu, a čak 13 njih ne provodi nikakve programe. Kao jedan od glavnih razloga neprovođenja programa za darovitu djecu škole su iznosile nedostatak sredstava, kao i prioritet financiranja programa za djecu s posebnim potrebama. Od škola koje provode programe za darovite učenike, 4 njih je istaknulo kako za ove potrebe mogu osigurati mentora za rad s nadarenom djecom.

Svih 19 anketiranih škola provodi program prevencije problematičnog ponašanja. Tek se jedna škola izjasnila kako postojeći program koji provodi ne smatra dovoljnim.

Ukupno 15 srednjih škola provodi programe izvannastavnih aktivnosti, dok 4 škole ovakve programe ne provode.

**Tablica 31. Programi u STEM području:**

<b>Provodi programe</b>	<b>5</b>
<b>Ne provodi programe</b>	<b>14</b>
<b>Matematika</b>	<b>3</b>
<b>Kemija</b>	<b>2</b>
<b>Biologija</b>	<b>2</b>
<b>Informatika</b>	<b>3</b>
<b>Geografija</b>	<b>1</b>
<b>Statistika</b>	<b>2</b>
<b>Psihologija</b>	<b>1</b>
<b>Biokemija</b>	<b>1</b>
<b>Fizika</b>	<b>2</b>
<b>Biofizika</b>	<b>1</b>
<b>Digitalna kartografija</b>	<b>1</b>
<b>Meteorologija</b>	<b>1</b>
<b>Astronomija</b>	<b>2</b>
<b>Kristalografija</b>	<b>1</b>
<b>Strojarstvo</b>	<b>1</b>
<b>Elektrotehnika</b>	<b>1</b>
<b>Graditeljstvo i geodezija</b>	<b>1</b>

Tek 5 srednjih škola obuhvaćenih anketom provodi programe u STEM području, dok 14 njih ovakve programe ne provodi. Najčešće obuhvaćeni predmeti su matematika i informatika (zastupljeni u

STEM programima 3 škole), zatim slijede kemija, biologija, statistika, fizika te astronomija (u STEM programima 2 škole), dok su u po jednom STEM programu škola zastupljeni: graditeljstvo i geodezija, elektrotehnika, strojarstvo, meteorologija, digitalna kartografija, biofizika, biokemija, psihologija i geografija.

Program profesionalnog usmjeravanja za učenike u obliku individualnih savjetovanja, radionica, predavanja te upućivanja učenika u Zavod za profesionalnu orijentaciju provodi 10 od 19 anketiranih srednjih škola.

Program cjeloživotnog učenja nude tek 3 anketirane škole. Zavičajnu nastavu odnosno nastavu u prirodi redovito provodi 5 škola, dok 8 škola ne provodi ovakve programe. Ukupno 6 škola tek djelomično ili ponekad provodi zavičajnu nastavu ili nastavu u prirodi.

**Tablica 32. Organizacija prakse:**

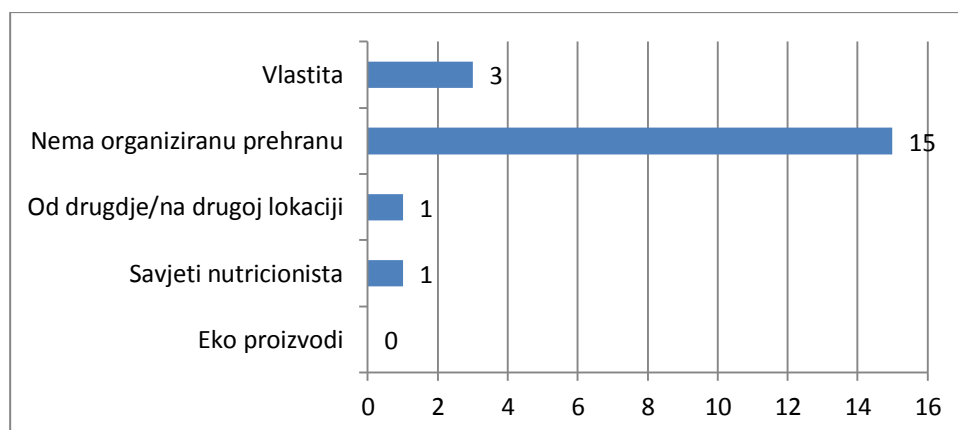
<b>Ima prakse</b>	<b>16</b>
<b>Nema prakse</b>	<b>3</b>
<b>Ima mentora</b>	<b>5</b>
<b>Praksa plaćena</b>	<b>1</b>
<b>Praksa u školi</b>	<b>10</b>
<b>Praksa u privredi i/ili obrtima</b>	<b>13</b>
<b>Praksa u zdravstvenim ustanovama</b>	<b>2</b>
<b>Praksa u OPG-u</b>	<b>1</b>

U ukupno 16 od 19 anketiranih srednjih škola provode se i programi stručne prakse. Tek 5 od 16 škola koje praksu provode, izjasnilo se kako omogućavaju učenicima dobivanje mentora. Praksa u pravilu nije plaćena. Praksa se najčešće odvija u privredi ili u obrtima (13 slučajeva) odnosno u školi (10 slučajeva). Zabilježena su 2 slučaja odvijanja prakse u zdravstvenim ustanovama i 1 slučaj u OPG-u.

Većina odnosno 16 od 19 anketiranih škola nema uspostavljen sustav praćenja učenika nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja. Tek 3 škole raspolažu nepotpunim i procijenjenim podacima o prolaznosti upisa učenika na fakultete odnosno o zapošljavanju nakon završetka školovanja.

Rad s roditeljima ima organizirano 15 škola, dok 4 škole rad s roditeljima provode po potrebi ili ga uopće ne provode. Sve škole održavaju neki oblik preventivnog zdravstvenog programa.

**Graf 50. Organizacija prehrane:**



Tek 3 srednje škole imaju organiziranu vlastitu prehranu za svoje učenike, dok 15 škola nema organiziran nikakav vid prehrane. Jedna škola prehranu učenika ima organiziranu na nekoj drugoj lokaciji. Također, samo jedna škola se izjasnila kako kod pripreme obroka za učenike uvažava preporuke nutricionista. Niti jedna škola nije se izjasnila da koristi namirnice iz ekološke proizvodnje.

Vezano za gospodarske aktivnosti škola, velika većina odnosno 14 škola ne provodi niti jedan oblik gospodarskih aktivnosti. Tek 5 škola izjasnilo se da ovakve aktivnosti provodi. Od ovoga broja, u 3 škole djeluju učeničke zadruge, dok je u po jednoj školi aktivna virtualna poduzetnička tvrtka odnosno vježbenička tvrtka.

#### 4.4. Fakulteti i učilišta

Na anketni upitnik odgovorile su sljedeće visokoškolske ustanove i učilišta:

1. POU Augustin Vivoda, Buzet
2. Sveučilište Juraj Dobrila, Pula
3. Politehnika, Pula
4. POU Buje
5. Veleučilište u Rijeci
6. POU Poreč

**Tablica 33. Broj stalnozaposenih i broj vanjskih suradnika:**

	Stalno zaposleni	Vanjskih suradnika
<b>POU Augustin Vivoda, Buzet</b>	5	prema potrebi
<b>Sveučilište Jurja Dobrila u Puli</b>	239	121
<b>Politehnika Pula</b>	17	38
<b>POU Buje</b>	7	po potrebi
<b>Veleučilište u Rijeci</b>	96	56
<b>POU Poreč</b>	19	np
<b>POU Ante Babić, Umag</b>	4	45
<b>POU Labin</b>	13	varira

Ukupan broj stalno zaposlenih u anketiranim visokoškolskim ustanovama i učilištima na području županije iznosi 383. Ukupan broj vanjskih suradnika je varijabilan jer većina anketiranih ustanova vanjske suradnike angažira po potrebi.

**Tablica 34. Struktura polaznika s obzirom na područje obitavališta:**

POU Augustin Vivoda Buzet	Buzet i obližnja mjesta
Sveučilište Jurja Dobrila u Puli	(49,45%) iz Istarske županije. Iz drugih županija 50,55% (, najvećim dijelom iz Primorsko Goranske županije, Vukovarsko-srijemske, Požeško-slavonske, Brodsko-posavske, Varaždinske, Međimurske, Zagrebačke, Osječko-baranjske županije ) Također, strani studenti dolaze u okviru programa međunarodne razmjene studenata.
Politehnika Pula	Studenti upisani na preddiplomski stručni studij dolaze



	većinom sa područja Istarske županije i to iz slijedećih gradova/općina: - Pula, Medulin, Barban, Svetvinčenat, Vodnjan, Labin, Poreč, Pazin, Tinjan, Kanfanar, Rovinj, Žminj, Bale, Plomin i dr. Studenti upisani na specijalistički diplomski stručni studij dolaze također većim dijelom iz Istarske županije ali i Primorsko-goranske županije, Zagrebačke županije i Vukovarsko-srijemske županije.
POU Buje	np
Veleučilište u Rijeci	Prevladavaju studenti iz Primorsko-goranske županije (50,3 %), slijede studenti iz Istarske županije (18,1 %), Karlovačke (5,1 %) i Ličko-senjske županije (4,3 %)
POU Poreč	Iz grada i obližnjih mjesta
POU Ante Babić, Umag	Područje Grada Umaga, te gradova Buje, Novigrad, Poreč i općine Brtonigla
<b>POU Labin</b>	Labin i okolica

Kao što je vidljivo iz gornje tabele, najveći raspon studenata s obzirom na područje iz kojega dolaze imanju Sveučilište Jurja Dobrile, Politehnika Pula te Veleučilište u Rijeci. Pučka otvorena učilišta u Poreču i Buzetu obrazuju osobe iz uže regionalne okolice.

**Tablica 35. Organizacija studentskog smještaja i prehrane:**

Smještaj	<b>Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Veleučilište u Rijeci</b>
Prehrana	Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Politehnika Pula Veleučilište u Rijeci

Organizaciju smještaja na području županije za studente i polaznike provode Sveučilište Jurja Dobrile u Puli te Veleučilište u Rijeci. Obadvije institucije imaju organiziranu i prehranu za polaznike, uključujući i Politehniku Pula.

**Tablica 36. Edukacije po narudžbi:**

POU Augustin Vivoda	ne
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	da
Politehnika Pula	ne
POU Buje	np/nisu odgovorili
Veleučilište u Rijeci	da, za programe cjeloživotnog učenja
POU Poreč	da
POU Ante Babić, Umag	da, za poduzeća
POU Labin	da

Vezano za pripremu i provođenje posebnih edukativnih programa po narudžbi, od anketiranih institucija ukupno 3 njih (POU Poreč, Veleučilište u Rijeci te Sveučilište Jurja Dobrile provode ovakve edukacije.

**Tablica 37. Prosječan broj polaznika po programu:**

POU Augustin Vivoda	20
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	np
Politehnika Pula	77 (preddiplomski stručni studij), 23 (specijalistički diplomski stručni studij)
POU Buje	np
Veleučilište u Rijeci	od 140 do 490 studenata (na preddiplomskim stručnim studijima), od 70 do 80 studenata. (na specijalističkim diplomskim stručnim studijima)
POU Poreč	6 do 15
POU Ante Babić, Umag	Formalni i neformalni programi – 15 polaznika Javna predavanja za građane – 16 polaznika Predavanja i radionice za poznate ciljne skupine - 28 polaznika
POU Labin	10

Najveći broj polaznika po programu imaju Veleučilište u Rijeci (140-490 odnosno 70-80 studenata) i Politehnika Pula (77 za preddiplomski stručni studij odnosno 23 za specijalistički diplomski stručni studij).

**Tablica 38. Praćenje statistike zapošljavanja nakon završetka školovanja:**

	Prate statistiku	Kakva je
POU Augustin Vivoda	ne	np
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	u planu	np
Politehnika Pula	da	Iznosi 94%. Shodno navedenom daje se zaključiti da se studenti nakon završenih studija koji se izvode na Politehnici Pula lako zapošljavaju, odnosno da je potražnja za kadrom koji se obrazuje na Politehnici Pula velika.
POU Buje	np	np
Veleučilište u Rijeci	da, HZZ	najniže stope nezaposlenosti imaju studenti koji su diplomirali na stručnom studiju Željeznički promet, stručnom studiju Telematika, stručnom studiju Mediteranska poljoprivreda, stručnom studiju Vinarstvo i stručnom studiju Sigurnost na radu.
POU Poreč	ne	np
POU Ante Babić, Umag	ne	np
POU Labin	ne	np

Uspostavljen sustav praćenja uspješnosti pronalaženja posla svojih bivših studenata imaju tek Veleučilište u Rijeci i Politehnika Pula. Ostale anketirane institucije ovaj sustav nemaju ili nisu odgovorile na pitanje (POU Buje).

**Tablica 39. Održavanje prakse:**

	Praksa postoji ?	Gdje se održava?	Ima mentora?	Rad se vrednuje?	Praksa plaćena?
POU Augustin Vivoda	ne	np	np	np	np
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	ovisi o smjeru	- Obrazovni smjerovi u obrazovnim ustanovama - Smjerovi STEM područja u gospodarskom sektoru - Praktikum	da	ETSC bodovi	da
Politehnika Pula	da	- kod gospodarstvenika	da, djelatnici poduzeća	ETSC bodovi	ne
POU Buje	np	np	np	np	np
Veleučilište u Rijeci	da	u poduzećima čija je temeljna djelatnost u skladu sa studijskim programom kojeg student pohađa	da		ne
POU Poreč	ovisi o planu i programu	stručna praksa	da, vanjski suradnici	np	ne
POU Ante Babić, Umag	da	gospodarski subjekti	np	da	ne
POU Labin	da	Dom zdravlja Labin, Dom za starije i nemoćne osobe Labin, Jedinstvo d.o.o.	np	da	ne

Ukupno 4 visokoškolske ustanove odnosno fakulteta u okviru svojih programa predviđaju obavljanje stručne prakse za svoje polaznike. Područje odrađivanja prakse često zavisi o smjeru za koji se praksa provodi, a najčešće uključuje gospodarski sektor i obrazovne institucije. Osobe na praksi u pravilu imaju dostupnog mentora, rad praktikanata se vrednuje u obliku ostvarenih ETSC bodova, dok je zabilježen tek 1 slučaj plaćene prakse.

**Tablica 40. Suradnja s potencijalnim poslodavcima:**

	Suradnja postoji?
<b>POU Augustin Vivoda</b>	ne
<b>Sveučilište Jurja Dobrile u Puli</b>	da
<b>Politehnika Pula</b>	Da, s 20-ak gospodarskih subjekata
<b>POU Buje</b>	np
<b>Veleučilište u Rijeci</b>	da
<b>POU Poreč</b>	Dobra suradnja s drugim gradskim ustanovama. S privatnim poduzetnicima povremeno jer ju je teže uspostaviti.
<b>POU Ante Babić, Umag</b>	Da, no ocijenjena je kao nedovoljna
<b>POU Labin</b>	np

Većina anketiranih institucija ima uspostavljen neki oblik suradnje s potencijalnim poslodavcima za studente. Ovo se odnosi na sveučilišta i fakultet, dok je jedino pučko otvoreno sveučilište koje se izjasnilo da surađuje s potencijalnim poslodavcima POU Poreč.

**Tablica 41. Suradnja s drugim obrazovnim institucijama i suradnja na projektima:**

	Suradnja postoji?	Zajednički projekti?
POU Augustin Vivoda	druga POU	np
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	da	da, Erasmus
Politehnika Pula	da	da, Erasmus
POU Buje	np	np
Veleučilište u Rijeci	da	da, ESF
POU Poreč	da	da
POU Ante Babić, Umag	da, druga POU te Narodno učilište u Rijeci	np
POU Labin	da, s Otvorenim učilištem Pula	np

Sve anketirane institucije osim POU Buje, a njih 5, pozitivno su odgovorile na pitanje o postojanju suradnje s drugim obrazovnim institucijama. Od ovoga broja, 4 institucije ovu suradnju su proširile na način provođenja projekata s institucijama s kojima surađuju.

**Tablica 42. Programi on-line učenja:**

	Postoje?	Na kojoj platformi?	Svrha
POU Augustin Vivoda	ne	np	np
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	da	Moodle	Portal se koristi većinom kao potpora kolegijima/studijima koji se klasično izvode na Sveučilištu
Politehnika Pula	ne	np	np
POU Buje	np	np	np
Veleučilište u Rijeci	da	Moodle	hibridni oblik e-učenja, pri čemu se dio nastave na određenim kolegijima izvodi u „klasičnom“ obliku, a dio kao e-učenje.
POU Poreč	ne	np	np
POU Ante Babić, Umag	ne	np	np
POU Labin	ne	np	np

Veleučilište u Rijeci i Sveučilište Jurja Dobrile u Puli jedini provode programe on-line učenja za svoje polaznike. Ostale anketirane institucije ovakve programe trenutno ne nude.

**Tablica 43. Načini poticanja poduzetništva studenata/polaznika:**

	spin-off	co-working prostori	poduzetnički inkubator	zadruga studenata	start-up inkubator
POU Augustin Vivoda	ne	ne	ne	ne	ne
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	da, 2	ne	da	u pripremi	ne
Politehnika Pula	ne	ne	ne	ne	ne
POU Buje	ne	ne	u pripremi	ne	ne
Veleučilište u Rijeci					partneri na projektu Start-up inkubator kojeg organizira Grad Rijeka
POU Poreč	ne	ne	ne	ne	ne
POU Ante Babić, Umag	ne	ne	ne	ne	ne
POU Labin	ne	ne	ne	ne	ne

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Veleučilište u Rijeci jedini u svojem djelovanju imaju neki od oblika poticanja poduzetništva kod svojih polaznika, dok druge institucije ovakve programe trenutno nemaju ili su u procesu uspostave. Na Sveučilištu Jurja Dobrile djeluju čak 2 spin-off tvrtke te jedan poduzetnički inkubator. Veleučilište u Rijeci za sada nema svoj vlastiti program već je partner Grada Rijeke u Start-up inkubatoru.

Vezano za udruge polaznika na **Veleučilištu u Rijeci** postoje Studentski zbor, Udruga diplomiranih studenata „Alumni Veleri“ te Sportska udruga Veleučilišta u Rijeci. Na **Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli** djeluju Studentski zbor, Udruga mladih i diplomiranih studenata „ALUMINI FET“ te Udruga za poticanje poduzetništva i zapošljavanja mladih. Usto, na **Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli** je formiran i ogranak međunarodne udruge studenata AIESEC. Na **Politehnici Pula** djeluje udruga Alumni diplomiranih studenata Politehnike Pula.

## 4.5. Učenički domovi

### 1. Učenički dom Pula

U učeničkom domu Pula u školskoj godini 2016/17 smješteno je 112 učenika, od čega 78 ženskih te 34 muška. Svi štićenici doma su polaznici srednjih škola, u dobi između 14 i 19 godina starosti.

Dom ukupno zapošljava 23 osobe, od čega ih je 10 VSS ili VŠS sprema, 10 SSS sprema te 3 PKV ili NKV sprema. Neto plaće zaposlenika doma kreću se između 2.900,00 i 8.450,00 kn. Dom nema službeno uspostavljen sustav vanjskog vrednovanja zaposlenika, no vrednovanje se provodi interno u okviru periodičnog izvještavanja o pedagoškom radu.

Od stručnog kadra, Učeničkom domu trenutno nedostaje VŠS medicinska sestra na puno radno vrijeme. Stručni kadar koji je dostupan odnosi se na stručnu suradnicu (psiholog) te medicinsku sestru koja je trenutno zaposlena na pola radnog vremena.

Učenički dom Pula redovito usavršava svoje osoblje i to za sve zaposlenike doma. Usavršavanja se najčešće provode na stručnim skupovima. Dom u ovome trenu nema zaposlenu osobu educiranu u području pripreme i provedbe EU projekata, niti iskustva na takvim projektima. Dom ostvaruje i zadovoljan je ostvarenom međusektorskom suradnjom sa školama, fakultetima, vrtićima, drugim učeničkim i studentskim domovima te drugim institucijama i želi je dodatno unaprijediti.

Vezano za pedagoške standarde, Učenički Dom Pula ih djelomično zadovoljava. Ispod standarda nalaze se prostorni i materijalni uvjeti, stanje zgrade u kojoj dom djeluje, previsok broj učenika u sobama, sanitarije, zastarjeli krov, fasada i stolarija te nestabilna međukatna konstrukcija.

Informatička opremljenost doma je slaba i nužno ju je osuvremeniti.

Dom u ovome trenutku nema niti jednog učenika s posebnim potrebama. U slučaju dolaska ovakvih učenika, dom je u mogućnosti osigurati uvjete za njih. Dom nema posebne programe za darovite učenike.

Dom nudi širok spektar različitih izbornih i posebnih programa za svoje štićenike, od sportsko-rekreativnih programa, umjetničkih i kreativnih programa kao i programa vezanih za zdravlje i osobni razvoj. Dom također provodi razne programe u području zdravstvene prevencije.

Učenički dom Pula ima vlastitu kuhinju u kojoj se pripremaju 3 obroka dnevno: doručak, ručak i večera. Jelovnik se priprema u suradnji medicinskih sestara, kuhara i samih učenika. U pripremi obroka uvažavaju se preporuke nutricionista. Namirnice iz eko uzgoja se ne upotrebljavaju zbog više cijene u usporedbi s konvencionalnim proizvodima te zbog dužnosti nabavljanja namirnica sa nižom cijenom.

Godišnja cijena smještaja po učeniku iznosi 12.600,00 kuna, od čega 50% sufinancira Istarska županija (6.300,00 kn godišnje), a 50% roditelji (630,00 kn mjesečno).

## 5. Glavni izazovi sustava obrazovanja u EU

### 5.1. Obrazovanje i vještine kao ključne strateške odrednice rasta

Dokument Europske komisije pod nazivom **Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes** donosi pregled glavnih izazova obrazovanja u Europskoj uniji danas. Ulaganja u obrazovanje i razvoj vještina smatraju se ključnim područjem za osiguravanje gospodarskog rasta i konkurentnosti. Za razliku od nekada, kada je glavna komponenta konkurentnosti dolazila iz zemalja koje karakterizira masovna produkcija niže obrazovanog radništva, ključ uspjeha je nalazi se u razvoju visoko kvalificirane radne snage i oblikovanja tržišta rada na principima društva znanja.

Glavni problem sustava obrazovanja Europske unije danas je povezan s potrebom osiguranja upravo onih vještina i znanja radne snage koji odgovaraju realnim potrebama gospodarskog sektora. Iz ovoga direktno proizlazi potreba za što užom suradnjom obrazovnih institucija i poslodavaca, kako bi se proces učenja mogao što bliže približiti stvarnom radnom okruženju i unaprijediti iskustvo i ishode obrazovanja te tako povećati stupanj zapošljivosti osoba nakon završetka obrazovnog procesa.

Jedan od ciljeva Europske unije zacrtan u strateškom dokumentu Europa 2020 jest dostići udio mlade populacije koja je završila viši stupanj obrazovanja na 40%. S druge strane, udio mladih koji prijevremeno napuštaju obrazovni proces svejedno je visok (npr. Španjolska 26,5%, Portugal 23,2%). Stoga je nužno poduzimati usko ciljane aktivnosti kako bi se ovaj udio mladih koji prijevremeno izlaze iz procesa obrazovanja drastičnije smanjio. Problem postoji i kod starije populacije: visok broj starijih osoba danas ima završen nizak stupanj obrazovanja, dok oko 20% osoba od 15 godina starosti ne posjeduje dostatne vještine u čitanju. Sudjelovanje u procesu cjeloživotnog obrazovanja je također nizak i iznosi samo 8,9%.

Navedeni podaci su tim alarmantniji jer se očekuje da će do 2020. godine 20% poslova više nego što je u ovome trenutku slučaj zahtijevati visok stupanj obrazovanja radne snage. U skladu s time, obrazovni sustav mora ozbiljno raditi na povisivanju standarda i razina ishoda učenja kako bi europsko gospodarstvo bilo u stanju odgovoriti na spomenuti zahtjev. Usto, nužno je unaprjeđivati transverzalne vještine koje će u mladim ljudima poticati poduzetnički duh i olakšati im prilagodbu na promjenjivu situaciju na tržištu rada tijekom njihove karijere.

Kao jedna od posljedica globalne ekonomske krize posebno se ističe nezaposlenost mladih. **Rethinking education** iznosi sljedećih 4 stavke po kojima se zemlje članice moraju obračunati s navedenim problemom:

- Razvijanje kvalitetnog sustava cjeloživotnog obrazovanja sa svrhom unaprjeđenja kvalitete profesionalnih vještina
- Promocija učenja uz rad, što uključuje potrebu za osiguranjem kvalitetne praktične izobrazbe i strukovno naukovanje dvostruke obrazovne modele (dual learning models) kako bi se osigurala tranzicija osoba iz sustava obrazovanja na radno mjesto
- Promocija partnerstava između javnih i privatnih institucija kako bi se osigurali prikladni kurikulumi i stjecanje vještina
- Promocija mobilnosti kroz Erasmus program



## 5.2. Transverzalne i osnovne vještine

Suvremenu ekonomiju utemeljenu na znanju odlikuje potreba za visokim stupnjem relevantnih, gospodarstvu realno potrebnih vještina. Predviđa se da će do 2020. godine udio poslova u EU koji zahtijevaju tercijarni stupanj obrazovanja radne snage porasti na 34% (sa 29% za 2010. godinu); s druge strane udio poslova s dovoljnim nižim obrazovanjem past će u istome periodu sa 23% na 18%. U tom smislu potrebno je osigurati razvoj transverzalnih vještina radne snage koje će joj omogućiti lakšu prilagodbu promjenjivim uvjetima rada, na način da će u njoj utvrditi kritičko razmišljanje, uzimanje inicijative, orijentiranost prema rješavanju problema i timske radu.

Posebno važnu stavku ovdje predstavlja razvoj poduzetničkih vještina. Posebna preporuka Europske komisije zemljama članicama odnosi se na ozbiljan angažman u razvoju poduzetničkih vještina kroz nove i kreativne metode podučavanja i učenja koje će se primjenjivati od osnovne škola i nadalje, što znači da poduzetničko obrazovanje mora predstavljati potku obrazovnog procesa u cjelokupnome segmentu obrazovanja, od najnižeg do najvišeg. Svi mladi ljudi trebali bi imati barem jedno praktično poduzetničko iskustvo prije napuštanja obaveznog obrazovanja.

Znanja u znanstveno-inžinjskom području (science, technology, engineering and mathematics - STEM) također su izrazito važna. Moderno gospodarstvo u stalnoj je potrebi za radnom snagom kvalificiranom u području tehnologije i istraživanja. U tom smislu valja posebno obratiti pozornost na stavljanje STEM područja na visok stupanj prioriteta unutar obrazovnog procesa.

Kako bi se obrazovni proces mogao što bolje usmjeriti u osiguravanju navedenih vještina (transverzalne, poduzetničke i STEM), nužan preduvjet koji valja ispuniti jest osigurati izvrsnost osoba u obrazovnome procesu u osnovnim vještinama kao što su pismenost, osnovne matematičke i računalne vještine i znanost. Osiguranje ovih osnovnih vještina predstavlja vrata u osiguranju zapošljivosti i socijalne uključenosti, pogotovo u današnje doba podmakle digitalizacije koja diktira nove forme pismenosti i informacija. Osiguranje osnovnih vještina tim je danas urgentnije jer oko 20% osoba 15 godina starosti u EU danas nema ove vještine. Kako bi se ovo promijenilo, obvezatno obrazovanje mora staviti dodatan naglasak na osiguranje visokokvalitetnog, svima dostupnog i priuštivog ranog obrazovanja. Također je važno povisiti udio odraslih ljudi koji sudjeluju u procesima obrazovanja odraslih, koje je na razini EU također nisko i iznosi u prosjeku 8,9%.

Jezično obrazovanje odnosno osposobljenost radne snage za komunikaciju na više jezika danas važnije je više nego ikada i predstavlja dodatan važan uvjet za rast zapošljivosti, mobilnosti i konkurentnosti radne snage, a posebice mladih. Globalno tržište naprosto zahtijeva visok stupanj mobilnosti radne snage, dok nepoznavanje stranih jezika predstavlja ozbiljnu prepreku za slobodno kretanje radnika. Istraživanja su pokazala da unatoč značajnim ulaganjima u ovome području, jezično obrazovanje u EU još uvijek nije dovoljno učinkovito u osiguranju kvalitetnih jezičnih kompetencija kod ljudi, odnosno njihovom osposobljavanju da se samostalno koriste barem jednim stranim jezikom.

## 5.3. Strukovne vještine – potreba za osiguranjem visokokvalitetnog sustava strukovnog obrazovanja

Unaprjeđenje transverzalnih i osnovnih vještina neće nikako biti dostatno za poticanje rasta i konkurentnosti gospodarstva. Naime danas još uvijek postoji prevelik raskorak između obrazovnog

okruženja i radnog okruženja. Ciljana ulaganja u sustav strukovnog obrazovanja te osiguranje kontinuiranog usavršavanja nužan je preduvjet za osiguranje inovativnosti, rasta i konkurentnosti. Posebna vrijednost strukovnog obrazovanja za poboljšanje zapošljivosti mladih leži upravo u osiguranju približavanja edukativnog procesa i radnog okruženja, odnosno razvijanju dvostrukih sistema učenja (učenje kroz rad).

Iskustvo zemalja sa visoko razvijenim sustavom strukovnog obrazovanja poput Njemačke, Austrije, Danske i Nizozemske ukazuju na smanjen stupanj nepodudaranja između ponude i potražnje na tržištu rada u pogledu znanja i vještina radne snage, što za sobom povlači mnogo bolju zapošljivost mladih ljudi i tranziciju iz sustava obrazovanja na radno mjesto.

Kako bi se osigurao kvalitetan sustav strukovnog obrazovanja, potrebno je osigurati jasan regulatorni okvir, definirane uloge za sve učesnike obrazovnog procesa te osigurati elemente strukovnog obrazovanja u okviru cjelokupnog obrazovnog sustava. Posebno u okviru tercijarnog obrazovanja potrebno je posebno isticati dvostruki sistem učenja odnosno povezati obrazovanje u učionici sa konkretnim radnim iskustvom na radnome mjestu.

Učinkovit sustav strukovnog obrazovanja mora biti popraćen kontinuiranim unaprjeđivanjem i modernizacijom kurikuluma te povezivanjem poslovnog sektora (posebno MSP) sa obrazovnim sektorom. Sustav strukovnog obrazovanja mora biti spreman učinkoviti odgovarat ina potrebe za novim i naprednim strukovnim vještinama razvijenima unutar i za potrebe konkretnog regionalnog gospodarskog konteksta. Sustav također mora biti otvoren za sve, što uključuje i osobe koje su već prethodno završile obrazovanje i žele dodatno unaprijediti i osuvremeniti svoje stečene vještine i znanja.

Kada se ovako razmotri, na sustavu strukovnog obrazovanja leži važna uloga u rješavanju problema nedostatnih vještina, posebno u sektorima sa značajnijim potencijalom rasta, poput ICT sektora, zdravstvene skrbi, zelenih tehnologija, personaliziranih usluga, poslovnih servisa i pomorskog gospodarstva, ali i ostalih sektora koji su u potrebi za visokokvalificiranom radnom snagom. Temeljni stup razvoja sustava strukovnog obrazovanja u EU danas leži upravo u razvijanju dvostrukih sistema učenja.

## 5.4. Unaprjeđenje ishoda učenja, procjena i prepoznavanje

Obrazovni sustav može doprinijeti stvaranju novih radnih mjesta samo ukoliko je temeljen na procesu učenja usmjerenom na znanje, vještine i kompetencije osoba u obrazovnome procesu, odnosno ukoliko je fokusiran na primarno ishode učenja, a ne puku potrebu na provođenje vremena u obrazovnom procesu i formalnom dovršetku određenih obrazovnih faza. Obrazovne institucije na svim razinama moraju se prilagođavati kako bi kontinuirano unaprjeđivale kvalitetu ishoda obrazovanja svojih polaznika.

Procjena stečenih znanja i vještina pritom igra važnu ulogu. Iako mnoge zemlje članice EU danas imaju reformirane kurikulume, još uvijek postoji izazov daljnje modernizacije procjene kako bi se unaprijedio proces učenja. Kako bi procjenjivanje (ključnih) kompetencija bilo kvalitetno, ono mora razmatrati stečene kompetencije u kontekstu konkretnih ishoda učenja i razvijati sustav ispitivanja (ispite i testove) koji će biti u stanju procjenjivati upravo to. Iz ovoga proizlazi neizostavan značaj novih tehnologija kako bi se iste iskoristile za iznalaženje novih oblika procjenjivanja relevantnih kompetencija. Procjenjivanje kompetencija treba biti aktualno kako unutar tako i izvan škole

odnosno obrazovnog sustava i protezati se na širu populaciju. Na taj način strukture vlasti moći će bolje procijeniti pomanjkanje određenih vještina na svojem području, određivati investicijske prioritete te razvijati alate za procjenu vještina, posebice u području rješavanja problema, kritičkog razmišljanja te poduzetništva.

Razni EU instrumenti poput European Qualification Framework (EQF), Europass, European credit transfer systems (ECTS i ECVET), višejezična klasifikacija European Skills/Competences, Qualifications and Occupations (ESCO) i ostali okviri za procjenu kvalitete služe pružanju podrške mobilnosti osoba u obrazovnome procesu. Oni istodobno unapređuju razinu transparentnosti odnosno omogućuju jedinstven obrazac za usporedbu stečenih kvalifikacija u različitim zemljama (EQF) te kreiraju sustav bodovanja koji se može transferirati između raznih područja (ECTS).

Prepoznavanja kvalifikacija stečenih u visokome obrazovanju kao i kvalifikacija koje omogućuju pristup višoj razini obrazovanja ovdje se nameće kao prioritet. Akademska mobilnost i internacionalizacija visokoškolskog obrazovanja u kontekstu EU ali i šire je nužna za osiguranje statusa EU kao područja atraktivnog za istraživače i istraživanja. Kako bi se EU nametnula kao atraktivno područje za studente i istraživače, nužno je razvijati nove pristupe u procjenjivanju stečenih znanja i vještina.

## 5.5. Potencijal digitalnih tehnologija za obrazovni sustav

Moderne tehnologije nude nesagledive mogućnosti u kontekstu poboljšanja kvalitete, pristupa i jednakosti u procesu obrazovanja. One predstavljaju snažan potencijal za unapređenje efikasnosti obrazovnog procesa i smanjenje prepreka u obrazovanju, s posebnim naglaskom na društvene barijere. Zahvaljujući njima, pojedinci su u mogućnosti učiti bilo gdje i u bilo koje vrijeme, i na taj način stvarati svoje individualne putove u obrazovanju.

Digitalno učenje i trendovi unutar Open Educational Resources (OER) sistema omogućuju nastanak i razvoj značajnih inovacija u svijetu obrazovanja, omogućujući ekspanziju obrazovnih ponuda preko tradicionalnih formata i granica. Novi, personalizirani načini učenja, korištenje digitalnih tehnologija, suradnja, bottom-up prakse u kojima je učenik također kreator obrazovnoga sadržaja neke su od najznačajnijih prednosti učenja u digitalnome svijetu današnjice. Međutim, kako bi se omogućio razvoj ovih potencijala digitalnih tehnologija, nužno je prije svega kod polaznika osigurati dobre računalne vještine. U ovome kontekstu proizlazi odgovornost zemalja članica da unapređuju razinu informatičke pismenosti stanovništva.

Digitalne tehnologije također omogućuju osiguranje baza znanja dostupnih svima. Ovo je važno spomenuti zbog činjenice kako kvaliteta obrazovnog procesa u značajnoj mjeri počiva i na dostupnosti šireg spektra obrazovnog materijala za korisnike. U tom smislu treba dodatno poticati razvoj Open Education Resources (OER) sustava, kao i mehanizama za procjenu znanja i vještina stečenih u njegovome kontekstu. Obrazovne institucije koje nisu integrirale svoje aktivnosti u OER sustav trebaju usmjeriti svoje aktivnosti u ostvarivanju suradnje s naprednijim obrazovnim institucijama kako bi bile u stanju odgovoriti na zahtjeve digitalnih učenika. Ovdje se kao potreba nameće osiguranje ICT vještina podučavanja kod osoblja u obrazovnom sustavu, kako bi ono bilo u stanju u punoj mjeri iskoristiti prednosti ICT učenja i prenijeti ovaj način podučavanja u svakodnevnu praksu.

Razvoj digitalnih pristupa u učenju danas značajno transformira tržište obrazovanja. U posljednjem razdoblju sve je veći broj nekomercijalnih ponuđača OER sadržaja koji iskorištavaju mogućnosti slobodnog pristupa informacijama, internetske razmjene datoteka, open source pristupa i sl.

## 5.6. Kompetencije nastavnog osoblja

Izrazito važan preduvjet koji mora biti ispunjen kako bi se osiguralo da osobe u obrazovnome procesu steknu kompetencije potrebne za uspješno nadmetanje na tržištu rada je povezan s potrebom osiguranja visokokvalitetnog i stručnog nastavnog osoblja. Kao posljedica masovnog umirovljenja nastavnog osoblja iz baby boom ere te ozbiljnijeg pomanjkanja stručnog osoblja u određenim obrazovnim područjima, danas je sve je izraženija potreba za kvalificiranim nastavnim osobljem na svim razinama. Stoga je nužno djelovati u pravcu povećavanja atraktivnosti nastavničke profesije, što se može postići raznim financijskim i nefinancijskim inicijativama.

Kako bi se mogla razviti prikladna populacija stručnog nastavnog osoblja, nužno je razvijati i sustavno provoditi strategije usmjerene regrutiranju i osposobljavanju kvalitetnog kadra. U tom smislu zemlje članice trebaju razviti kompetencijske okvire odnosno profesionalne profile nastavnog osoblja na svim razinama obrazovanja. Usto, kako bi se u nastavničku populaciju uključilo što više visoko kvalificiranog kadra, nužno je ustanoviti i mjere procjene njegove kvalitete, usko bazirane na procjeni striktnih kompetencija osoblja. Iz ovoga proizlaze potrebe za daljnjim investiranjima u ovome segmentu. Posebna pažnja prilikom osposobljavanja kvalitetnog nastavnog kadra mora biti usmjerena obrazovanju nastavnika u područjima korištenja novih tehnologija, različitosti i inkluzije, rada s grupama s posebnim potrebama, s djecom u teškoćama u razvoju te manjinama i ostalim grupama kojima je otežan pristup obrazovanju.

Nastavni kurikulumi, a posebno oni u području strukovnog obrazovanja, moraju biti razvijani na način povećanja njihove relevantnosti za konkretna radna mjesta. U tom smislu nužno je ojačavati suradnju između obrazovnih institucija i sektora poduzetništva, te kontinuirano uvlačiti poduzetnike u sam proces učenja u učionicama kako bi se unaprijedio nastavni proces.

## 5.7. Financiranje obrazovanja

Investicije u obrazovni sustav predstavljaju ključno područje unaprjeđenja produktivnosti i gospodarskog rasta. Globalna ekonomska kriza rezultirala je među ostalim i smanjenim ulaganjima u obrazovanje te rezanju plaća nastavnog osoblja, što je u konačnici dovelo do određenog smanjenja kvalitete obrazovnog sustava. Ovakva situacija je tim ozbiljnija jer sa sobom povlači mogućnost ozbiljnih negativnih posljedica u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju za korpus vještina i znanja stanovništva Europske unije. Jedan od načina rješavanja pomanjkanja javnih sredstava za obrazovni sektor je usmjeren poticanju privatnih inicijativa i investicija. Fokus prilikom financiranja u sektor obrazovanja treba biti stavljen na maksimalizaciju učinka ulaganja i to na svim razinama obrazovnog ciklusa.

Od primarne je važnosti prilikom osiguranja efikasnosti obrazovanja djelovati u području nižih stupnjeva obrazovnog procesa kako bi se smanjila mogućnost neuspjeha u obrazovnom procesu kod pojedinaca te uklonile negativne posljedice u odrasloj dobi, poput slabijih uspjeha u školovanju,

smanjene zapošljivosti, manjih primanja, prevencije kriminala i sl. Kvalitetno i prouštivo rano obrazovanje mora biti maksima koja se u svakom pogledu može samo isplatiti.

Povrat ulaganja, kako javnih tako i privatnih, značajno je u svim segmentima, a pogotovo u području strukovnog obrazovanja, visokog školstva i obrazovanja odraslih, Iskustva pokazuju kako dobro organizirani sistemi strukovnog obrazovanja koje integrira dvostruki sistem učenja jamče povrat ulaganja u dugoročnom razdoblju čak i kada direktna financijska korist od rada osoba na naukovanju u firmama isprva ne pokriva troškove njihova obrazovanja.

U kontekstu ulaganja u obrazovanje, javna financijska sredstva trebala bi biti usmjerena prvenstveno prema onim radnim sektorima unutar kojih raste potreba za specifičnom radnom snagom. Privatna ulaganja odnosno poduzeća trebala bi s druge strane povećati svoja ulaganja u inicijalne aktivnosti strukovnog usavršavanja te posebno surađivati sa obrazovnim institucijama, posebno u smislu osiguranja vlastite opreme za potrebe obrazovnog procesa. Povrat investicija u obrazovanje dodatno je posebno prisutan u segmentu ulaganja u visoko obrazovanje, i ogleđa se u koristi za pojedince ali i društvo u cjelini.

Nezaobilazna stavka kod osiguranja financijskih sredstava za obrazovni proces predstavljaju Strukturni fondovi Europske unije, posebice Europski socijalni fond. Program Erasmus ovdje valja posebno istaknuti kao područje potpore aktivnostima mobilnosti, suradnje, potpore obrazovnim politikama te transnacionalnih inicijativa.

## 5.8. Važnost stvaranja partnerstava

Kontinuirano poticanje partnerstava između različitih institucija i sektora predstavlja važan preduvjet prilikom definiranja realno potrebnih vještina radne snage u promjenjivom gospodarskom okruženju. Partnerski odnos javnih i privatnih institucija ne samo da omogućava bolje financiranje obrazovnog procesa, već pruža mogućnost za međusobno učenje, zajednički razvoj obrazovnih politika i zajednički rad na njihovoj implementaciji. Samo efikasna partnerstva mogu međusobno povezati razne segmente politika, razne podsektore u obrazovanju i usavršavanju, javne i privatne aktere te različite stupnjeve upravljanja.

Ojačavanje javno-privatnih partnerstava maksimalizira ishode aktivnosti u razvijanju strategija razvoja vještina. Kako bi bila održiva, ona moraju slijediti jasno postavljene ciljeve i predstavljati supstantivni dio svih politika usmjerenih obrazovanju. Partnerstva također kataliziraju suradnju između širokog spektra relevantnih dionika, poput organizacija učitelja, društvene organizacije, studentska tijela.

Na razini EU postoje različiti oblici ostvarivanja ovakvih partnerstava. Knowledge and Innovation Communities (KIC) kao i European Institute of Innovation and Technology (EIT) okupljaju dionike iz sektora obrazovanja i istraživanja kao i aktere iz poduzetničkog sektora sa svrhom razvoja vještina radne snage na integrqalan način u skladu s realnim potrebama i izazovima gospodarstva. Dodatan primjer nam nudi Grand Coalition for ICT koji objedinjuje industriju, poslodavce, obrazovne institucije i vladina tijela u nastojanjima rješavanja problema povezanih s pomanjkanjem određenih vještina u ICT sektoru.

U ovome kontekstu potrebno je još jednom naglasiti mogućnosti koje promocija partnerstava u raznim segmentima obrazovanja nude fondovi Europske unije, s posebnim naglaskom na Erasmus program.

## 5.9. Prioriteti za zemlje članice EU

Europska komisija je u skladu sa specijalnim preporukama za pojedine zemlje članice EU u sektoru obrazovanja izdanima 2012. godine iznijela 6 preporuka za reformu sustava obrazovanja. Kako bi se uspješno borile protiv nezaposlenosti, a posebice nezaposlenosti mladih, te katalizirale procese razvoja visoko kvalitetnih vještina radne snage na svojim područjima, zemlje članice pozvane su na vođenje računa o sljedećim točkama:

1. **Promocija izvrsnosti u strukovnom obrazovanju.** Važno je u skladu s okolnostima na nacionalnoj razini razvijati kvalitetne dvostruke sisteme strukovnog obrazovanja, ujednačavati obrazovne politike sa regionalnim i lokalnim razvojnim strategijama, poticati procese pametne specijalizacije, razvijati kraće (dvogodišnje) obrazovne programe za tercijarnu razinu obrazovanja usmjerene na razvoj specijalnih vještina u zasebnim sektorima (pogotovo ICT, zdravstvena skrb, zelene tehnologije) te ojačavati lokalna, nacionalna i međunarodna partnerstva između raznih aktera obrazovnog i privatnog sektora.
2. **Poboljšati performanse onih grupa učenika koje karakterizira viši stupanj ranog napuštanja procesa obrazovanja i nizak stupanj razvijenosti osnovnih vještina.** Preporučene aktivnosti u ovome segmentu usmjerene su omogućavanju visoko kvalitetnog i dostupnog obrazovanja za djecu, koje će ojačati učenje osnovnih vještina. Pritom je nužno osigurati sistem ranog otkrivanja osoba sa smanjenim potencijalom usvajanja osnovnih vještina te osigurati individualnu podršku.
3. **Ojačati stjecanje transverzalnih vještina koje povećavaju zapošljivost (poduzetništvo, digitalne vještine, poznavanje stranih jezika).** Stjecanje i ojačavanje transverzalnih vještina treba biti prisutno na svim razinama obrazovanja- od osnovnog do visokog. Pritom valja koristiti inovativne pedagoške metode usmjerene prvenstveno prema učeniku/studentu te razvijati alate za procjenu i evaluaciju stečenih vještina. Od velike je važnosti osigurati kod svake mlade osobe da prije izlaska iz obavezne sfere obrazovanja steknu barem jedno praktično poduzetničko iskustvo.
4. **Smanjiti broj nisko kvalificiranih odraslih osoba.** Ključne aktivnosti u ovome segmentu povezane su sa kreiranjem nacionalnih strategija i ciljeva, poticanjem inicijativa kod poduzeća koja se bave obrazovanjem odraslih, prepoznavanjem vještina i kompetencija stečenih izvan formalnog obrazovnog procesa te ustanovljavanje one-stop shopova koji integriraju različite servise za cjeloživotno učenje poput prepoznavanja znanja i profesionalnog usmjeravanja.
5. **Ojačati korištenje ICT tehnologija u učenju.** U ovome smislu potrebno je modernizirati ICT infrastrukturu u školama te poticati metode učenja i procjene koje počivaju na ICT tehnologijama.
6. **Revidirati i ojačati profesionalni profil svog nastavnog osoblja.** Ovo se odnosi na nastavno osoblje na svim razinama školovanja. Od važnosti je unaprjeđivati kvalitetu pedagoških i akademskih vještina nastavnika te ustanoviti učinkovit sustav za regrutaciju, odabir i profesionalni razvoj nastavnog osoblja na temelju jasno definiranih potrebnih kompetencija potrebnih na svakome stupnju njihove karijere. Usavršavanje digitalnih vještina osoblja ovdje je prioritet.

Usvajanje navedenih preporuka treba biti popraćeno povećanjem učinkovitosti ulaganja u sektor obrazovanja. Potrebno je posebno voditi računa u razvijanju sustava financiranja u segmentima strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih, s posebnim naglaskom na ostvarivanje javno-privatnih investicija i osiguranje elementa rada u procesu obrazovanja.

## 5.10. Trendovi u strateškom planiranju predškolskog obrazovanja na EU razini

**Denmark's strategy for lifelong learning** se na predškolski odgoj osvrće u kontekstu planiranja cjeloživotnog učenja. Kako bi se osigurali dobri polazišni temelji za individue da sudjeluju u programima cjeloživotnog obrazovanja, nužno je već u predškolskom odgoju i obrazovanju osigurati stjecanje znanja i vještina na koje će se kasnije nadograđivati viši stupnjevi obrazovanja. Za predškolski obrazovni sustav je važno da polaznicima osigura solidne temelje u osnovnim znanjima, a pogotovo jezične vještine. Usto se naglašava potreba za razvijanjem suvremenih kurikuluma i fokusiranje podučavanja na dijete.

**Learning and competence 2020, Strategy of the Finnish National Board of Education (FNBE)** predškolsko obrazovanje promatra prvenstveno kao polazno područje za ostvarenje motivacije za učenje i privrženost učenju te stvaranje sposobnosti djece za cjeloživotno učenje u budućem životu. Isto shvaćanje predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja promovira i finski strateški dokument **Regional strategy for education and research** koji se zalaže za lokalno i regionalno sveobuhvatno i na visokokvalitetno obrazovanje u predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju koje učenicima osigurava sve osnovne vještine i znanja za nastavak školovanja. Posebnu pozornost stavlja na ostvarenje između predškolskih i osnovnoškolskih ustanova na regionalnoj i nacionalnoj razini te sudjelovanje na međunarodnim aktivnostima. Usto promovira razvoj novih metoda učenja te posebno e-učenje koje doprinosi ostvarenju regionalne ujednačenosti visokog standarda obrazovnog sustava.

## 5.11. Trendovi u strateškom planiranju osnovnoškolskog obrazovanja na EU razini

**Denmark's strategy for lifelong learning** također se osvrće se na problematiku planiranja osnovnoškolskog sustava obrazovanja u kontekstu planiranja cjeloživotnog obrazovanja. Pred osnovnoškolsko obrazovanje postavlja se zahtjev za osiguranjem izvrsnih temeljnih vještina i kompetencija kao baze za stjecanje novih znanja u nastavku života. Kao i za predškolsko obrazovanje, od posebnog je interesa u području osnovnoškolskog sustava učenicima osigurati izvrsne jezične vještine kao i vještine u računanju, prirodnim znanostima i engleskome jeziku. Školstvo usto mora poticati kreativnost i neovisnost kod učenika, kao i ostale kompetencije koje će im biti potrebne u globalnom kontekstu.

**Learning and competence 2020, Strategy of the Finnish National Board of Education (FNBE)** postavlja pred osnovnoškolsko obrazovanje sljedeće zahtjeve:

- stjecanje građanskih vještina
- unaprjeđenje ishoda učenja i znanja u školama
- individualan pristup u postizanju efikasnijeg obrazovanja
- jezične vještine
- upotreba IKT
- briga za fizičko, mentalnu i društvenu dobrobit učenika
- osiguravanje dodatnih aktivnosti

## 5.12. Trendovi u strateškom planiranju srednjoškolskog obrazovanja na EU razini

**Denmark's strategy for lifelong learning** pred srednjoškolsko obrazovanje postavlja izazov osiguranja izvrsnih kvalifikacija za sve polaznike kako bi se mogli uspješno natjecati na tržištu rada i nastaviti obrazovanje u nastavku života. Srednjoškolsko obrazovanje stoga mora biti atraktivno i izazovno, a poseban naglasak je stavljen na smanjenje broja ljudi koji rano napuštaju obrazovanje. Srednjoškolsko obrazovanje također mora učenika opskrbiti dobrim akademskim vještinama kako bi se olakšao njihov prijelaz na višu razinu obrazovanja.

**Learning and competence 2020, Strategy of the Finnish National Board of Education (FNBE)** kao glavne karakteristike srednjoškolskog obrazovanja navodi sljedeće:

- dodatno pojačavanje znanja i vještina, posebno u smislu sposobnosti korištenja informacija
- ojačavanje kapaciteta za nastavak obrazovanja
- njegovanje društvenog duha
- upotreba ICT tehnologija

**Regional strategy for education and research** (Finska) na značaj srednjoškolskog obrazovanja također gleda unutar konteksta ostvarenja osnovnih kvalifikacija za daljnje obrazovanje i tržište rada, te posebno ističe potrebu za povećanjem upotrebe ICT tehnologija u obrazovnom sustavu.

## 5.13. Trendovi u strateškom planiranju visokog obrazovanja na EU razini

Po pitanju pristupa u strateškoj orijentaciji kod razvijanja visokoobrazovnog sustava zemalja u EU kontekstu, analiza strateških dokumenata odabranih zemalja pokazuje ujednačene tendencije.

Vjerojatno najrazrađeniji pristup u strateškom planiranju visokoškolskog obrazovanja nalazimo u irskoj **National Strategy for Higher Education to 2030**. U sljedećoj tablici izložene su osnovne postavke ove strategije po segmentima visokog obrazovanja:

Podučavanje i učenje	<ul style="list-style-type: none"><li>• osiguranje vrhunskog iskustva u studiranju u visoko kvalitetnom okruženju. Osiguranje vrhunskih resursa u obliku knjižnica, laboratorija, opreme za e-učenje i sl.</li><li>• osiguranje povratnih informacija od studenata te iskorištavanje istih za poboljšanje obrazovnog procesa i institucija te politika</li><li>• osiguranje okruženja za učenje koje je usmjereno istraživanju, dobrim praksama i znanju</li><li>• posebnu pažnju treba staviti na osiguranje visokog studijskog iskustva za studente na prvoj godini kako bi se poboljšao ishod njihova učenja u višim godinama</li><li>• svi preddiplomski i postdiplomski programi moraju uključivati generičke vještine za uspješnu integraciju u društvo i tržište rada</li><li>• sve visokoškolske ustanove moraju osigurati visoku razinu kvalifikacija za osoblje i biti angažirani u njihovom</li></ul>
----------------------	--



	kontinuiranom usavršavanju
Istraživanje	<ul style="list-style-type: none"> <li>• povećanje ulaganja u aktivnosti istraživanja i razvoja</li> <li>• istraživačima treba osigurati širi fokus, bolju mobilnost i bolje mogućnosti u razvoju karijere</li> <li>• osiguranje kvalitete doktorskih programa u skladu s međunarodnim standardima, a čak i preko njih</li> <li>• određivanje prioriteta kod javnog financiranja istraživačkih aktivnosti</li> <li>• transfer znanja treba biti ugrađen u institucionalne aktivnosti i nagrađivan. Od posebne je važnosti komercijalizacija intelektualnog vlasništva i rezultata javno financiranih istraživačkih aktivnosti</li> </ul>
Povezanost sa širim društvenim kontekstom	<ul style="list-style-type: none"> <li>• treba ojačati povećanu mobilnost studenata i osoblja s ostalim obrazovnim institucijama, poduzećima, industrijom i ostalim segmentima šire društvene zajednice</li> <li>• razvijati programe u skladu s ostalim potrebama šire zajednice</li> <li>• prepoznavati društveni angažman studenata kroz programe akreditacije</li> <li>• uključivati širu zajednicu u procese planiranja aktivnosti i programa</li> </ul>
Internacionalizacija visokog obrazovanja	<ul style="list-style-type: none"> <li>• visokoobrazovne institucije se potiče da u sklopu svoje misije ugrade povezanost s nacionalnim i globalnim perspektivama</li> <li>• promoviranje integracije, sigurnosti i blagostanja međunarodnih studenata</li> </ul>

Vrlo slične zahtjeve pred visokoškolski sustav obrazovanja postavlja i **Further and Higher Education Strategy 2020** (Malta).

**Education policy Outlook Denmark** u području visokog obrazovanja naglasak stavlja na potrebu kvalitetnog pripremanja studenata za budući život i osiguranje pravednosti i kvalitete visokoobrazovnog sektora. Osiguranje kvalitete obrazovanja proteže se na poboljšanje općenite kvalitete školovanja i sustava evaluacije i procjene provedbe programa.

**Denmark's strategy for lifelong learning**, iako općenito usmjerena na strateško planiranje cjeloživotnog obrazovanja, također se dotiče sustava visokog školstva i ističe potrebu za poboljšanjem sustava kroz ojačavanje suradnje između poduzeća i fakulteta te poboljšanjem okruženja za razvoj znanja i vještina u visokom školstvu. Visokoobrazovana radna snaga igra ključnu ulogu u inovacijama i rastu, a time i u osiguranju dinamičnog razvoja u društvu. Ovdje je važno osigurati znanja i vještine, ali i osjećaj za „know-how“ odnosno praktičnost u primjeni znanja i vještina kako bi se uspješnije natjecali na tržištu. Treba ukloniti zapreke u visokoškolskom obrazovanju koje otežavaju iskorištavanje znanja i vještina stečenih u prethodnim razinama obrazovanja. U tom smislu treba osigurati koheziju između visokoškolskih programa i stalih oblika, posebno cjeloživotnog učenja. Treba osigurati veći broj cjeloživotnih obrazovnih programa u visokoobrazovnom sektoru. Također raditi na osiguranju visokih pedagoških i akademskih standarda visokoškolskih programa.

Zahtjevi koje danska strategija za cjeloživotno osiguranje stavlja pred visokoškolski sustav su usmjereni prema povećanju ukupnog broja visokoobrazovnih osoba, inkorporiranje najboljih

svjetskih praksi, promociju sadržaja koji uvažavaju potrebe društva, ohrabrivanje mladih na ulazak u visoko obrazovanje, promociji praktičnih znanja i stvaranju vrhunskih programa u područjima znanosti, tehnologije i zdravlja.

**Estonian Higher Education Strategy** sadrži elemente navedenih strategija, no posebno ističe potrebu za povećanje broja doktorskih studija u skladu s potrebama društva odnosno osiguranju visoko obrazovanog kadra za specifične segmente na kojima počiva estonsko gospodarstvo i društvo.

Strateški dokument **Danish science, innovation and higher education – a global perspective** donosi sljedeće ključne principe u planiranju visokog obrazovanja:

- Ojačavanje kvalitete i kohezije visokog obrazovanja
- Promocija izvrsnosti i socijalne relevantnosti znanosti
- Stimuliranje internacionalizacije sektora znanosti, inovacija i visokog obrazovanja
- Promoviranje inovativnosti u poduzećima, javnim ustanovama i visokom obrazovanju
- Razvijanje i osiguranje dinamične strukture administracije, podrške i financiranja

Naglasak pri ostvarenju kvalitetnog visokoškolskog sustava stavljen je na poticanje studenata na interdisciplinarni pristup odnosno usmjerenost povezivanju različitih disciplina. Također se promovira mobilnost i globalna perspektiva studiranja, posebno u smislu doprinosa obrazovnog sustava zemlje akumulaciji globalnog znanja, pri čemu je posebna važnost stavljena na suradnju sveučilišta sa ostalim institucijama u svijetu. Istraživački rad treba komercijalizirati, odnosno istraživačke aktivnosti usmjeriti stvaranju novih proizvoda i usluga s dodanom vrijednošću, pri čemu je ključno uspostavljati suradnju između sveučilišta i industrije, s posebnim naglaskom na osnivanje klastera i razvijanje infrastrukture za tehnološke usluge poduzećima. Potrebu za postizanjem suradnje između visokoškolskih obrazovnih institucija i aktera iz ostalih sektora također naglašava finski **Regional strategy for education and research**.

## 5.14. Trendovi u strateškom planiranju cjeloživotnog obrazovanja na EU razini

**Denmark's strategy for lifelong learning** naglašava potrebu da cjeloživotno obrazovanje mora biti relevantno i dostupno svima te mora i onima s najnižom razinom talenata i stupnja obrazovanja osigurati prikladne mogućnosti za uključanje u procese cjeloživotnog obrazovanja. Cjeloživotno razvijanje vještina i kompetencija treba biti ojačano i u privatnom i u javnom sektoru, pri čemu je važno poticati javna i privatna ulaganja u procese obrazovanja. Cjeloživotno obrazovanje mora neprestano razvijati i unaprjeđivati sistem vođenja i konzultacija za osobe uključene u obrazovne programe kako bi se svima osigurao odabir obrazovnog programa prikladnog njihovim individualnim mogućnostima i potrebama. Osiguranje međunarodne dimenzije odnosno mobilnosti pritom je također važno.

Od ključne je važnosti kod planiranja cjeloživotnog obrazovanja:

- osigurati participiranje (potražnju) u cjeloživotnom obrazovanju što većeg broja ljudi, u javnom i privatnom sektoru
- poticati investicije u ljudske resurse u svim sektorima, a pogotovo u MSP-ovima. Utjecati na svijest o osobnoj odgovornosti za sudjelovanje u programima edukacija.

- u procese cjeloživotnog obrazovanja posebno uključivati starije radnike sa niskom razinom vještina, te ih posebno motivirati da nadgrade i poboljšaju postojeća znanja i vještine
- MSP poticati da osigura razvoj vještina i znanja svojih radnika u skladu s potrebama poslovanja. Treba osigurati da radna mjesta budu ujedno i mjesta za učenje.
- Odgovornost je vlasti da osigura dobar okvir, relevantne edukativne programe visoke kvalitete i ostale inicijative koje osiguravaju dobre mogućnosti za sudjelovanje u cjeloživotnom obrazovanju za sve
- Sustav cjeloživotnog obrazovanja mora biti fleksibilan odnosno usklađen s promjenama na tržištu rada
- Ispunjenje ciljeva temelji se na uskom dijalogu sa socijalnim partnerima i stvaranju partnerstava sa svim ostalim relevantnim igračima na svim razinama društva.

Ključne inicijative u području cjeloživotnog obrazovanja su sljedeće:

- osigurati priznavanje ishoda učenja
- ojačati vođenje i savjetovanje za zaposlenike i poduzeća
- povećati sudjelovanje u programima cjeloživotnog učenja
- programe učiniti atraktivnijima, i sposobnima odgovoriti na individualne potrebe pojedinaca i poduzeća
- u dijalogu sa socijalnim partnerima iznaći nove modele financiranja obrazovnih aktivnosti
- u MSP-ovima promovirati sistematski pristup razvijanju vještina i znanja za zaposlenike
- povećati javne i privatne investicije u cjeloživotno obrazovanje
- razviti sistem indikatora o ispunjenju ciljeva sustava cjeloživotnog obrazovanja

**Learning and competence 2020, Strategy of the Finnish National Board of Education (FNBE)** definira ove karakteristike sustava cjeloživotnog obrazovanja:

- učenje uz rad
- povećanje uspješnog završavanja cjeloživotnih programa obrazovanja
- promocija inovacija, poduzetništva i regionalnog razvoja
- partnerstva između VET sustava, visokog školstva i gospodarstva

Kao i kod ostalih razina obrazovanja, naglašava se potreba za povećanom upotrebom ICT mogućnosti u procese cjeloživotnog obrazovanja. Ovaj element također posebno ističe finski **Regional strategy for education and research**, te naglašava važnost cjeloživotnog obrazovanja zbog njegove promocije regionalne konkurentnosti te radne kulture kod pojedinaca te usuglašavanja proizvodnje vještina u skladu s potrebama lokalnog gospodarstva i industrije.

## 5.15. E-učenje u kontekstu cjeloživotnog obrazovanja

Analiza sektora cjeloživotnog učenja poduzeta u okviru pripreme ove strategije obrazovanja ukazala je na kontinuiran rast važnosti upotrebe e-metoda učenja u svim područjima cjeloživotnog obrazovanja. Istina jest da e-učenje i općenito upotrebu ICT tehnologija promovira svaka nacionalna i EU relevantna strategija u području obrazovanja, no kod cjeloživotnog obrazovanja e-učenje ima

mного veći značaj, pogotovo na praktičnom planu. Ovome je tako zbog same naravi cjeloživotnog učenja, u kojem pojedinci za razliku od ostalih razina učenja, često nisu uže inkorporirani u obrazovne institucije u fizičkom smislu, te često nisu u mogućnosti odvojiti dostatnu količinu vremena na putovanja i kontinuiranim obrazovnim procesima u fizičkom okruženju obrazovnoga sustava. E-učenje predstavlja metodu *par excellence* u nadilaženju ovih prepreka i omogućava svakome i često u svakom trenutku koji pojedincu odgovara da uzme učešća u obrazovnom procesu.

U kontekstu Republike Hrvatske, metode e-učenja nisu niti izdaleka iskorištavane u obujmu prakse globalnog konteksta. Iz ovoga razloga ova strategija naglašava potrebu za katalizacijom procesa uspostave e-metoda u učenju, posebno u kontekstu cjeloživotnog obrazovanja. U nastavku je izložen kraći pregled postojećih praksi povezanih s e-učenjem, a na kraju su dane preporuke na temelju tih praksi koje mogu poslužiti za bolje planiranje i provedbu aktivnosti povezanih sa cjeloživotnim učenjem.

### 5.15.1. E-učenje u globalnom kontekstu

Provedba edukativnih aktivnosti danas sa sobom nosi mnogobrojne prednosti. Neke od tih prednosti povezane su sa brzim pristupom edukacijskim resursima, smanjenje troškova povezanih s edukacijskim materijalima i instruktorima i povećan angažman zaposlenika u procesima učenja nastao zahvaljujući tome što im se jedan širi spektar edukativnih sadržaja nudi doslovno na jednome mjestu, na ekranu.

Industrija e-učenja za razliku od većine ostalih industrija ne pokazuje znakove opadanja, čak niti u kontekstu globalne gospodarske krize. Upravo suprotno, povećava se broj pojedinaca, poduzeća i institucija koje se okreću pogodnostima koje nudi on-line učenje i koji prepoznaju njegovu prikladnost i učinkovitost. Najbolji pokazatelj toga su statistike, a samo neke od njih su sljedeće:

Na globalnoj razini, za 2015. Bilo je predviđeno da će tržište on-line učenja dosegnuti vrijednost od 107 milijardi američkih dolara. Još u 2010. Godini ovaj iznos bio je 32,1 milijarde, a u narednih 5 godina rastao je otprilike za 9,2% godišnje. Predviđeni prihodi na tržištu on-line učenja za 2015. su procijenjeni na 49,9 milijarde dolara.

Rate rasta tržišta on-line učenja na globalnoj razini pokazuju koliko je ovaj način učenja u pojedinim zemljama postao značajnim faktorom. Zemlje u kojima se ovo tržište najviše razvija danas su Indija (rast od 55%), Kina (52%), Malezija (41%), Rumunjska (38%), Poljska (28%), Češka Republika (27%), Brazil (26%), Indonezija (25%), Kolumbija (20%) i Ukrajina (20%).

LMS tržište (Learning Management System Market) je u 2013. Bilo vrijedno oko 2.5 milijardi američkih dolara, a u 2015. procjenjuje se da je poraslo za čak 25,2% odnosno na 4 milijarde. Ovaj rast će se nastaviti tako da se u 2018. očekuje da će iznositi 7 milijardi dolara, a da će područje najvećeg rasta biti Sjeverna Amerika.

Vrijednost proizvoda i usluga na tržištu mobilnog učenja u 2012. godini iznosila je 5.3 milijarde dolara, a uz predviđenu stopu rasta od 18,2% godišnje, očekuje se da će doseći 8.7 milijardi u 2015. odnosno 12.2 milijarde do 2017. godine. U 2012. godini top kupci mobilnih usluga i proizvoda za učenje bili su SAD, Japan, Južna Koreja, Kina i Indija.

### 5.15.2. Mogućnosti on-line metoda i alata za učenje u poduzećima

Upotreba MOOC (Massive Open Online Course) sistema također je u porastu. Procjenjuje se da oko 8% poduzeća na globalnoj razini danas koristi MOOC, dok još oko 7% planira u skoroj budućnosti iskoristiti pogodnosti on-line učenja. Očekuje se da će broj poduzeća koje aktivno koristi neki oblik MOOC-a u sljedeće dvije godine porasti za dodatnih 28%. Više od 350 poduzeća danas surađuje sa Courserom i Udacityjem (pružatelji usluga on-line učenja) sa svrhom identifikacije najboljih studenata odnosno kandidata za radna mjesta. Kompanija Google je oko 80.000 svojih zaposlenika uključilo u Udacityjev HTML5 kurs on-line učenja.

Oko 77% poduzeća u SAD-u danas svojim zaposlenicima nudi on-line tečajeve kako bi poboljšalo profesionalni razvoj svojih zaposlenika

Najveći korisnici sustava za on-line učenje su velika poduzeća, a procjenjuje se da njihov udio u ukupnoj potražnji iznosi 30%

u 2014. najkorištenije metode korporativnog učenja s obzirom na broju sati on-line nastave su bile: učionica s instruktorom (47%), mješovite metode učenja (29,1%), on-line tečajevi bez instruktora (28,5%), virtualna učionica (webcast, s udaljenim instruktorom) (15%), učenje putem mobilnih uređaja (1,4%)

Web portal Capterra renomiranog poduzeća koje spaja kupce i ponuđače poslovnog softvera sastavio je top 20 listu LMS platforma za on-line učenje:

- Moodle
- Edmodo
- ConnectEDU
- Black board
- Sumtotal System
- Cornerstone
- Schoology
- SuccessFactors (SAP)
- Collaborize Classroom
- SkillSoft
- Desire2Learn
- NetDimensions
- Instructure
- Docebo
- Interactyx
- DigitalChalk
- Latitude Learning
- eFront
- Inquisiq r3
- Meridian Knowledge Solutions

### 5.15.3. Top 10 ostalih pružatelja usluga za e-učenje

ELearning Industry Network, renomirana platforma za on-line učenje izdvaja 10 top LMS sistema baziranih na cloud tehnologiji za on-line učenje:

#### *Adobe Captivate Prime (ACP)*

Suvremeni LMS koji korisnicima omogućuje da uspostave, isporuče i statistički prate implementaciju on-line tečajeva. Korisnici su u mogućnosti stvoriti vlastite edukativne programe i pratiti njihov povratni utjecaj na poslovne rezultate. Ovaj sistem koristi jedinstveni Fluidic Player koji je u stanju reproducirati širok spektar formata (doc, pptx, pdf, scorm i sl.) i video materijala bez potrebe za korisnike da instaliraju ikakav dodatan softver na svoja računala. ACP nudi stimulirajuće iskustvo učenja koje održava angažman korisnika na visokoj razini i lako se podešava (potrebno je oko 90 minuta da se uspostavi i pokrene on-line tečaj).

#### *Litmos*

Litmos je jedan od najpopularnijih sistema danas i ima preko milijun korisnika. Svojim korisnicima nudi korisničku podršku i edukativne programe putem mobilnih uređaja.

#### *Docebo*

Omogućuje on-line treninge putem mobilnih aplikacija u svakom trenutku tako da su korisnicima sve potrebne informacije i edukacije dostupni u svakom trenutku.

#### *TalentLMS*

Certificirani portal za edukacije usmjerene zaposlenicima, partnerima, klijentima i studentima. Omogućuje korisnicima da iskoriste svoje prezentacije, video materijala i ostale materijale za pripremu on-line tečajeva koji su dostupni i putem mobilnih uređaja (iPad, iPhone, Android). TalentLMS također nudi mogućnost izrade izvještaja o provedbi tečajeva i ostale analitičke materijale.

#### *CourseMill*

Sadrži tehnologiju Advanced Reports koja nudi napredno praćenje i izvještavanje za administratore. Također podupire mobilno učenje poduzećima kojima je važno da materijali budu dostupni bilo kome i bilo kada.

#### *WiZDOM Training*

Omogućuje prodaju edukativnih programa putem eCommerce platforme. Ovaj LMS je više orijentiran prema vanjskim dionicima nego unutarnjim članovima poduzeća. Sadrži alate kojima se prati korištenje edukativnih programa i ostale statistike.

#### *WizIQ*

Edukativni softver koji omogućuje pružanje tečajeva i u stvarnom vremenu, a korisnicima omogućuje da uspostave, isporuče i upravljaju on-line tečajevima iz svoje vlastite domene.

#### *Mindflash*

Nudi mogućnost izrade i prilagođavanja on-line tečajeva. Sadržaj tečajeva je lako ažurirati i dijeliti ih sa ostalima te tako omogućuje pristup tečajevima u stvarnom vremenu.

#### *SchoolKeep*

Nudi mogućnosti naprednog izvještavanja i upravljanja edukativnim sadržajem i edukativnim timovima. Posebna pogodnost ovog LMS-a je ta što omogućuje integraciju ostalih sustava za on-line učenje te prodaju i promociju edukativnih sadržaja putem eCommerce platforme

#### *Latitude Learning LMS*

Omogućuje korisnicima ponudu treninga za klijente i zaposlenike, što znači da je korisnik u mogućnosti izraditi i isporučiti edukativne programe kako za svoje vlastito osoblje tako i za klijente.

### 5.15.4. E-učenje u području pripreme i provedbe EU projekata

Uz navedene općenite sisteme za uspostavu i provedbu on-line tečajeva i programa, danas postoji i niz on-line specijaliziranih tečajeva u području EU projekata i posebno Project Cycle Managementa koji su jednostavni za korištenje i dostupni svakome sa pristupom Internetu. Polaznici ovih tečajeva nakon uspješnog dovršetka edukacija dobivaju pripadan certifikat. Neki od postojećih on-line tečajeva u ovome segmentu su dostupni na sljedećim mjestima:

- <http://www.justicegroup.us/project-cycle-management>

Program nudi više modula edukacija u području projektnog menadžmenta i pokriva sve relevantne informacije. Usto, polaznicima on-line tečajeva nudi se i poseban modul sa svrhom njihova uvođenja u Online Training System kako bi ih se uvelo u način na koji on-line tečaj funkcionira i kako se istim služiti.

- <http://www.hrea.org/learn/elearning/project-management/>

Korisnike uvodi u osnovne elemente projektnog menadžmenta. Korak po korak korisnike se uvodi u različite procese i tehnike za sve faze projektnog upravljanja, uz savjetovanje prilikom razvoja projektna dokumentacije. Tečaj je namijenjen nevladinim organizacijama sa malo iskustva u projektnom menadžmentu.

- <http://www.sphereproject.org/community/calendar/Project-Cycle-Management/>

Radi se o šestotjednom on-line tečaju posvećenom osnovnim elementima projektnog menadžmenta.

- <http://capacity4dev.ec.europa.eu/article/online-training-logical-framework-approach>

Ovdje je riječ o on-line tečaju u području razvoja logičke matrice koja predstavlja osnovnu jednadžbu svakog EU projekta. Tečaj nudi vide prezentaciju i praktične vježbe za sudionike.

- <http://www.academy-europa.eu/index.php/education/online-courses>

Ova eAcademy platforma sadrži više on-line tečajeva u području pripreme i provedbe EU projekata, a korisnicima također omogućuje pregledavaju lekcije, skidaju edukativne materijale i provjeravaju svoje znanje.

### 5.15.5. Ostale platforme za e-učenje

Uz navedene specijalizirane on-line tečajeve u području pripreme i provedbe EU projekata, svakako valja istaknuti i mogućnosti on-line učenja stranih jezika.

Jedan od globalno najpoznatijih pružatelje usluga u ovome području je svakako **Japanese Pod 101** platforma (<http://www.japanesepod101.com/>). Iako je stranica posvećena učenju japanskoga jezika, njen inovativni pristup u on-line učenju stranih jezika predstavlja dobru praksu u pristupu on-line podučavanja. Za razliku od velikog broja ostalih pružatelja on-line tečajeva u području stranih jezika, Japanese Pod 101 korisnicima omogućuje da japanski jezik uče kroz zabavu, pobuđuje njihov interes i promovira kulturalno relevantne lekcije koje je lako pratiti. Platforma učenje stranih jezika omogućuje korisnicima PC uređaja kao i mobilnih uređaja, što omogućuje učenje japanskoga bilo kada i bilo gdje. Platforma nudi preko 2.000 audio i video tečajeva koje održavaju visoko kompetentni predavači, širok spektar alata za učenje, lekcije u pdf formatu koje se mogu preuzeti kao i diskusijske kanale za korisnike preko kojih mogu razmjenjivati znanja i iskustva. Dodatna je pogodnost ta što se korisnicima nude sadržaji prilagođeni njihovom trenutnom poznavanju jezika, tako da se mogu birati on-line tečajevi za potpune početnike, početnike, naprednije i napredne korisnike. Platforma je integrirana sa društvenom mrežom Facebook tako da je registracija u današnje doba velike popularnosti ove društvene mreže dodatno olakšan pristup i registracija na tečajeve.

**Shaw Academy** platforma (<http://www.shawacademy.com/>) također predstavlja primjer najbolje prakse u organizaciji i provedbi on-line tečajeva. Ova na globalnoj razini priznata interaktivna platforma za on-line učenje nudi vrlo širok spektar područja učenja koja uključuju digitalni marketing, fotografiju, prehranu, grafički dizajn, WEB razvoj, Photoshop, sportska prehrana, Adobe Lightroom, bloging i promocija, razvoj mobilnih aplikacija, prehrana djece, Excel, napredovanje u karijeri, trgovina metalima, budžeting u kućanstvima, zdravlje i fitness, kuhanje, glazba, jezici, kuhanje za djecu, psihologija i prodaja. Platforma nudi visoko kvalitetne, praktične i transparentne edukativne programe, a korisnicima omogućava i podršku stručnog osoblja i stjecanje certifikata na kraju edukacije. Platforma je u potpunosti integrirana sa različitim društvenim mrežama (Facebook, Twitter, Google+ i LinkedIn), tako da je pristup sadržajima značajno olakšan. On-line tečajevi u svim segmentima nude teorijsko i praktično obrazovanje, višestruke interaktivne module, Q&A (questions and answers) sesije, stručno osoblje u svojoj branši koje korisnike vodi kroz proces učenja i slično. Usto, postojeći programi dostupni su svim korisnicima bez obzira na njihov trenutni status znanja u odabranom području, tako da ih mogu pohađati i početnici.

**Udemy** platforma (<https://www.udemy.com/courses/>) po pitanju kategorija sadržaja i područja on-line učenja također predstavlja primjer dobre prakse. Uz općenite kategorije tema (razvoj, poslovanje, internet tehnologije i softver, uredsko poslovanje, osobni razvoj, dizajn, marketing, životni stilovi, fotografija, zdravlje i fitness, učenje, glazba, jezici, priprema ispita), svaka kategorija nudi dodatne podrazdiobe područja i korisnicima omogućuje pronalazak usko specijaliziranih on-line tečajeva. Na primjer, ako korisnik odabere kategoriju poslovanja, dodatno mu se nudi širok spektar podtema poput financija, poduzetništva, komunikacija, poslovnih zakona, nekretnine, prodaja i sl. Platforma sadrži preko 40.000 tečajeva i koristi ili ju je koristilo više od 10 milijuna ljudi. Svaki postojeći tečaj vodi stručnjak u relevantnom području, a svaki je dostupan na zahtjev. Usto, platforma je pogodna za sve platforme (PC i mobilni uređaji- iPhone, iPad i Android) tako da je dostupna svakome i bilo gdje.

**EdX** (<https://www.edx.org/>) nudi sadržaje visokog obrazovanja, a osnovalo ga je Sveučilište Harvard. Platforma nudi visoko kvalitetne tečajeve koje su pripremila prestižna sveučilišta na globalnoj razini



(Massachusetts Institute of Technology, Harvard University, Berkeley, The University of Texas System, Aachen University, Columbia University, Sorbonne Universites i sl.) Za razliku od prethodno navedenih, edX je open source platforma i nudi besplatne kursove za korisnike i studente. Tečajevi koji se nude su raznoliki i pokrivaju široko područje, od studija jezika i kulture (engleski, talijanski i ostali), kvantne mehanike, astrofizike, C# i ostalog programiranja, projektnog menadžmenta, poslovanja, upravljanja vrijednosnim lancem, analize podataka i tako dalje. Platforma također nudi verificirane tečajeve koji korisnicima omogućuju stjecanje certifikata u području koje odaberu. Usto je integrirana sa društvenim mrežama (Facebook, Twitter, Youtube, LinkedIn, Google+, Reddit), a sadržaji su dostupni za fiksne i mobilne korisnike.

## 6. Zaključci i preporuke

U prethodnom tekstu predočili smo stanje sektora obrazovanja u Europskoj Uniji i Republici Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na Istarsku županiju. Problemi u obrazovanju EU slični su problemima u RH, a ni ponuđena rješenja nisu značajnije različita. Strategije nude osnovne principe na kojima bi se trebao bazirati razvoj obrazovanja, te uglavnom navode okvirne mjere koje trebaju pružiti smjer za projekte i aktivnosti koje planira svaki pojedini dionik u sustavu obrazovanja. Strategije su vršni dokumenti koji služe izradi akcijskih planova i poslovnih planova dionika u kojima se tek razrađuju detalji aktivnosti koje mogu dovesti do provedbe neke mjere, uključivši i financijske planove i izvore financiranja.

Svaka država je u strategiji obrazovanja predvidjela ciljeve i mjere usklađene s općim strateškim dokumentima EU, pa tako i Hrvatska. Detaljno smo razložili probleme i strateške ciljeve i na EU i na RH razini u prethodnim poglavljima, s posebnim osvrtom na nacionalnu Strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije i druge dokumente obrazovne politike u Hrvatskoj. Ponuđena su kvalitetna okvirna rješenja koja bi trebalo provesti u idućih nekoliko godina.

Na razini županije izrađene su Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije (2016.) te Županijska razvojna strategija (u nacrtu, 2016.), obje usklađene s EU i nacionalnim strateškim dokumentima. Obje strategije predviđaju veći broj mjera orijentiranih na poboljšanje indikatora u obrazovanju i zapošljavanju. Mjere su detaljno razrađene, sve do aktivnosti koje bi se mogle provoditi te navode i potencijalne izvore financiranja za provedbu. Obje strategije predviđaju praćenje uspješnosti provedbe odn. praćenje ostvarenja postavljenih indikatora uz strateške ciljeve.

### 6.1. Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije

Vizija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije bazira se na zaključcima provedenih analiza. Po svojoj prirodi ona je idealistična i postavljena na gornjoj granici mogućeg. Izabrani prioritetni ciljevi i mjere razrađene u okviru strategije mogu dovesti do ostvarenja vizije, no put do postizanja vizije nije jednostavan.

#### 6.1.1. Vizija

Istarska županija će 2020. godine imati konkurentnu radnu snagu, sposobnu fleksibilno odgovoriti zahtjevima tržišta rada.

Detaljnije obrazloženje govori da su do 2020. godine u Istarskoj županiji značajno unaprijeđene fleksibilnost, kompetencije i zapošljivost radne snage, a obrazovni, gospodarski, javni i civilni sektor zajedno postižu povećanu konkurentnost i inovativnost istarskog gospodarstva. Stanovnici su zadovoljni mogućnostima obrazovanja, rada i zapošljavanja. Povećana radna motivacija i osjećaj promjena u društvu rezultiraju i jačim osobnim angažmanom na razvoju vlastitih potencijala te snažnijom socijalnom kohezijom.

#### 6.1.2. Prioritetni ciljevi i mjere

Kako bi se ostvarila postavljena vizija, potrebno je isplanirati mjere koje će dovesti do potrebnih promjena. Mjere su vezane uz prioritetne ciljeve koji su određeni temeljem analize trenutnog stanja tržišta rada i ljudskih potencijala Istarske županije. Mjere označene žutim direktno su vezane uz područje obrazovanja, no i ostale mjere imaju značajan utjecaj na obrazovni sektor.

Prioritetni cilj	Mjere
1. Upravljanje ljudskim potencijalima na svim razinama	1. 1. Poboljšano poslovno planiranje i planiranje razvoja ljudskih potencijala u tvrtkama i ostalim dionicima tržišta rada; 1. 2. Ciljano upravljanje migracijama i privlačenje kvalitetne radne snage; 1. 3. Olakšan odabir budućeg zanimanja
2. Unaprjeđenje rezultata programa odgoja, obrazovanja i učenja	2. 1. Unaprjeđenje kvalitete odgoja, obrazovanja i učenja 2. 2. Razvoj obrazovnog sustava u skladu s izraženim/planiranim potrebama gospodarstva; 2. 3. Unaprjeđenje kvalitete i fleksibilnosti sustava cjeloživotnog obrazovanja; 2. 4. Poboljšanje dostupnosti školovanja učenicima izvan gradskih centara; 2. 5. Priznavanje informalno stečenog znanja u gospodarstvu.
3. Zajedničko djelovanje svih dionika tržišta rada na lokalnoj i regionalnoj razini	3. 1. Poboljšana sustavna komunikacija između dionika tržišta rada 3. 2. Sustavno stipendiranje i mentoriranje; 3. 3. Postizanje nadstandarda u obrazovanju na lokalnoj razini; 3. 4. Poticanje poduzetništva i samozapošljavanja.
4. Unaprijeđena socijalna inkluzija	4. 1. Unaprjeđenje jednakopravnosti u pristupu tržištu rada 4. 2. Prilagodba obrazovnog sustava za razvoj kompetencija učenika s posebnim potrebama te darovitih učenika; 4. 3. Poticanje društvenog poduzetništva.

## 6.2. Županijska razvojna strategija

Županijska razvojna strategija sveobuhvatni je dokument koji veliku važnost polaže na održivi razvoj, te među ostalim i na razvoj ljudskih resursa i povećanje kvalitete života kao jednog od bitnih elemenata održivog razvoja. Predloženi ciljevi, razvojni prioriteti i mjere povezani su s indikatorima praćenja uspješnosti provedbe, kao i potencijalnim izvorima financiranja mjera. Vizija razvoja županije postavljena u strategiji glasi:

„Istarska županija je autonomna, moderna, otvorena i gospodarski konkurentna regija prepoznatljive kulturne i prirodne baštine, visoke kvalitete života u okvirima uravnoteženog i održivog razvoja.“

### 6.2.1. Prioritetni ciljevi i mjere

Izdvojili smo Cilj „Razvoj ljudskih resursa i visoka kvaliteta života“ koji obuhvaća razvojni prioritet 2.1. vezan uz kvalifikacije radne snage („Povećanje zapošljivosti i radna mobilnost“) te razvojni prioritet 2.2. vezan uz sustav obrazovanja („Razvoj sustava obrazovanja i prilagodba potrebama razvoja gospodarstva. Vidljivo je da su strategije usklađene međusobno te da Strategija razvoja ljudskih potencijala nadopunjuje i proširuje područje vezano uz ljudske resurse u Županijskoj razvojnoj strategiji.

Cilj	Razvojni prioriteti	Mjere
2. Razvoj ljudskih resursa i visoka kvaliteta života	2.1. Povećanje zapošljivosti i radna mobilnost	<p>2.1.1. Jačanje aktivnosti usmjeravanja i profesionalne orijentacije te poticanje ulaganja u obrazovanje, usavršavanje, strukovno obrazovanje i cjeloživotno učenje u skladu s potrebama tržišta rada</p> <p>2.1.2. Stvaranje uvjeta za uključivanje dugotrajno nezaposlenih osoba na tržište rada i povećanje zapošljivosti nezaposlenih skupina u nepovoljnom položaju</p> <p>2.1.3. Poticanje održivog samozapošljavanja, posebno nezaposlenih osoba i mladih</p> <p>2.1.4. Poticanje mobilnosti radne snage</p>
	2.2. Razvoj sustava obrazovanja i prilagodba potrebama razvoja gospodarstva	<p>2.2.1. Usklađenje s Državnim pedagoškim standardima predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja te srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja</p> <p>2.2.2. Modernizacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja i podizanje njegove kvalitete da bi se povećala zapošljivost učenika, ali i mogućnost daljnjeg obrazovanja</p> <p>2.2.3. Uvođenje novih studijskih i istraživačkih programa potrebnih za razvoj IŽ-a u suradnji s gospodarstvom i unapređenje kvalitete znanstveno-nastavnih aktivnosti Sveučilišta</p>

U pregledanim strateškim dokumentima kao i u dokumentu Strategije obrazovanja Istarske županije koji držite u rukama, vidljivo je da se strategije uglavnom bave identifikacijom problema u obrazovnom sektoru te njihovih posljedica na tržište rada, gospodarstvo, socijalnu inkluziju i druga područja. Strategije se u vrlo malom opsegu bave uzrocima takvog stanja i više pažnje posvećuju prijedlozima mjera odn. stvaranju idealne slike koju bi države/regije željele stvoriti u budućnosti za svoj obrazovni sektor i svoje ljudske potencijale. Rješenja i mjere koje predlažu pripremane su pažljivo i s dobrim namjerama, no provedba značajno ovisi o sustavu i obrazovnoj politici pojedine zemlje, odnosno o odgovornostima i kompetencijama pojedinih dionika u tom sustavu.

Tako je i u Hrvatskoj, gdje se većina odluka vezanih uz obrazovnu politiku a naročito financiranje obrazovnog sektora donosi na državnoj razini. Sustav na nižim razinama (županije, JLS, obrazovne institucije) vrlo je ovisan o odlukama donesenim na najvišem nivou, pa se u raspravama u okviru razvoja strateških dokumenata na regionalnoj ili lokalnoj razini takav značajan utjecaj države obično upisuje pod „Prijetnje“ u SWOT analizi jer dionici smatraju da nemaju utjecaja na odluke donesene na višim razinama. Primjer za to je stav da se na sadržaj kurikuluma ne može utjecati i da je propisani sadržaj ograničavajući faktor u prilagodbi školskih programa potrebama lokalne zajednice i gospodarstva; ili npr. zadani pedagoški standardi koji u nekim sredinama predstavljaju izrazito

financijsko opterećenje a lokalna zajednica vjeruje da njihovo prioritarno ispunjavanje neće dovesti do značajnog poboljšanja kvalitete obrazovanja i rezultata obrazovnog procesa. Neka zakonska rješenja nespretna su i česte su primjedbe da bi su neke jednostavne stvari nepotrebno zakomplicirane... da ne nabrajamo dalje. U diskusijama prevladava mišljenje da je obrazovni sektor u vrlo nepovoljnom položaju jer je reguliran na navedeni način, no nakon malo dubljeg preispitivanja situacije, sudionici diskusije primjećuju da ipak ima mnogo područja na kojima itekako mogu i trebaju djelovati lokalno. Strategija razvoja ljudskih potencijala Istarske županije posebno je uzela u obzir mogućnosti koje se na regionalnoj i lokalnoj razini pružaju bez obzira na način na koji je osmišljena obrazovna politika na državnoj razini. Nbrojeni su primjeri iz civilnog sektora ili gospodarstva, kao i iz samog obrazovnog sustava, da se može značajno utjecati na rezultate obrazovnog procesa ako se na obrazovnu politiku ne gleda kao na ograničavajući faktor već je se smatra izazovnim okvirom.

Strategija obrazovanja Istarske županije također pruža okvir u kom je moguće djelovanje pojedinačnih dionika, no i dionika povezanih u sustav institucija. Zadržat ćemo se u Strategiji obrazovanja IŽ na već izraženim prioritarnim ciljevima i mjerama Strategije razvoja ljudskih potencijala jer obuhvaćaju sve potrebne intervencije na području obrazovne politike na regionalnoj i lokalnoj razini. Posebno ističemo mogućnost da svaki dionik u okviru svojih ovlasti, odgovornosti i kompetencija može napraviti mnogo da se strategija provede i da obrazovanje u 2020. godini odgovara stvarnim potrebama zajednice, od osobne razine na kojoj svaki obrazovni djelatnik, svaki roditelj, gospodarstvenik, predstavnik medija, zaposlenik javne uprave, političar ili član udruge, kao i svaki učenik i student, može svojim djelovanjem itekako utjecati na ispunjenje postavljenih ciljeva, do kolektivne razine institucija koje imaju snagu djelovati i vertikalno te utjecati na obrazovnu politiku države.

Ukratko navodimo intervencije (grupe aktivnosti) u obrazovnom sektoru, predviđene mjerama iz Strategije razvoja ljudskih potencijala, strukturirane u grupe uz dodatno obrazloženje sadržaja:

1. Infrastruktura
2. Organizacija
3. Kapaciteti
4. Suradnja
5. Osobni angažman

**Infrastrukturne intervencije** podrazumijevaju sve aktivnosti vezane uz usklađivanje s pedagoškim standardom (propisane) te intervencije za podizanje standarda u obrazovanju koje se mogu napraviti uz pomoć JLS ili loknog gospodarstva odn. građana.

**Organizacijske intervencije** prvenstveno se odnose na aktivnosti kojima se može unaprijediti cijeli sustav. Prvenstveno je to definiranje mreže škola u skladu s potrebama lokalne zajednice (lokacije, demografske promjene, raspoloživost prijevoza, usklađivanje programa i sl.). Kroz mjere se želi utjecati na bolju organizaciju raspoloživog nastavnog i stručnog osoblja i njihovo centralno raspoređivanje (npr. zamjena za vrijeme edukacija, bolesti, popunjavanje satnice, mobilni stručni timovi koji rade u više škola, pomoćno osoblje u timovima koje održava više škola na nekom području). Ovdje su uključene i aktivnosti koje doprinose osiguravanju smještaja učenika u mjestima gdje se nalaze škole i aktivnosti kojima se poboljšava lokalni prijevoz i dostupnost škola. Organizacijski su izuzetno bitne aktivnosti za profesionalno usmjeravanje koje ne bi trebale biti ograničene samo na HZZ kao nositelja, već na širi krug dionika kojima je u interesu da učenici i roditelji donose bolje odluke pri izboru obrazovnih programa i zanimanja. Od velikog značenja je bolji sustav informacija o zanimanjima i stanju na tržištu rada, te savjetodavna služba koja može pomoći učenicima da prepoznaju svoje vještine i kompetencije i da u skladu s njima izabiru programe.

**Intervencije u kapacitete** odnose se prvenstveno na izbor stručnog i nastavnog osoblja uz pomoć stručnih službi HZZa i drugih dionika, te konstantno ulaganje u kompetencije stručnog i nastavnog osoblja, naročito u praćenje dostignuća u didaktici i metodologiji, novim tehnologijama i znanjima, međukulturalnom učenju, radu s djecom s posebnim potrebama, novim saznanjima u podršci učenju. Aktivnosti povezuju obrazovni i gospodarski sektor jer planiraju organizaciju prakse obrazovnog osoblja u privredi kako bi lakše pratili promjene u tehnologiji i radnim procesima. Javni i civilni sektor može se uključiti u razvoj kompetencija i svoja znanja ponuditi obrazovnom sektoru npr. kroz izradu materijala namijenjenih posebnim ciljnim skupinama prilagođenim za stručno i nastavno osoblje. Razmatraju se i aktivnosti vezane uz stipendiranje budućih neophodnih kadrova u obrazovanju s obavezom zapošljavanja u JLS koja ih je stipendirala te uz privlačenje potrebnih kadrova raznim mjerama na lokalnoj razini.

**Intervencije suradnje** odnose se na poboljšanje suradnje među dionicima na regionalnoj i lokalnoj razini (horizontalna suradnja) te lokalne/regionalne razine s državnom razinom (vertikalna suradnja). Predviđaju se aktivnosti usmjerene pojačavanju suradnje među školama (stručno i nastavno osoblje, učenici i studenti) na projektima, u okviru stručnih kolegija, s gospodarstvom, te posebno s udrugama – kako bi se identificirane potrebe ispunile na najjednostavniji i najefikasniji način po načelu supsidijarnosti odn. rješavanja problema na najnižoj mogućoj razini. U okviru vertikalne suradnje planira se lobirati za rješenja koja odgovaraju lokalnoj zajednici, sudjelovati u državnim projektima (izradi kurikulumu, pripremi reforme, pripremi udžbenika, pedagoških standarda). Aktivnosti su namijenjene i poticanju privatnog sektora na veće sudjelovanje u obrazovanju (praksa, mentorstvo, stipendiranje) te pružanje usluga u obrazovanju, a naročito poticanje učilišta na proširenje ponude obrazovnih programa u mreži učilišta. Izuzetno je bitna suradnja s gospodarstvom koja omogućuje praćenje trendova (razvoj, zapošljavanje, tehnologije, planirani odlasci u penziju...) kako bi se jednostavnije planiralo i u obrazovnom sustavu.

**Intervencije vezane uz osobni angažman** podrazumijevaju preuzimanje odgovornosti na osobnoj razini svih dionika u sustavu obrazovanja (uključivši i roditelje, gospodarstvenike, političare, medije, učenike i studente) da će se svakoj aktivnosti pristupiti uz dužnu pažnju i razmišljanje. Ne može ih se nametnuti, no povećani osobni angažman može postati poželjno ponašanje ako ga se sustavno traži i/ili nagrađuje (novčano, statusom, pažnjom i sl.) Prvenstveno se ovdje radi o političkim, poslovnim i osobnim odlukama koje imaju značajne posljedice, npr. da izbor projekata financiranih sredstvima lokalne zajednice treba preispitati s aspekta ekonomske a ne samo financijske ili političke koristi. (Primjer je asfaltiranje ceste u odnosu na plaću logopeda u lokalnoj školi ili tete u vrtiću, autobusnog prijevoza za djecu iz udaljenih naselja ili poboljšane prehrane za djecu u vrtiću ili školi). Planirane aktivnosti uključuju rad s udrugama, medijima i roditeljima, te s javnom upravom (prvenstveno političarima) da im se omogući da shvate dalekosežne posljedice svojih odluka i postupaka. Planirane su i aktivnosti za poticanje mobilnosti učenika, studenata, nastavnog i stručnog osoblja. Cjeloživotno obrazovanje je zajednička odgovornost pojedinca i zajednice, od prepoznavanja unutarnje potrebe za učenjem i prepoznavanja potreba za cjeloživotnim obrazovanjem, do pružanja mogućnosti da cjeloživotno obrazovanje bude pristupačno i korisno. Značajan dio aktivnosti vezan je uz poticanje osobnog angažmana u stjecanju povećanih kompetencija stručnog i nastavnog osoblja koje im omogućuju bolju adaptabilnost na promjene potrebne za unapređenje obrazovnog procesa (npr. iako je kurikulum propisan, izbor metodologije poučavanja ovisi o odluci učitelja i na različite načine doprinosi razvoju kritičkog mišljenja, učenju rješavanja problema, povećanju kreativnosti i drugih transverzalnih vještina, te čini obrazovanje manje ili više atraktivnim.)

Često se događa da bez obzira na izvrsno planirane mjere koje uređuju obrazovni sustav i značajno mu podižu kvalitetu, svejedno dolazi do neusklađenosti s tržištem rada, da neki programi i dalje trpe veliki pritisak pri upisima a drugi ostaju prazni i zatvaraju se zbog nedostatka interesa, te da učenici završavaju programe koji ih pripremaju samo za nezaposlenost dok istovremeno gospodarstvo vapi za stručnim kadrom (trenutno je takva situacija u turističkom sektoru IŽ). Ne treba zaboraviti da popularnost zanimanja (i obrazovnog programa koji vodi do tog zanimanja) ovisi o mnogo faktora:

- lakoći školovanja (zahtjevnost u savladavanju programa i kasnijem održavanju razine znanja i vještina). Učenici (i roditelji) su skloni izabrati jednostavniji program kako bi se postigao bolji uspjeh a bolje ocjene omogućile nastavak školovanja. Ne uči se za sebe (investicija u budućnost) nego za ocjene;
- dostupnosti školovanja (udaljenost od škole, cijena školovanja, smještaja i prijevoza, dostupnost i kvaliteta prakse);
- broju radnih mjesta na raspolaganju u regiji ili lokalno, te sezonalnosti zanimanja. Biraju se zanimanja koja kasnije omogućuju lakše zapošljavanje i rad tokom cijele godine, pod uvjetom da se plaća smatra adekvatnom uloženom trudu i da su uvjeti rada prihvatljivi (izloženost vremenu i teži fizički rad su manje popularni od sjedenja u toplom uredu). Nije dovoljno da za nekim zanimanjem vlada potražnja (kao što je u turizmu slučaj), i ostali uvjeti moraju biti u skladu s očekivanjima;
- uvjetima rada (naročito prosječnoj plaći u pojedinom sektoru) i mogućnostima napredovanja u zanimanju;
- statusu zanimanja (pozitivna ili negativna slika koju pojedino zanimanje ima u medijima i društvu, nerealna očekivanja roditelja. Odluke učenika često ovise o odlukama drugih učenika.

Iz navedenog je vidljivo da pitanje uređivanja obrazovnog sustava kroz Strategiju obrazovanja Istarske županije ovisi i o mnogo faktora na koje nije uvijek moguće utjecati, te da je odgovornost za uspostavu kvalitetnog i efikasnog obrazovnog sustava svakodnevno na svima nama.